

ต้นฉบับ
ผลงานที่ได้รับรางวัลใน
เงินทุนภูมิพล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทุนภูมิพล
2549

ประจำปีการศึกษา

2549

ต้นฉบับ
ผลงานที่ได้รับรางวัลใน
เงินทุนภูมิพล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประจำปีการศึกษา

2549

ประกาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เรื่อง ผลการพิจารณาผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล
ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๕

ตามที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ประกาศให้นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับปริญญาบัณฑิต และระดับบัณฑิตศึกษา นำเสนอผลงานประเภทเรียงความและประเภทบทความวิชาการส่งเข้าประกวดชิงรางวัล ในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๕ โดยกำหนดหัวข้อเรื่องการประกวดผลงานประเภทเรียงความ ชื่อ “...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เราอยู่กับดิน...” และหัวข้อเรื่องประเภทบทความวิชาการ ชื่อ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการบริหารจัดการทรัพยากร ทั้งนี้ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ส่งผลงานเข้า ประกวดจะต้องเป็นนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตหรือระดับบัณฑิตศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกำหนด เป็นเงื่อนไขพิเศษสำหรับผู้ส่งผลงานประกวดประเภทบทความวิชาการจะต้องเป็นการนำเสนอผลงานจากกลุ่ม นิสิตซึ่งศึกษาต่างคณะตั้งแต่ ๓ - ๕ คน และในการพิจารณาผลงานที่ส่งเข้าประกวดครั้งนี้ มีกรรมการใน คณะกรรมการจัดประกวดผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ปีการศึกษา ๒๕๔๕ ดังรายนามต่อไปนี้เป็น กรรมการผู้ตรวจอ่านให้คะแนน คือ

๑. ศาสตราจารย์ ดร.ปิยนารถ บุนนาค
๒. รองศาสตราจารย์สุนีย์ สินธุเดชะ
๓. รองศาสตราจารย์นราทิพย์ ชูติวงศ์
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข
๕. อาจารย์สวัสดิ์ งามกุล
๖. รองศาสตราจารย์ไชยศิริ ปราโมช (ผู้แทนประธานสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์)
๗. รองศาสตราจารย์อิงอร สุพันธ์วัฒน์ (ผู้แทนหัวหน้าภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์)

บัดนี้ คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาตัดสินผลงานการประกวดชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปี การศึกษา ๒๕๔๕ เรียบร้อยแล้วเป็นดังนี้

ประเภทรางวัลเรียงความ

รางวัลดีเยี่ยม จำนวนเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร ได้แก่
นางเพียงเพ็ญ จิรชัย
คณะครุศาสตร์
เลขประจำตัว ๔๖๘๔๖๓๑๕๒๗

รางวัลที่ ๑ จำนวนเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร ได้แก่
นางสาวพีรียา พงษ์สาริกัน
คณะอักษรศาสตร์
เลขประจำตัว ๔๗๘๐๑๗๐๘๒๒

รางวัลที่ ๒ จำนวนเงิน ๘,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร ได้แก่
นางสาวกัศริน จันทร์สกุล
คณะแพทยศาสตร์
เลขประจำตัว ๔๖๓๕๑๐๐๖๓๐

รางวัลที่ ๓ จำนวนเงิน ๖,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร ได้แก่
นางสาวขวัญวิไล โชติพิชญานุกูล
คณะแพทยศาสตร์

เลขประจำตัว ๔๘๓๕๐๒๔๘๓๐

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รางวัลชมเชย จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร ได้แก่

๑. นายนราธิป บุญอุพนิช
คณะนิติศาสตร์

เลขประจำตัว ๔๗๔๖๑๓๓๒๓๔

๒. นายธีระนันท์ บิลตะเย็บ

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

เลขประจำตัว ๔๘๘๒๓๓๖๒๒๖

๓. นางสาววิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์

คณะรัฐศาสตร์

เลขประจำตัว ๔๘๘๑๑๔๓๓๒๔

๔. นางสาวสุริญา พูนเอียด
คณะอักษรศาสตร์
เลขประจำตัว ๔๕๔๐๒๔๒๐๒๒

๕. นายจักรกฤต โยมพยอม
คณะอักษรศาสตร์
เลขประจำตัว ๔๕๔๐๐๓๕๔๒๒

ประเภทรางวัลบทความวิชาการ

รางวัลดีเยี่ยม จำนวนเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร ได้แก่

ผลงานของกลุ่มนิสิตประกอบด้วย

๑. นายกิตติพันธ์ ตันติราพันธ์
คณะเกษตรศาสตร์
เลขประจำตัว ๔๕๓๖๕๑๔๑๓๓

๒. นายปวีร์ ธนกาญจน์กุล
คณะเกษตรศาสตร์
เลขประจำตัว ๔๕๓๖๕๗๗๗๓๓

๓. นายรัชชัย ปานนิล
คณะอักษรศาสตร์
เลขประจำตัว ๔๕๔๐๐๘๕๔๒๒

รางวัลที่ ๑ จำนวนเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร ได้แก่
ผลงานของกลุ่มนิสิตประกอบด้วย

๑. นางสาวแทนวรรณ โคโพธิ์กลาง
คณะวิทยาศาสตร์
เลขประจำตัว ๔๖๓๒๐๕๐๔๒๓

๒. นายนิธินสาร พงศ์ปิยะไพบูลย์
คณะเศรษฐศาสตร์
เลขประจำตัว ๔๖๔๕๕๘๒๐๒๕

๓. นางสาวพร้อมพันธ์ ทรบตระกูลชัย

คณะนิติศาสตร์

เลขประจำตัว ๔๖๔๖๒๐๔๐๓๔

๔. นายอมรศักดิ์ มาลา

คณะเศรษฐศาสตร์

เลขประจำตัว ๔๖๔๕๗๑๘๑๒๕

๕. นายอัครราชย์ บุญญาศิริ

คณะเศรษฐศาสตร์

เลขประจำตัว ๔๖๔๕๗๒๔๕๒๕

ทั้งนี้ นิสิตผู้ได้รับรางวัลดีเยี่ยม รางวัลที่ ๑, ๒ และ ๓ จะได้ขึ้นรับพระราชทานรางวัลในวันพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ปีการศึกษา ๒๕๕๕ จึงขอให้ นิสิตผู้ได้รับรางวัลดังกล่าว มารายงานตัวเพื่อรับทราบกำหนดการซ้อมรับพระราชทานรางวัล ที่สำนักงานนิสิตสัมพันธ์ อาคารจตุจักรพงษ์ ชั้น ๓ ภายในวันศุกร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๐ และสำหรับนิสิตที่ได้รับรางวัลชมเชยให้นิสิตมารับเงินรางวัลได้ที่ ส่วนการคลัง อาคารจามจุรี ๕ ชั้น ๓ ตั้งแต่วันจันทร์ที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๐ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญสม เลิศหิรัญวงศ์)

รองอธิการบดี

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียงความ เรื่อง

"...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน..."

โดย

นางเพียงเพ็ญ อีรัมย์

นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอสงวนลิขสิทธิ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

"...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน..."

ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๕ นับเป็นมหามงคลสมัยพิเศษยิ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย รัฐบาลได้จัดงานเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ เพื่อให้อาณาประชาราษฎร์ทุกหมู่เหล่าได้ถวายราชสดุดี แสดงความกตัญญูแก่เวลาที่ น้อมรำลึกใน พระมหากรุณาธิคุณและแสดงความจงรักภักดี ถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวพสกนิกรชาวไทยล้วนปลื้มปิติยินดี ซาบซึ้งใจอย่างยากที่จะ หาใดเทียบได้

ภาพแห่งความจงรักภักดีของพสกนิกรชาวไทยได้เผยแพร่ไปทั่วโลก สถานีวิทยุโทรทัศน์ ได้ถ่ายทอดภาพประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่ที่ทั่วโลกต้องจารึกไว้ถึงพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ ไทยอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งได้อัญเชิญพระบรมราโชวาท พระราชดำรัส ตลอดจนพระราชปรารภ ที่ทรงคุณค่ามาถ่ายทอดสู่ปวงชนชาวไทยเพื่อนำในสำนึกแห่งพระมหากรุณาธิคุณให้ตราตรึงอยู่ในดวงใจของพสกนิกรชาวไทยอย่างมิรู้ลืม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชปรารภเกี่ยวกับพระราโชวาท ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี อันมีความหมายยิ่งใหญ่ว่า

"...อันที่จริงเธอก็ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน...
เมื่อฟังคำพูดนี้แล้วก็ปลื้มยินดี ซึ่งแม่ก็คงจะสอนเรา และมีจุดมุ่งหมายว่า
อยากให้เรารู้จักดินและอยากให้เราทำงานให้แก่ประชาชน"

หากแม้พสกนิกรไทยทั้งปวงที่ได้ยินได้ฟังพระราชปรารภนี้แล้ว ย่อมตระหนักชัดถึง ความรู้สึกของตนเองดีว่ามีความปลื้มปิติเพียงใด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ ทรงปฏิบัติพระองค์ประดุจกำลังของแผ่นดินและทรงอยู่กับดินร่วมกับพระนามของพระองค์อย่างแท้ จริง และทรงแสดงให้เห็นถึงพลังแห่งน้ำพระราชหฤทัยอันยิ่งใหญ่ที่มีต่อพสกนิกรในแผ่นดิน ตลอดมา

พระนาม " ภูมิพลอดุลยเดช " นั้น ได้รับพระราชทานมาจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ อันมีความหมายว่า " ผู้ทรงกำลังอำนาจไม่มีอะไรเทียบในแผ่นดิน " หรืออีก นัยหนึ่งคือ " พลังของแผ่นดิน ที่หาใดเปรียบมิได้ " ซึ่งความหมายของ กำลัง โดยทั่วไปนั้น หมายถึง แรง มนุษย์มีกำลังกายและกำลังใจประกอบกันในการดำเนินชีวิต กำลังกายเป็นแรงในการเคลื่อนไหวร่างกายและอวัยวะต่างๆ ส่วนกำลังใจเป็นแรงผลักดันให้มีความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อ ซึ่งกำลังที่เกิด จากคุณธรรมความประพฤติที่เป็นหลักประกันของชีวิต ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองจนไม่

มีความหวาดหวั่นกลัวภัยนั้น เรียกว่า พละ หมายถึง ชรามอันเป็นกำลัง ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายไว้ มีอยู่ด้วยกัน ๔ ประการ กล่าวคือ

ปัญญาพละ กำลังปัญญา คือ ได้ศึกษา มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจนในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้องตลอดไปถึงสภาวะอันเป็นธรรมชาติของโลกและชีวิต เป็นผู้กระทำการต่างๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพความเป็นจริง

วิริยพละ กำลังความเพียร คือ เป็นผู้ประกอบกิจการหน้าที่การทำงานต่างๆ อยู่ตลอดเวลาด้วยความบากบั่นพยายาม ไม่ได้ทอดทิ้งหรือย่อหย่อนท้อถอย

อนวัชพละ กำลังสุจริต หรือกำลังความบริสุทธิ์ คือ มีความประพฤติและหน้าที่การทำงานสุจริตไร้โทษ สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีข้อที่ใครจะติเตียนได้

สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ คือ ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ เป็นสมาชิกที่มีคุณประโยชน์ของชุมชน

จึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า พละ หรือ ชรามกำลังทุกประการนี้ ได้สถิตย์สถาวรอยู่ในพระจริยาวัตรอันงดงามของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ ความหมายแห่งพระนาม ภูมิพล ที่หมายถึง กำลังของแผ่นดิน นั้น จึงเป็นพลังที่นำพาความผาสุกมาสู่ปวงชนชาวไทยในแผ่นดินอย่างไม่มีพลังอื่นใดเสมอเหมือนได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการปลูกฝังคุณธรรมและการอบรมเลี้ยงดูอย่างอบอุ่นใกล้ชิดจากสมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงได้รับการส่งเสริมพระอัจฉริยภาพรอบด้าน ได้แก่ ดนตรี กีฬา ศิลปะ ชลประทาน ฯลฯ จากทั้งการเล่น การปลูกฝังระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดีงามและการฝึกฝนอบรมต่างๆ จนทรงมีพระปรีชาสามารถและพระสติปัญญาล้ำเลิศและเป็นพระมหากษัตริย์ที่มุ่งมั่นในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรด้วยเพราะทรงมีสมเด็จพระราชชนนีที่ทรงคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี และซาบซึ้งลาดในการอภิบาลดูแล ทรงอบรมให้มีพระราชอัธยาศัยอันอ่อนโยน มีเมตตา และทรงปลูกฝังให้มีพระราชหฤทัยห่วงใยในทุกข์สุขของราษฎรยิ่งกว่าพระองค์เอง ซึ่งมีผลต่อพระปรีชาสามารถและพระราชจริยาวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังปรากฏในพระราชโองการที่อัญเชิญมานี้ ความว่า

"ฉันอบรมบุตรให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ มีทั้งการศึกษาและสุขภาพดี มีจิตใจดีด้วย นี่คือหลักในการเลี้ยงดูบุตรของฉัน ตอนเขายังเป็นเด็กๆ ฉันก็ทำหน้าที่ทั้งพ่อและแม่ของลูก ต้องคอยดูแลสุขภาพ ดูสมุดพกให้ ตรวจดูการบ้านให้เขา ให้เขาท่องหนังสือเพื่อให้เขาสอบได้ดี ตั้งแต่เขาอายุยังน้อยทีเดียว"

สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงเน้นเรื่องการศึกษาว่า "เรียนหนังสือให้ดี จะได้ให้ความรู้ มาช่วยประเทศ ช่วยคนไทย สงสารคนไทยที่ยังยากจนที่เคราะห์ร้ายกว่าเรามาก" และยังทรงเน้น หนักในเรื่องของความรับผิดชอบว่า "...ในครอบครัวเรา (ความรับผิดชอบ) เป็นของที่ไม่ต้องคิด เป็นธรรมชาติ สิ่งที่สองอันแรก คือ เราจะทำอะไรให้เมืองไทย ถ้าไม่มีความรับผิดชอบ จะไปช่วย เมืองไทยได้อย่างไร ทุกอย่างออกมา จากนั่นถ้าจะเอาหลักการ ต้องเป็นคนดี นี่คือหลักการ เพื่อจะ ช่วยอะไรได้..." สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงอบรมสั่งสอนให้พระโอรสและพระธิดาของ พระองค์ตระหนักถึงประโยชน์ของชาติบ้านเมืองเป็นหลัก จึงทำให้แผ่นดินไทยมีพระมหากษัตริย์ ที่ทรงคุณธรรมอันประเสริฐเป็นกำลังของแผ่นดินที่ยิ่งใหญ่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยึดมั่นในพระราชโองการของสมเด็จพระบรมราชชนนียิ่งนัก เมื่อสมเด็จพระบรมราชชนนีทรงสอน จะทรงนำกระดุมมาจด และมีพระดำรัสกับสมเด็จพระบรม ราชชนนีเสมอว่า "อยากทำอะไรสอนอีก" พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางพระองค์ให้เป็นผู้ อ่อนน้อมถ่อมตน และทรงใช้พระสติปัญญาใคร่ครวญ ใคร่ครวญ ดังปรากฏในพระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เมื่อวโรกาสมหามงคลวันเฉลิม พระชนมพรรษา วันพฤหัสบดีที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ความตอนหนึ่งว่า

"...สมเด็จพระบรมราชชนนี แม่เรา อายุ ๕๐ - ๕๐ แล้ว ท่านมา ท่านชม อึ้งเก่ง ทำไฉนแม่ชอบ แต่ท่านต้องต่อ อย่าลืมตัว ท่านว่าอย่างนั้นทุกครั้ง อย่าลืม ท่านพูดว่าอย่าลอย อย่าลอย คือ ท่านใช้คำว่าขอลอย ลอย ลอย ลอย ขานี้ ต้องอยู่บนดิน อยู่บนดิน ท่านบอกว่าชื่อลูก ชื่อภูมิพล ภูมิพลต้องเหยียบดิน การลอยไม่เหยียบดิน เสร็จ ใช้ไม่ได้ ภูมิพลนี้ เหยียบดิน เนี่ย ไม่ใช่ดิน ข้างใต้พื้นดิน ถึงเดิน เดินไปบนภูเขาที่เดินบนดิน เทาะเสลิกอปเตอร์แล้วลง มาถึงก็เดินกับดิน ท่านเตือนอยู่เสมอว่า ห้ามไม่ให้ลอย จนกระทั่งอายุ เกือบ ๖๐ ท่านหยุด ท่านไม่เตือนแล้ว ท่านไม่ค่อยบอกคุณแม่ชอบ ท่านบอกว่า ถ้าทำอะไรดีให้รู้ว่าดี แต่ว่าอย่าไปเห่อมากเกินไป..."

สมเด็จพระราชชนนีทรงเน้นย้ำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปฏิบัติพระองค์อยู่ใกล้ชิด กับพสกนิกร ให้มีความอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน แม้จะดำรงพระยศอยู่ในฐานะพระมหากษัตริย์ ก็ตาม ด้วยทรงยึดถือว่าพสกนิกรเป็นรากฐานของความมั่นคงในแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ หัวทรงน้อมนำพระราชโองการของสมเด็จพระราชชนนีมาปฏิบัติ และทรงใช้เป็นเครื่องเตือนพระราช หฤทัยในการปกครองแผ่นดิน ทั้งยังทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้วยพระวิริยะอุตสาหะในการ พัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง ทรงเสด็จพระราชดำเนิน ไปทุกหนแห่งของประเทศเพื่อทรงงานด้าน สังคมสงเคราะห์และพัฒนาท้องถิ่นทุรกันดาร พระราชทานความช่วยเหลือแก่ประชาชนชาวไทยให้

รอดพ้นจากความทุกข์ยากเดือดร้อน และยังทรงแก้ไขปัญหาค่าต่างๆทั้งภัยธรรมชาติและวิกฤติทางการเมือง เพื่อให้ประเทศชาติสามารถดำรงรักษาความเป็นเอกราช มีความผาสุกร่มเย็นและอยู่รอดปลอดภัยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆทั้งที่เกิดขึ้นภายในประเทศและภายนอกประเทศ นานาประเทศต่างได้รับรู้ถึงพระวิริยะอุตสาหะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงช่วยเหลือประชาชน ในนิตยสารเอเชียวิก ได้มีบทความเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของราชอาณาจักรไทยว่าพระองค์ทรงเป็นบุคคลดีเด่นพระองค์หนึ่งในจำนวน 20 คนในเอเชีย มีความตอนหนึ่งว่า

"พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชหฤทัยใฝ่ในการหาแนวทางช่วยเหลือราษฎรระดับล่างของประเทศให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมาตลอดเวลา พระองค์ทรงมีอิทธิพลต่อการเมืองโดยที่พระองค์มิได้เป็นนักการเมืองเลย ถือได้ว่าได้ทำให้สถาบันของกษัตริย์ที่ยั่งยืนมาแต่อดีตนั้น ได้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อระบอบประชาธิปไตยที่เจริญก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นในปัจจุบัน"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงงานหนักสมกับเป็นกำลังของแผ่นดินโดยแท้จริง พระองค์ทรงอยู่กับดิน คลุกคลีกับดินอย่างไม่ถือพระองค์ การทรงเป็นกำลังแผ่นดินของพระองค์ทำให้อาณาประชาราษฎร์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งยังทรงช่วยขจัดปัญหาต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงถาวรของประเทศด้วย ดังที่ คร.ดูเมร์ ต้นติวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้เขียนไว้ในหนังสือ หลักธรรมทำตามรอยพระยุคลบาท ว่า "๕๘ ปี ที่ผ่านมานั้น ได้ทรงแสดงให้เห็นทุกอย่าง ได้ทรงทำหมดทุกอย่าง ทรงคิดหมดทุกอย่าง เพื่อรักษาประเทศนี้ไว้ ไม่ใช่เพียงรักษาทรงสอนด้วย ทรงนำด้วย ทรงทำให้ดูด้วย"

หลักการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงปฏิบัติในการเป็นกำลังของแผ่นดินที่ยิ่งใหญ่นั้น กอปรด้วยคุณลักษณะต่างๆ อันได้แก่ การมีความเพียรที่บริสุทธิ์ ปัญญาที่เฉียบแหลม และกำลังกายที่สมบูรณ์ กล่าวคือ พระองค์ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะบากบั่นไม่ย่อท้อในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ การใช้พระสติปัญญาในการพัฒนาแก้ไขปัญหาค่าต่างๆ และการมีพระพลานามัยที่แข็งแรงเพื่อใช้ในการทรงงาน ทั้งสามประการนี้เมื่อประกอบเข้าด้วยกันย่อมก่อให้เกิดพลังความมุ่งมั่นที่ยิ่งใหญ่ที่สามารถจะทำให้ภารกิจทั้งหมดสำเร็จลุล่วงลงได้ อาจกล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งมั่นทุ่มเทพระวรกาย เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรในถิ่นทุรกันดารตามชนบททั่วไปทุกแห่ง ทรงศึกษาสภาพชีวิตและปัญหาของประชาชนในทุกด้านจนทำให้มีโครงการต่างๆเกิดขึ้นมากมาย โดยได้ทรงศึกษา ทดลองปฏิบัติ ทรงวางแผนพัฒนา พร้อมทั้งพระราชทานข้อเสนอแนะต่างๆ ซึ่งพระองค์ได้ทรงใช้ทั้งความเพียร พระสติปัญญา และกำลังพระวรกายมาเป็นหลักในการปฏิบัติพระองค์ ให้มีกำลังพลิกฟื้นแผ่นดิน บ้านคาลน้ำ บ้านคาลป่า บ้านคาลข้าวปลาอาหาร และทรัพยากรต่างๆ ประมวลได้หลายประการด้วยกัน ดังนี้

ประการแรก คือ **ความรู้** การทำงานอย่างผู้รู้จริง การจะเป็นกำลังของแผ่นดินได้ต้องมีความรู้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานอย่างผู้รู้จริง กล่าวคือ ก่อนจะทำอะไร นั้น ต้องเริ่มจากขั้นรู้เสียก่อน โดยการศึกษาข้อมูล พระองค์จะทรงศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แผนที่ต่างๆที่มีอยู่ เพื่อให้ทราบถึงสภาพในท้องถิ่นอย่างละเอียดก่อนที่พระองค์จะเสด็จไปยังสถานที่นั้น อยู่เสมอ เมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินถึงพื้นที่นั้นแล้ว จะทรงหาข้อมูลในพื้นที่เพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน พระองค์จะทรงสอบถามประชาชนถึงการประกอบอาชีพ สภาพของหมู่บ้าน ภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ การคมนาคม สภาพความเป็นอยู่ นอก จากนี้พระองค์ยังทรงสำรวจพื้นที่ที่คาดว่าจะพัฒนานั้นด้วยพระองค์เอง พร้อมกับทรงสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนา แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้รู้จริงและศึกษาหาความรู้ในการทำงาน จึงกล่าวได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้พระสติปัญญาที่เฉียบแหลมเป็นกำลังในการทรงงาน

ประการที่สอง **ความอดทน มุ่งมั่น ยึดธรรมะและความถูกต้อง** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทุ่มเทพระวรกายในการคร่ำครวญทรงงานหนักเพื่อพสกนิกรทั้งชาติ ทรงอุทิศเวลาทั้งหมดของพระองค์เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาความทุกข์ร้อนที่เกิดแก่พสกนิกรอย่างไม่ทรงเหน็ดเหนื่อย หรือย่อท้อต่อความยากลำบาก สิ่งใดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนและชาติบ้านเมือง พระองค์ทรงเต็มใจที่จะปฏิบัติ ดังพระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมานี้ ความว่า

"การสร้างสรรค์ตนเอง การสร้างบ้านเมืองก็ตาม มิใช่ว่าสร้างเสร็จในวันเดียว ต้องใช้เวลา ต้องใช้ความเพียร ต้องใช้ความอดทน เสียสละ แต่สำคัญที่สุด คือ ความอดทน คือ ไม่ย่อท้อ ไม่ย่อท้อในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามนั้นทำมันน่าเบื่อ บางทีเหมือนว่าไม่ได้ผล ไม่ได้ดัง ก็อดมันครี ทำคืนนี้ แต่ขอรับรองว่าการทำให้ดี ไม่ครี ต้องมีความอดทน เวลาข้างหน้าจะเห็นผลแน่นอน ในความอดทนของตน ในความเพียรของตน ต้องถือว่าวันนี้เราทำยังไม่ได้ผล อย่าไปท้อ บอกว่าวันนี้เราทำยังไม่ได้ผล พรุ่งนี้เราจะต้องทำอีก วันนี้เราทำ พรุ่งนี้เราก็ทำ อาทิตย์หน้าเราทำ เดือนหน้าเราก็ทำ"

อย่างไรก็ดีในการใช้ความอดทนมุ่งมั่นสร้างกำลังนั้น ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับภารกิจกำลังกายที่แข็งแรงจึงจะสามารถใช้ร่างกายนี้ทำงานหนักโดยใช้เวลานานได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้พระวรกายในการทรงงานหนัก ทรงงานนาน และทรงงานอย่างไม่ย่อท้อ จนมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อชาวไทยและชาวโลก ซึ่งการทำเช่นนั้นได้ พระองค์จักต้องทรงมีพระพลานามัยที่ดีมีกำลังพระวรกายที่สมบูรณ์พร้อมต่อการทำงาน

ประการที่สาม **มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่** การมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวมทำให้เกิดผลละกำลังในการทำงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ทรงมี

พระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนของราษฎร เสมือนหนึ่งเป็นความทุกข์ของพระองค์ ดังพระปฐมบรมราชโองการ ซึ่งเป็นพระราชปณิธานและสัจจะวาจา ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยว่า **เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนชาวสยาม** พระองค์ทรงตระหนักดีว่าทุกข์ของประชาชนนั้นคอยไม่ได้ และทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ พออยู่ พอกิน พระราชกรณียกิจต่างๆที่เกิดขึ้นล้วนมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งสิ้น พระองค์ทรงใช้พื้นที่สวนจิตรลดาเป็นที่ตั้งของโครงการส่วนพระองค์ในการศึกษาทดลอง เพื่อที่จะหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆของประชาชน จนมีคำกล่าวที่ว่า "...ไม่มีพระราชวังไหนในโลกเหมือนพระตำหนักจิตรลดาและบริเวณสวนจิตรลดาที่เต็มไปด้วยบ่อเลี้ยงปลาและนาไร้ทดลอง อีกทั้งผองโคนม ผสมด้วยโรงสี และ โรงงานหลายหลาก จึงพูดได้อย่างเต็มปากว่าในประเทศไทยไม่มีช่องว่างระหว่างเกษตรกรกับพระมหากษัตริย์ผู้ทรงทำงานอย่าง "หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน" ด้วยพระองค์เอง"

ประการที่สี่ ความตั้งใจจริงและความขยันหมั่นเพียร ความตั้งใจจริงและความขยันหมั่นเพียรเป็นคุณธรรมที่เลิศด้วยกำลัง ขอนำพยานบุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมนี้ไปสู่ความสำเร็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเป็นกำลังของแผ่นดินทรงมีพระราชวิริยะอุตสาหะ มุ่งมั่นและขยันหมั่นเพียรในการทำงานอย่างไม่มีจุดเสื่อมเหมือน พระองค์ทรงงาน โดยไม่มีวันเสาร์วันอาทิตย์ ไม่มีเวลากลางวันกลางคืน ความตั้งใจจริงและความขยันหมั่นเพียรเป็นหลักการทรงงานที่พระองค์ทรงยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อให้พระราชกรณียกิจต่างๆสำเร็จลุล่วง พระจริยวัตรที่แสดงถึงความตั้งใจจริงและขยันหมั่นเพียรนั้น สามารถเห็นได้จากภาพพระราชกรณียกิจต่างๆ แม้พระเสโทรินหลั่ง แม้หนทางยาวไกลและทุรกันดารเพียงใด แต่พระองค์ยังคงเสด็จไปด้วยพระพักตร์ที่แจ่มใส และพระราชหฤทัยที่มุ่งมั่น ซึ่งถือเป็นความเพียรที่บริสุทธิ์ ในเรื่องของความตั้งใจจริงและขยันหมั่นเพียรนี้ ขออัญเชิญพระราชดำรัสในโอกาสที่นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเข้าเฝ้าฯถวายสัตย์ปฏิญาณตนก่อนเข้ารับหน้าที่ วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๓ ความว่า

"การตั้งต้งานนี้สำคัญที่สุด คำว่า "ตั้ง" นั้นก็มีไว้เพราะว่าสำหรับทำงานใดๆ ก็จะต้องมีความตั้งใจ ตั้งใจนั้นก็คือเอาใจตั้งในงาน หรืออีกอย่าง เองานมาตั้งไว้ข้างหน้าใจ เมื่ออย่าง เองานมาตั้งไว้ข้างหน้าใจหรือเอาใจตั้งไว้ในงานนั้น เชื่อว่างานก็คงจะสำเร็จลุล่วงไปได้โดยดี"

นอกจากนี้ความเพียรอันเป็นคุณธรรมที่ปรากฏชัดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แสดงไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก พระองค์ทรงมีความแน่วแน่ในการประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของทวยราษฎร์ ตลอด ๖๐ ปีที่ทรงครองราชย์ เพราะทรงถึงพร้อมด้วยความเพียร ซึ่งนายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี ได้แนะนำหนังสือพระราชนิพนธ์พระมหาชนก โดยสรุปหัวใจสำคัญของหนังสือว่า "คำว่า 'พระมหาชนก' แปลว่า พ่อผู้ยิ่งใหญ่"

หรือ พ่อหลวง รากศัพท์คำเดียวกับคำว่า กิง ในภาษาอังกฤษ หรือ เคอนิก ในภาษาเยอรมัน เรื่องราวของพระมหากษัตริย์ จึงเป็นเรื่องราวของความเพียรของพระมหากษัตริย์ ผู้ไม่ทอดทิ้ง ไม่เกียจคร้าน ไม่บกพร่อง ไม่อ่อนแอ เป็นความเพียรที่สะท้อนถึงความกล้าหาญ กล้ากระทำในสิ่งที่ถูกที่ควร ที่ชอบธรรม เพื่อความผาสุกของประชาราษฎร์..."

ประการที่ห้า รักประชาชน หากเมื่อนักคนมีความรักในสิ่งใดย่อมมีกำลังมุ่งมั่นที่จะดูแลเอาใจใส่สิ่งนั้นให้ดียิ่งขึ้น เช่น พ่อแม่ที่รักลูกย่อมมีกำลังที่จะทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูให้ลูกเจริญเติบโต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรักประชาชน ทำงานเพื่อประชาชน เรกเช่นเดียวกับพ่อที่รักลูก จะเห็นได้ว่าพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรในท้องที่ต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย และจะมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จอย่างใกล้ชิดเสมอ ทำให้ทรงทราบถึงสภาพความเป็นอยู่และสาเหตุแห่งความยากจนของราษฎรเหล่านั้น พระองค์ทรงตระหนักเป็นอย่างดีว่าเศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับ การเกษตร รายได้ของประเทศมาจากการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ และการเกษตรของประเทศยังต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งปัญหาที่ราษฎรที่เป็นชาวไร่ชาวนามักประสบอยู่เสมอ คือ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ อันเกิดจากภาวะฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ทำความเสียหายต่อข้าวและพืชผลต่างๆ ทำให้ได้ผลผลิตต่ำ เมื่อการเกษตรไม่ได้ผล รายได้ก็ตกต่ำตามไปด้วย ราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดารเหล่านั้นจึงมีแต่ความยากจนด้วยน้ำพระราชหฤทัยห่วงใยพสกนิกร โดยเฉพาะผู้ยากไร้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงคิดค้น "ทฤษฎีใหม่" เพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่แห้งแล้งซึ่งมีปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตรให้มีน้ำบริโภค น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเพาะปลูก การช่วยเหลือประชาชนให้อยู่ดีกินดีเป็นพระราชกรณียกิจที่ยิ่งใหญ่ที่พระองค์ทรงปฏิบัติมายาวนานตลอดเวลา ๖๐ ปีแห่งการครองราชย์ ดังพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พุทธศักราช ๒๕๓๖ ความตอนหนึ่งว่า

"การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัว ให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมจะสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นไปได้โดยแน่นอน"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงแสดงให้เห็นถึงการทุ่มเทกำลังพระวรกาย กำลังพระสติปัญญา กำลังความเพียร กำลังความสุจริต กำลังการสงเคราะห์ ตลอดจนไปถึงกำลังพระราชหฤทัยที่มุ่งมั่นในการที่ทรงแสวงหาวิถีทางและวิธีการที่จะทำให้ประชาชนทั้งหลายบนแผ่นดินไทยหลุดพ้นจากภาวะทุกข์ยากลำบากและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยยึดหลักพึ่งพาตนเองพร้อมๆ กับแก้กูดสังคม นอกเหนือจากการเป็นกำลังของแผ่นดินแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงอยู่กับดินโดยไม่ละทิ้ง พระองค์ทรงเป็นประจูดรากแก้วของแผ่นดิน มิได้เพียงแต่ "คิดดิน" เท่านั้น

หากแต่เป็นการ "ยึดดิน" อันหมายถึง ราษฎรมิให้พังทลายไป พระองค์จึงทรงเป็นศูนย์รวมดวงใจ
ยิ่งใหญ่ที่ร้อยรัดผูกพันจิตใจของพสกนิกรให้จงรักภักดีแนบแน่น เฉกเช่น

"ธ ครอบใจ พสกไทย นับเนิ่นนาน
ยิ่งกว่าแผ่นดิน ดินแดน ให้คงดิน"

"...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน เมื่อยากให้เธออยู่กับดิน..." พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงแสดงให้เห็นประจักษ์ชัดแล้วว่า ตลอดระยะเวลา ๖๐ ปี แห่งการครองราชย์ พระองค์ไม่เคยทรงละทิ้งแผ่นดิน ไม่เคยทรงละทิ้งประชาชน ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใด พระองค์ก้าวพระบาทไปถึง ผืนดินใดที่รอยพระบาทเหยียบย่าง ผืนดินนั้นย่อมมีความสุขสมบูรณ์ ร่มเย็นเป็นสุขตามมา พระองค์ทรงดูแล พิถีพิถันให้ดินทุกผืนบนแผ่นดินไทยแห่งนี้เป็นแหล่งสร้างพลังให้แก่สรรพชีวิต ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันแผ่ไพศาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชพระองค์ผู้ทรงเป็นกำลังของแผ่นดิน จะยัง ป่า น้ำ ดิน คน ให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างเกื้อกูลกันสืบไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

หนังสือ

- คณะทำงาน โครงการพัฒนาตามพระราชดำริ,พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. (หนังสือปกน้ำเงิน เล่ม ๒) กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๐.
- จุลิศร อุสุวรรณ. พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช(รัชกาลที่ ๙). กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรวิเทศ จำกัด. ๒๕๔๘
- ทบวงมหาวิทยาลัย. เอกกษัตริย์อัจฉริยะ. หนังสือเฉลิมพระเกียรติ ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนจัดพิมพ์เนื่องในมหามงคลสมัยฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๓๕
- ประกาศ รัชราภรณ์.พระราชพิธีในหลวง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, ๒๕๔๒
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).ธรรมานุญชีวิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๘
- พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ."ในหลวงฯ" กษัตริย์นักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บุ๊คส ไมล์, ๒๕๔๕
- สุเมธ ต้นติเวชกุล.หลักธรรมทำตามรอยพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๘
- สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.เรียนรู้คำสอนแม่ฟ้าหลวง พระราโชวาทในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๕
- หนังสือธรรมทาน.กษัตริย์ยอดกตัญญู. คัดลอกมาจากหนังสือเรื่อง หยดความซื่อที่ไล่ล่าตัวคุณของพันเอก (พิเศษ) ทองคำ ศรีโสมอิน
- บทความจากเว็บไซต์
พระราชดำรัส. <http://www.sakulthai.com/>
พระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. <http://www.nationweekend.com/>

“...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เราอยู่กับดิน”

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” คือพระปฐมบรมราชโองการแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงยึดถือเป็นพระราชปณิธานในการครองแผ่นดินเสมอมา ทรงเป็น “ภูมิพลมหาราช” ที่บำเพ็ญพระองค์ตามทศพิธราชธรรม เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่เหล่าพสกนิกร ประเทศไทยจึงเป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองใต้เบื้องพระยุคลบาทตลอดระยะเวลาหกสิบปีที่ผ่านมา

พระนาม “ภูมิพล” ที่แปลว่า “กำลังของแผ่นดิน” นั้น หมายถึงรวมถึงความเป็น “พระเจ้าแผ่นดิน” ที่ปกครองประชาชนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินของพระองค์ด้วยความเมตตาอาทรอย่างเสมอหน้ากัน หมายถึงความเป็นมิ่งขวัญของแผ่นดิน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของทวยราษฎร์ เป็น “พลัง” คำชูพสกนิกรให้มีกำลังใจที่จะร่วมมือกันพัฒนาประเทศอย่างเต็มความสามารถ เป็นศูนย์กลางที่ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นในแผ่นดิน และเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ประเทศไทยธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติที่มั่นคง มีพลัง เป็นปึกแผ่น และมีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน

การที่ชาติจะมีความเป็นปึกแผ่นหรือมี “พลังแห่งแผ่นดิน” ขึ้นมาได้ นั้น ย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลายประการที่ช่วยส่งเสริม เกื้อกูล สนับสนุน ให้ชาตินั้นมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม กล่าวคือ ประชาชนในชาติกินดีอยู่ดี มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ตลอดจนมีวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม แสดงถึงประวัติศาสตร์รากเหง้าของตนเอง และมีการสืบสานภูมิปัญญาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนมีความสุข มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีคุณธรรมและพร้อมที่จะประกอบคุณงามความดี มีความสามัคคีกัน ยินดีเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และร่วมมือกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักยิ่ง เมื่อชาติมี “พลังแห่งแผ่นดิน” ดังกล่าวแล้ว ชาตินั้น ๆ จะดำรงอยู่ได้อย่างผาสุกและมีความสงบร่มเย็น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานับประการเพื่อผลักดันให้ชาติไทยสงบสุขและมั่นคงตลอดรัชกาลที่ผ่านมา โดยทรงเป็น “กำลังของแผ่นดิน” และทรง “อยู่กับดิน” ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระราชชนนีทุกประการ ทรงทำทุกวิถีทางเพื่อช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์ให้พ้นจากความยากลำบาก ทรงส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนมีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ไปพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์ดูแลป่าไม้ ดิน และน้ำ อันเป็นพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร ทรงตั้งทฤษฎี “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้เป็นหลักยึดในการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเน้นการรู้จัก

ประมาณคน กินอยู่อย่างสมเหตุสมผล ไม่ผลาญทรัพยากรแต่พึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนกับธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกเหนือไปจากความกินดีอยู่ดีของราษฎรที่ทรงให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ แล้ว ยังทรงเอาพระทัยใส่เรื่องการศึกษาและวัฒนธรรม โดยทรงให้โอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชน ทรงอุปถัมภ์พระศาสนา ทรงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยที่ดีงามในทุกแขนง ทรงปิดเป่าบรรเทาทุกข์ของแผ่นดินด้วยพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุคติได้

พระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงต่อพสกนิกรไทยตั้งแต่ช่วงต้นรัชกาลเป็นต้นมาคือการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรในทุกภูมิภาค ประชาชนต่างได้ชื่นชมพระบารมีโดยทั่วกัน ไม่ทรงถือพระองค์ ทรงปฏิบัติต่อประชาชนของพระองค์ด้วยความรัก ความเมตตา ทรงตรากตรำพระวรกายเสด็จไปในถิ่นทุรกันดารด้วยความยากลำบากเพื่อทรงไต่ถามถึงความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของราษฎรอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทห่างไกลที่ยังขาดแคลนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ตลอดจนปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ประชาชนไม่ได้รับบริการทางสาธารณสุขที่ดี ขาดแคลนที่ดินทำกิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเล็งเห็นถึงความเดือดร้อนของประชาชนในเขตทุรกันดารเหล่านี้ จึงทรงมีพระราชประสงค์ให้มีการพัฒนาชนบทโดยเร็วที่สุด ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า "...การพัฒนาชนบทเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญ เพราะประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวชนบท ถามว่าทำเมื่อไร ตอบว่าทำเดี๋ยวนี้ ทำที่ไหน ตอบว่าอยู่ในชื่อของพัฒนาชนบทแล้ว ถามว่าทำไม ตอบว่าทำเพื่อมนุษยธรรม เมตตาธรรมต่อเพื่อนร่วมชาติ เพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติ เพื่อความปลอดภัยและก้าวหน้าของบ้านเมือง..." ทั้งนี้เพื่อ "...ให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารสามารถที่จะมีความรู้และพียงตัวมีความเจริญได้..." พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพัฒนาที่ดินรกร้างว่างเปล่า ให้เป็นที่ทำกินของประชาชน จัดหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ให้มีไฟฟ้า น้ำประปา และมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกขึ้น ทั้งยังได้ทรงจัดสร้างโรงพยาบาลหรือสถานอนามัยเพื่อป้องกันและรักษาโรค รวมถึงจัดตั้งโครงการหน่วยแพทย์หลวงเคลื่อนที่พระราชทานเพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัยของราษฎร ด้วยทรงตระหนักดีว่า "...ถ้าคนเรามีสุขภาพเสื่อมโทรม ก็จะไม่สามารถพัฒนาชาติได้ เพราะทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ ก็คือทรัพยากรบุคคล หรือพลเมืองนั่นเอง..." พระราชกรณียกิจที่ผ่านมาจากพระองค์ ส่งผลให้ประชาชนในชนบทของประเทศไทยมีความกินดีอยู่ดี มีสุขภาพพลานามัยที่ดีขึ้น มีอาชีพ สามารถเลี้ยงตนเองได้มาจนถึงปัจจุบัน

จากการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรอย่างต่อเนื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงเข้าใจปัญหาความยากจนของประชาชนซึ่งส่งผลถึงปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยในภาพรวม ทรงตระหนักว่าเกษตรกรรมคือรากฐานของความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงทรงมุ่งพัฒนาเกษตรกรรม โดยเน้นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ให้ราษฎรพออยู่ พอกิน พอใช้ อิ่มสุขตนเองและ

ครอบครัวยังคงและยั่งยืนภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยใช้แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือการจัดการเกษตรกรรมแบบผสมผสาน กล่าวคือ จัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดิน พัฒนา และอนุรักษ์ดินเพื่อให้ใช้ทำการเกษตรได้อย่างต่อเนื่องตลอดปีและมีผลผลิตสูงสุด สร้างสมดุลของระบบนิเวศให้เกิดขึ้น โดยการปลูกพืชหลายชนิดสลับกัน ปลูกพืชบางชนิดในพื้นที่ซึ่งดินไม่ดี แต่พืชชนิดนั้นให้ประโยชน์ในการบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์ขึ้นโดยไม่ต้องใช้สารเคมี ปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และเก็บกักความชุ่มชื้นไว้ในดิน ในขณะที่เดียวกันก็พื้นที่ที่เสื่อมโทรม ปลูกป่าทดแทน และอนุรักษ์ป่าที่ยังมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์และเป็นต้นน้ำลำธาร เพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน แก้ปัญหาน้ำแล้ง น้ำท่วมฉับพลัน และยังเป็นการช่วยให้เกษตรกรมีน้ำใช้พอเพียง และยังทรงส่งเสริมการจัดสร้างแหล่งน้ำเพิ่มเติม เช่น เขื่อน ฝาย อ่างเก็บน้ำต่าง ๆ เพื่อเก็บกักกุนน้ำให้เกษตรกรมีน้ำใช้ตลอดปี พืชพันธุ์ธรรมชาติได้รับสารอาหารอย่างพอเพียง และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีสายพระเนตรที่กว้างไกล ทรงเน้นการแก้ปัญหาแบบองค์รวมเพื่อให้ประชาชนของพระองค์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พระองค์ทรงดำเนินการแก้ปัญหาเรื่องดิน น้ำ ฝน ชลประทาน ป่าไม้ น้ำท่วม แหล่งทำกิน ไปพร้อม ๆ กัน เพราะปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างทันที่่วงทีแล้ว จะส่งผลกระทบต่อประชาชนหมูกมาก เช่น ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินทำให้เกิดการตัดไม้ทำลายป่าซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำธาร ส่งผลให้ขาดแคลนแหล่งอาหาร เสียสมดุลระบบนิเวศ อาจเกิดปัญหาน้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมเขตพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ได้ แต่หากปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว ก็จะมีส่วนช่วยเกื้อหนุนกันและกันเป็นอย่างดี เช่น เมื่อมีการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ราษฎร ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าก็จะลดลง มีการรุกรานธรรมชาติน้อยลง ดินจะดีขึ้น และปัญหาน้ำท่วมก็จะลดลง เนื่องจากมีป่าไม้คอยเก็บกักน้ำ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ถือเป็นความคิดถึงผลดี-ผลเสียอย่างเป็นระบบ พระองค์ได้รวบรวมความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติจากหลากหลายสาขามาใช้ร่วมกันในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รวมถึงทรงพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น พัฒนาโครงการแก้งัดดิน กังหันน้ำชัยพัฒนา ทฤษฎีการบำบัดน้ำเสียด้วยระบบบ่อบำบัดและวัชพืชน้ำบำบัด เป็นต้น โดยทรงเน้นให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสมและมีส่วนช่วยเสริมสร้างให้ประเทศชาติเลี้ยงตนเองได้และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในที่สุด

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายต่อหลายโครงการจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยเหลือในด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา

ต่าง ๆ โดยทรงเสนอแนะและประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานของส่วนราชการ ได้แก่ ฝ่ายพลเรือน ทหาร ตำรวจ และองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ รวมถึงประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แบ่งออกได้เป็น 8 ประเภท ได้แก่ การเกษตร สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข ส่งเสริมอาชีพ พัฒนาแหล่งน้ำ คมนาคมสื่อสาร สวัสดิการสังคม และอื่น ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่มุ่งเน้นที่ความผาสุกของประชาชนและประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

นอกเหนือจากโครงการในพระราชดำริต่าง ๆ แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงจัดตั้ง "มูลนิธิชัยพัฒนา" ขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ประชาชนได้อย่างทันที่ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการพัฒนาอื่น ๆ ถือเป็นการประสานความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้ "ไทยช่วยไทย" โดยแต่ละโครงการได้ช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่องเต็มกำลังความสามารถตามบทบาทและความสามารถของหน่วยงานที่จัดการโครงการนั้น ๆ โดยมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นศูนย์กลางทรงเป็นกำลังใจให้แก่หน่วยงานเหล่านี้ในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีต่อประชาชนชาวไทย โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ "...ความสงบ ... เป็นเมืองไทยที่มีความเจริญก้าวหน้า จนเป็นชัยชนะของการพัฒนาตามที่ได้ตั้งชื่อ มูลนิธิชัยพัฒนา ชัยของการพัฒนานี้มีจุดประสงค์คือความสงบ ความเจริญ ความอยู่ดีกินดี..."

เมื่อประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตครบถ้วนแล้ว จึงจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถ สามารถวิเคราะห์วิจารณ์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอันอาจจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศและสามารถป้องกันวิกฤตการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างทันที่ รวมถึงสามารถรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติในด้านต่าง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยเรื่องการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาของเยาวชนซึ่งเป็นกำลังของประเทศชาติในอนาคต จึงได้ทรงจัดตั้งโครงการสาธิตไทยสำหรับเยาวชนขึ้น เพื่อให้ความรู้พื้นฐานในด้านต่าง ๆ แก่เยาวชน ดังพระราชปรารภว่า "...การเรียนรู้ในเรื่องราวและวิชาการสาขาต่าง ๆ โดยกว้างขวางเป็นเหตุให้เกิดความรู้ ความคิด ความฉลาด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดสำหรับชีวิต ช่วยให้บุคคลสามารถสร้างประโยชน์สุข สร้างความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเอง ทั้งแก่สังคมและบ้านเมืองอันเป็นที่พึ่งอาศัยได้ ทุกคนจึงควรมีโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้ได้ตามความประสงค์และกำลังความสามารถโดยทั่วกัน..." จึงได้ทรงแจกจ่ายสาธิตไทยไปตามโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในชนบท เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางความรู้ไปสู่ชุมชน นอกจากนี้ ยังทรงจัดตั้ง "โครงการพระดาบส" เพื่อฝึกอบรมวิชาชีพให้เยาวชนที่ยากจนได้มีความรู้และทักษะติดตัว และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ และยังได้ทรงจัดตั้ง "ทุนอานันทมหิดล" เพื่อสนับสนุนการศึกษาชั้นสูงของเยาวชนผู้มีความรู้ความสามารถโดดเด่นในด้านต่าง ๆ เยาวชนผู้เป็น "คลังสมอง" ของประเทศชาติเหล่านี้ได้รับโอกาสให้ไปศึกษาศิลปวิทยาการยังต่างแดน และกลับมา

เพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้แก่เยาวชนรุ่นต่อไป เยาวชนสามารถใช้วิชาความรู้ที่ตนเองถนัดและเชี่ยวชาญให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม พลังของเยาวชนจึงเป็นความหวัง เป็นความภาคภูมิใจของคนในชาติ และเป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญที่ส่งผลให้ประเทศไทยพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้ประเทศไทยมั่นคงและมีพลังอย่างแท้จริงคือการที่ประชาชนมีความยึดมั่นในศาสนา มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นหลักในการดำเนินชีวิต มีศรัทธาในสิ่งที่ถูกต้อง พระราชกรณียกิจด้านศาสนาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเสริมให้ "พลังแห่งแผ่นดิน" มีความเป็นปึกแผ่นมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นกำลังสำคัญในการอุปถัมภ์ค้ำชูพระพุทธศาสนาด้วยดีเสมอมา โดยได้ทรงผนวชเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พุทธศักราช 2499 ตลอดระยะเวลาที่ทรงดำรงอยู่ในเพศบรรพชิต ทรงยึดมั่นในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดจึงมีความบริสุทธิ์ผุดผ่องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย พสกนิกรของพระองค์จึงมีความชื่นชมยินดี และน้อมนำพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้จิตใจมีความสุข มีศีลธรรม มีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน นอกจากนี้ยังทรงโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิชัยพัฒนาสร้างวัดประจำรัชกาลคือวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก เพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้เป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่เยาวชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงอุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนา และทรงปรารภรณานิให้ผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ มีความผาสุกในดินแดนประเทศไทย ทั้งในด้านการทำมาหาเลี้ยงชีพ ตลอดจนการปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อของตนโดยไม่มีกั๊กกันหรือแบ่งแยกศาสนา เพราะว่าประชาชนทุกคนต่างเป็น "คนไทย" ที่อยู่ใต้พระบรมโพธิสมภารนั่นเอง

พลังแห่งแผ่นดินที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือพลังแห่งความเป็นชาติที่มีประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามเป็นเอกลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็น "อัครศิลปิน" อย่างแท้จริง ทรงพระปรีชาสามารถในงานศิลปะทุกแขนง ไม่ว่าจะเป็น จิตรกรรม ประติมากรรม หรือวรรณกรรม ดังจะเห็นได้จากผลงานฝีพระหัตถ์ที่เป็นที่ประจักษ์ต่อพสกนิกรชาวไทยและชาวโลก เช่น ทรงพระปรีชาสามารถด้านการถ่ายภาพ ทรงมีพระอัจฉริยภาพในทางการดนตรี ทรงดนตรีได้หลายชนิด และได้พระราชนิพนธ์เพลงเป็นจำนวนเกือบ 50 เพลง ซึ่งชาวไทยได้ชื่นชมและนำมาเรียบเรียงและขับร้องกันจนถึงปัจจุบัน ทรงแปลและพระราชนิพนธ์หนังสือหลายเล่ม ได้แก่ นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ ตีโต พระมหาชนก เรื่องทองแดง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังทรงเป็นองค์อุปถัมภ์สมาคมต่าง ๆ ทางศิลปะมากมาย ทรงสนับสนุนและส่งเสริมประเพณีที่ดีงาม เช่น พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีฉัตรมงคล ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นชาติ "อารยะ" แสดงถึงจิตใจที่ประณีตงดงาม ความเจริญ และความมีเอกลักษณ์ของชาติ

เมื่อประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แล้ว ก็จะก่อเกิดเป็นเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีของความเป็นไทย ชาติไทยธำรงรักษาซึ่งเอกราชมาเป็นระยะเวลายาวนาน บรรพชนไทยได้ร่วมปกป้องประเทศชาติจากภัยรุกรานต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศไทยได้มีความเป็น "ไท" มีอิสรภาพ ไม่ขึ้นกับใคร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความสำคัญของพลังของความเป็นชาติไทย ดังพระราชดำรัสว่า "...การรักษาอิสรภาพและความเป็นไทยให้ดำรงมั่นคงยืนยาวไป ถือว่าเป็นกรณีกิจอันสำคัญสูงสุด..." พระองค์ทรงเป็นมิ่งขวัญของชาติและเป็นที่รักยิ่งของประชาชนไทยทุกหมู่เหล่า เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจมิให้คนไทยแตกสามัคคี และมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า "...ประเทศชาติก็ต้องมีกำลังของสามัคคีเพื่อที่จะให้อยู่ได้ เพราะว่าถ้าสามัคคีนั้นมีขึ้นแล้วก็เป็นสามัคคีที่สร้างสรรค์...เป็นการรวมพลังของทุกคนที่ประกอบขึ้นมาเป็นประเทศชาติ...เอาจิตใจที่ดีขึ้นมาเป็นสามัคคีก็ทำให้ส่วนรวมอยู่ได้...ทำให้ประเทศไทยอยู่ได้..." พลังของคนไทยและชาติไทย เกิดขึ้นได้เพราะมีองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญ และเป็นบ่อเกิดของพลังความสามัคคีที่เป็นปึกแผ่น ดั่งงาม และสร้างสรรค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็น "ธรรมราชา" ที่ช่วยปิดเป่าทุกข์ไข้ของราษฎรทุกหมู่เหล่าภายใต้เบื้องพระยุคลบาทของพระองค์ ด้วย "ธรรม" ที่ทรงยึดถือปฏิบัติตลอดมา ทรงมีพระราชหฤทัยที่โอบเอื้ออารีต่อพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ทรงมีพระสติปัญญาที่เฉียบแหลมและมีกำลังพระทัยที่หนักแน่นมั่นคงดุจผืนดิน ทรงมีความแน่วแน่มั่นคงในการที่จะทรงงานเพื่อพสกนิกรของพระองค์ ทรงเอาพระทัยใส่ต่อปัญหาที่ทำให้ราษฎรมีความทุกข์ หลายครั้งที่เกิดความขัดแย้งขึ้นในบ้านเมือง พระองค์ได้ทรงมีอริยาวัตรทางพระพุทธศาสนาอันได้แก่ การไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน หลักธรรมเรื่องความอดทน อดกลั้น รวมถึงการยึดความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง มาช่วยบรรเทาปัญหาให้คลี่คลาย ด้วยพระราชหฤทัยและพระจริยาวัตรที่งดงามดังกล่าว จึงก่อเกิดเป็นพลังแห่งแผ่นดินที่ช่วยปิดเป่าทุกข์ไข้ของประชาราษฎร์ ไม่ว่าจะเป่าทุกข์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติ การเมือง เศรษฐกิจ หรือจากปัจจัยอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ พระบุญญาธิการได้ช่วยให้ประเทศชาติพ้นภัยตลอดมา คนไทยศรัทธาในพระจริยาวัตรอันงดงาม จึงมีพลังฮึกเหิม มีกำลังใจ มีความเชื่อว่า วิกฤตการณ์ต่าง ๆ จะผ่านไปได้ด้วยดีด้วยพระบารมีแห่งธรรมราชา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็น "ภูมิพลังของแผ่นดิน" แผ่นดินไทยนี้ จึงมีความสงบสุขร่มเย็น พสกนิกรชาวไทยล้วนปลาบปลื้มที่มีพระมหากษัตริย์นักพัฒนาที่ทรงงานหนักที่สุดในโลกเพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีความสุขโดยทั่วกัน ทรงเป็นพลังแผ่นดินที่รวมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชาติ เป็นพลังที่ก่อให้เกิดความสามัคคีปรองดองกัน ทรงเป็นพลังส่งเสริม

ความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทยในทุกด้านอย่างมั่นคง ยั่งยืน และก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นในประเทศไทย สมดังพระนาม "ภูมิพล" กำลังที่ยิ่งใหญ่ของแผ่นดินไทย

ภูมิใจไทย ร่วมร้อยหัวใจร่วมใจร่วมหวัง ภูมิพลัง แผ่นดินถิ่นนี้ยิ่งใหญ่
 ภูมิประวัติ ประชาชาติภูมิไผท ภาคภูมิประชาชัย ภูมิพลังแผ่นดิน
 เทิดไท้ นบน้อมเทิดทูน ฐ เหนือเกล้า สราญนานเนาหทัยสุขล้ำสมจินต์
 เพรศแพรว์พิพัฒน์เกทภัยพ่ายแพ้สิ้น นวมินทร์มหาราชภูมิพล

นางสาวพีรียา พงษ์สาริกัน

นิติคปริญาโทคณะอักษรศาสตร์

เลขประจำตัว 478 01709 22

ที่อยู่

124 ราโพพาร์ทเมนต์ ถ.เพชรบุรี ซ.5

เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

หมายเลขโทรศัพท์ 08-4049-4152

E-mail address: supersafe@hotmail.com

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แหล่งข้อมูล

ธรรมสภาและสถาบันบันฑิตธรรม. พระราชธรรม พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2542.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. องค์พระผู้สถิตย์ในทศรัราชกูร์. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี, 2542.

องค์การค้ำของคุรุสภา. โครงการหลวง: หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ชุด ในหลวงของเรา. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของคุรุสภา, 2542.

<http://web.ku.ac.th/king72/2542-09/res01.html>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียงความชิงเงินรางวัลในเงินทุนภูมิพล

ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๘

เรื่อง

“...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน...”

โดย

นางสาวภัสสริน จันทร์สกุล

นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะแพทยศาสตร์

เลขประจำตัว ๔๖๓ ๕๑๐๐๖ ๓๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๘๘๐ ๘๗๕๓

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน...”

นางสาวกัศริน จันทร์สกุล
นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะแพทยศาสตร์

“...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน...” ข้อความนี้เป็นพระราชดำรัสในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีที่ทรงมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งแสดงความหมายถึงน้ำพระทัยอันประเสริฐสุดของผู้เป็นแม่ที่มีต่อลูกอย่างชัดเจน จากพระราชกระแสรับสั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปรารภว่า

“เมื่อฟังคำพูดนี้แล้ว...ก็กลับมาคิด...ซึ่งแม่ก็คงจะสอนเราและมีจุดมุ่งหมายว่าอยากให้เราคิด...และอยากให้เราทำงานให้แก่ประชาชน”

นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เป็นระยะเวลายาวนานถึง ๖๐ ปี ได้ประจักษ์ชัดแก่พสกนิกรชาวไทยทั่วไปแล้วว่า พระองค์ทรงยึดมั่นคำสอนของพระมารดาในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนอันเป็นที่รักยิ่งของพระองค์อย่างแท้จริง

ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงพระองค์ในฐานะพระมหากษัตริย์พระประมุขของชาติ ทรงมีพระราชภารกิจมากมาย ทั้งการเสด็จฯ ไปในงานราชพิธี รัฐพิธี พิธีทางศาสนา ตลอดจนการต้อนรับพระราชอาคันตุกะจากประเทศต่างๆ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอีกหลากหลายนานับการ แม้มิได้มีบทบัญญัติไว้ แต่ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ทรงสมัคพระทัยอุทิศพระวรกายด้วยพระวิริยะอุตสาหะและน้ำพระทัยอันเปี่ยมด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างถ้วนหน้า โดยไม่เลือกว่าพสกนิกรเหล่านั้นจะมี ชาติ ชั้น วรรณะ หรือนับถือศาสนาใด

พระราชกรณียกิจหลักที่เป็นตัวอย่างชัดเจนคือการเสด็จฯ เยี่ยมเยียนราษฎรที่อาศัยอยู่ทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ ซึ่งเป็นพระราชภาระที่สำคัญและหนักยิ่ง ในแต่ละปีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงประทับอยู่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในฐานะองค์พระประมุขของชาติเพียง ๕ เดือนเท่านั้น อีก ๗ เดือนพระองค์จะเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปตามภาคต่างๆ ของประเทศโดยทั่วกัน ได้แก่ พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ในภาคเหนือ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ในภาคใต้ตอนล่าง และพระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล จังหวัด

ประจวบศิริขันธ์ในภาคใต้ตอนบน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการทรงงานพบปะเยี่ยมเยียนราษฎร
ของพระองค์ตามภาคต่าง ๆ

การเสด็จฯ เยือนราษฎรนั้นมีทั้งที่เป็นทางการและส่วนพระองค์ มีทั้งในเมืองและชนบท
ทั้งทางเครื่องบิน เฮลิคอปเตอร์ รถยนต์ รวมถึงเรือ แม้ในถิ่นทุรกันดารทางไกลการคมนาคม
หรือต้องทรงฝ่าภัยอันตรายก็มิได้ทรงละเว้น ระยะทางจะไกลแสนไกลหลายร้อยกิโลเมตรก็ไม่
เป็นอุปสรรคที่จะมาขว้างกันพระราชประสงค์ได้ บ่อยครั้งเป็นการเสด็จฯ อย่างกะทันหันโดย
ไม่มีหมายกำหนดการล่วงหน้า ไม่มีรับสั่งว่าจะเสด็จฯ ไปที่ใด เวลาใด ทั้งนี้เพราะไม่ทรงต้องการ
ให้เกิดความยุ่งยากแก่เจ้าหน้าที่และราษฎรที่ต้องผลงงานมาเตรียมการรับเสด็จฯ และมีพระราช
ประสงค์ที่จะทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎรตามสภาพความเป็นจริง บางโอกาสทรงพระ
อุตสาหะขับรถพระที่นั่งเอง ในบางครั้งต้องเสด็จพระราชดำเนินด้วยพระบาทเป็น
ระยะทางอันยาวไกล ต้องข้ามภูเขาครั้งละหลายลูก ทรงฝ่าแสงแดดที่แผดเผาพระวรกายจน
พระเสโทหลังชุ่ม บางครั้งต้องทรงฝ่าฝนที่กระหน่ำลงมาสาดใส่พระวรกายจนชุ่มโชก ลุยห้วย
ลุยธาร ฝ่าดงดิบที่เต็มไปด้วยปลิงและหาค่า พระองค์ก็มิได้ทรงย่อท้อหรือแสดงความอิดหน
ระอาพระทัย พลตรี หม่อมราชวงศ์ ศีกฤทธิ์ ปราโมช ได้กราบบังคมทูลถามแทนพสกนิกร
ทั่วไปว่า “ ทรงเหนื่อยและท้อแท้ไหม ” ทรงตอบว่า

“ ความจริงมันน่าท้อหยหรือ บางเรื่องมันน่าท้อหย แต่ว่าฉันท้อไม่ได้
เพราะเค็มพันมันสูงเหลือเกิน คือเค็มพัน คือบ้าน คือเมือง คือความสุขของคนไทย
ทั่วประเทศ อันนี้ท้อไม่ได้ ”

ท่านองคมนตรี สวัสดิ์ วัฒนายากร เล่าถึงประสบการณ์ที่เคยตามเสด็จฯ ว่า “...บางครั้ง
ต้องเดินลัดเลาะไปตามบ้านโน้นบ้านนี้ ผ่านชายคาบ้านบ้าง เลาะใต้ถุนบ้านบ้าง พระองค์ก็
เสด็จฯ ลัดเลาะ ไม่ถือพระองค์.... บางแห่งกว่ารถจะไปถึงที่หมายก็มีค้ำแล้ว ข้ายังต้องเสด็จ
พระดำเนินท่ามกลางความมืดอีกหลายกิโล ไปเจอบ้านชาวบ้านมีรั้วลวดหนามกัน เป็นรั้วลวด
หนามที่ค่อนข้างสูง ก้าวข้ามไม่ได้ ต้องใช้มือดึงรั้วขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต้องทรง
ลอครั้วลวดหนาม ถิคคูสิกรับ มีพระเจ้าแผ่นดินที่ไหน ที่ต้องมาลอครั้วลวดหนามเพื่อมาช่วยเหลือ
ราษฎร แล้วท่านยังหันมารับสั่งกับผมอีกว่า อธิบคืออย่าลืมหาซ่อมรั้วให้เขาด้วยนะ...” ดร.สุเมธ
ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้กล่าวเสริมว่า “ ที่สบายๆนั้นไม่ค่อยเสด็จฯ หรือ
เพราะที่สบายๆนั้นไม่มีปัญหา ส่วนมากจะเสด็จไปในที่ที่มีปัญหาคือที่ที่ทุรกันดารที่สุด...”

ประชาชนกล้าเค็ญหรือ
ทั้งป่าเขาถ้ำเนาห้วยธารรายริน

พระองค์คือบิคราทรถวิล
ทั่วทุกถิ่นเสด็จฯ เหนินดำเนินเยือน

(ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา)

เมื่อเสด็จฯ ถึงที่หมาย พระองค์จะมีพระดำเนินตรงไปหาราชฐานทันที พร้อมอุปกรณ์ประจำพระองค์ คือ แผนที่ กล้องถ่ายรูปที่ทรงห้อยพระศอก เพื่อถ่ายภาพสถานที่จริง เข็มทิศซึ่งติดอยู่กับนาฬิกาข้อมือพระกร ดินสอ วิทยุสื่อสารในกระเป๋าฉลองพระองค์ ทรงจำเส้นทางต่างๆ ได้ อย่างแม่นยำ ทรงบอกได้ถึงชื่อตำบลและหมู่บ้าน ทรงทราบแม้กระทั่งเส้นทางย่อย ลักษณะของเส้นทาง ตลอดจนจนถึงเลขหลักกิโลเมตร ทั้งๆ ที่บางแห่งพระองค์ยังไม่เคยเสด็จฯ และข้าราชการหรือนายอำเภอในท้องที่ก็ไม่เคยไปถึง ทั้งนี้เพราะก่อนที่จะเสด็จฯ ทรงเตรียมศึกษาหาข้อมูลทุกด้านเกี่ยวกับพื้นที่นั้นอย่างละเอียดแล้วนั่นเอง มีราษฎรหลายรายเข้าเฝ้าฯ โดยมีทันได้สวมเสื้อบ้างก็ถุงเพียงผ้าขาวม้า ทั้งนี้เพราะไม่มีใครรู้ก่อนเลยว่าพระองค์จะเสด็จฯ มา ลุงวาเด็ง ปู่เต๊ะ ชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ ซึ่งมีความสนิทสนมกับพระองค์เป็นพิเศษ จนมีสมญาว่า พระสหายแห่งสายบุรี ก็เคยเข้าเฝ้าฯ บ่อยๆ ในชุดเต็มยศครึ่งท่อน คือด้วยโสร่งผืนเดียว ไม่สวมเสื้อ กล่าวได้ว่าไม่มีที่ไหนในโลกอีกแล้วที่สามัญชนคนธรรมดาไม่ว่าจะอยู่ในเสื้อผ้าอาภรณ์ใดๆ ก็มีสิทธิที่จะเข้าถึงพระเจ้าแผ่นดินของเขาได้อย่างใกล้ชิดเช่นนี้

ภาพที่เราได้พบเห็นกันเสมอคือ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทอดพระวรกายลงประทับกับพื้นดินแวดล้อมด้วยชาวบ้าน โดยมีทรงกังวลว่าบริเวณที่ประทับนั้นจะเปียกและเป็นดินลูกรัง บนสะพานไม้ กลางถนน คันทนา หรือบนท่อนไม้ คือประชาชนนั่งอย่างไร พระองค์ก็ประทับอย่างนั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำรัสถึงเรื่องนี้ว่า

“...พระเจ้าอยู่หัวทรงคุยกับราษฎรนี้ ไม่โปรดทรงยืน ทรงถือขนบธรรมเนียมไทยที่ไม่ยืนคำผู้เฒ่าผู้แก่ จะประทับลงรับสั่งกับราษฎรเสมอมา แม้จะเป็นคอนเทียงแคคร้อน ซึ่งข้าพเจ้าก็เห็นพระราชจริยวัตรนี้มาตั้งแต่ต้นรัชกาลแล้ว ข้อสำคัญรับสั่งว่าต้องเป็นที่ไว้เนื้อเชื่อใจของราษฎร ให้เขามีความสนิทสนมพอที่เขาจะเอ่ยปากเล่าความทุกข์ของเขาให้ฟังได้...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงถือพระราชอิริยาบถว่าเป็นพระมหากษัตริย์ หรือเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรอย่างเป็นกันเอง ส่วนมากจะทรงมีพระราชปฏิสันถารกับผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุรู้จักภูมิประเทศดี ตอบคำถามได้ถูกต้อง ทรงพอพระทัยมากที่สุดที่ได้ทรงฟังข้อมูลจากปากของราษฎร เพราะทรงตระหนักดีว่าไม่มีใครจะรู้ถึงปัญหาในท้องถื่นได้ดีไปกว่าคนในท้องถื่นนั่นเอง พระองค์ทรงถือหลักว่าการที่จะช่วยเหลือเขาโดยไม่รู้เรื่องของเขานั้นเป็นสิ่งที่ไปไม่ได้ ดังนั้นพระองค์จึงทรงสละเวลาปรึกษาหารือกับราษฎรอย่างใกล้ชิดเป็นเวลานานนับชั่วโมง ครั้งหนึ่งขณะที่ทรงงานอยู่นั้นเกิดฝนตกลงมาอย่างหนักหลายคนวิ่งหลบฝนเข้าไปในที่มืหลังคา แต่พระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงหวังพระองค์เอง ทรงหวังแต่ว่าแผนที่จะเปียกฝน เมื่อมีผู้ถวายอุจพลาสดกและทรงเก็บแผนที่ใส่ถุงพลาสดกเรียบร้อยแล้ว พระองค์ก็ทรงมีพระราชปฏิสันถารไต่ถามทุกข์สุขราษฎรท่ามกลางสายฝนต่อไป

พลเอกสนั่น มะเร็งสิทธิให้สัมภาษณ์นิตยสารแพรว ฉบับที่ ๖๔๒ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ไว้ว่า “...พระองค์ท่านไม่เคยทรงบ่น จะร้อนจะหนาว จะทรงชुकไหนก็อยู่อย่างนั้น ไม่แสดงความรู้สึก ไม่เคยเห็นว่าทรงควักผ้าเช็ดหน้าซับพระพักตร์เลย พระเสโทหยดก็หยดไป บางทีประทับอยู่กลางแจ้งเป็นชั่วโมง ร่มก็ไม่โปรดให้กาง พระองค์ทรงตรากตรำมาก เวลาเสด็จฯ จะมีก็แค่เสวยน้ำ แรงงูใจของพระองค์ท่านคือข้อมูลจากชาวบ้านนี่ละ ทรงเป็นกันเองกับประชาชนมาก ทรงตรัสแทนพระองค์เองว่า ฉัน ทรงเรียกผู้ใหญ่บ้านว่า ผู้ใหญ่ เรียกกำนันว่า กำนัน ในเวลาเช่นนั้นราชาศัพท์ไม่สำคัญเลย ราษฎรบางคนเสียบอีกที่ต้องการใช้คำราชาศัพท์กับพระองค์ ผิดบ้างถูกบ้างก็ไม่ได้ทรงถือสาอะไร” ดร.สุเมธ ตันติเวชกุลเล่าว่า มีหญิงคนหนึ่งมาเข้าเฝ้าฯ พร้อมกับลูก ๔-๕ คน ทรงตรัสถามว่า “พ่อเด็กไปไหน” หญิงผู้นั้นกราบบังคมทูลด้วยความตื่นเต็นเป็นอย่างยิ่งว่า “พระสวามีไปมีพระมเหสีใหม่แล้ว เพคะ”

การที่พระองค์ทรงใกล้ชิดไม่ถือพระองค์กับราษฎรนั้น ในเรื่องนี้หม่อมเจ้า ภิศเดช รัชนี้ หัวหน้าโครงการคอบอย่างขาง ทรงบันทึกถึงเหตุการณ์ครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ เยือนชาวเขา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ไว้ว่า “...วันนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปหมู่บ้านคอบจอมทศ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ใหญ่บ้านชาวเขาเผ่าลีซอกราบทูลชวนให้ไปแ้วบ้านเขา พระองค์ก็เสด็จฯ ตามเขาเข้าไปในบ้านซึ่งทำด้วยไม้ไผ่และมุงด้วยหญ้าแห้ง เขาเอาที่นอนมาปูสำหรับประทับ แล้วรินเหล้าทานเองใส่ถ้วยที่ไม่ค่อยจะได้ล้างจนมีคราบดำๆ จับ ผู้เขียนรู้สึกเป็นห่วงเพราะตามปกติไม่ทรงใจด้วยมีคราบ จึงกระซิบทูลว่า ควรจะทรงทำท่าเสวยแล้วส่งถ้วยมาพระราชทานให้ผู้เขียนจัดการ แต่พระองค์ก็ทรงควอดเองกริ้วเดียวเกลี้ยง ตอนหลังรับสั่งว่า ไม่เป็นไร แอลกอฮอล์เข้มข้น เชื้อโรคตายหมดแล้ว...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงบำเพ็ญพระราชจริยวัตรต่อพสกนิกรของพระองค์ เช่นนี้มาตลอดอย่างเสมอต้นเสมอปลาย พระราชดำริต่างๆ ของพระองค์นั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเรียบง่าย ในลักษณะที่นำธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ แต่บังเกิดผลสำเร็จสูง ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นคือ ครั้งหนึ่งพระองค์ได้เสด็จฯ เยี่ยมชาวเขาเผ่าแม้ว เข้า หัวหน้าชาวเขาผู้หนึ่งได้เข้าเฝ้าฯ และกราบบังคมทูลว่า หมูที่ได้พระราชทานไปนั้นเป็นโรค สัตวแพทย์ให้การรักษาต่างๆ ก็ไม่หาย พระองค์ตรัสถามว่า หมูเป็นโรคอะไร ปรากฏว่าหมูเป็นโรคเรื้อนผอมมาก พระองค์ตรัสให้นำน้ำมันเครื่องยนต์ที่ไม่ใช้แล้วกับผ้าขี้ริ้วพร้อมกับทรงสาธิตและแนะนำด้วยพระองค์เอง โดยเอาผ้าขี้ริ้วชุบน้ำมันเครื่องถูตัวหมู ทรงบอกให้ทำวันเว้นวัน รวม ๑๐ ครั้ง จากนั้นมาอีกหนึ่งปีพระองค์ได้เสด็จฯ เยือนชาวเขาเผ่านี้อีก หัวหน้าชาวเขาผู้นั้นได้กราบทูลว่า “หมูตัวนั้นหายจากโรคแล้ว เด็วนี้มีลูกหลายตัว ยาของพ่อหลวงนี้ ดีแท้”

มีคำกล่าวที่ว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ นั้นโปรดทหาร พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ โปรดกวีและศิลปิน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ โปรดช่างก่อสร้างวัดวาอาราม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ โปรดนักปราชญ์ เรื่องนี้ พลตรี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เพิ่มว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๕ นั้น โปรดราษฎร ทั้งนี้เพราะไม่มีอะไรที่จะทำให้พระองค์สำราญพระราชหฤทัยเกินไปกว่าการได้ทรงพบปะกับราษฎรของพระองค์ แม้จะอยู่ในสถานที่ไกลหรือไกลก็ตามที

การที่พระองค์ทรงใกล้ชิดกับราษฎรเช่นนี้ ทำให้ทรงทราบถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และทุกข์สุขของประชาชนด้วยพระเนตรพระกรรณของพระองค์เอง ทรงพบว่าปัญหาใหญ่ก็คือ ความยากจนข้นแค้น ขาดแคลนที่อยู่อาศัย ไม่มีที่ดินทำกิน หรือมีที่ดินไม่เพียงพอกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ ขาดน้ำสำหรับการเพาะปลูกและดำรงชีวิต ผลผลิตต่ำ ราษฎรหลายรายมีหนี้สินล้นพ้นตัว ทรงเห็นว่าปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องเร่งแก้ไขและให้ความช่วยเหลืออย่างรีบด่วน พระองค์ทรงได้ทรงตั้งคณะกรรมการอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เพื่อจะได้พระราชทานแนวทางแก้ไขอย่างเหมาะสม อันเป็นที่มาของโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ มากมายหลายสาขาหลายประเภทเป็นจำนวนมากกว่าสามพัน โครงการ ด้วยพระราชประสงค์ มุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ของราษฎรให้บรรเทาเบาบางหรือหมดสิ้นไป พร้อมกับส่งเสริมคุณภาพชีวิตและฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ หรืออย่างน้อยที่สุดก็อยู่ในขั้นพออยู่พอกิน พระองค์ทรงไว้ที่วังในเขตพระราชฐานจิตรลดาให้เป็นประโยชน์ โดยสร้างศูนย์วิจัยทดลองต่างๆ และได้ถ่ายทอดความสำเร็จออกสู่ประชาชนมาตลอดระยะเวลายาวนาน เขตพระราชฐานของพระองค์จึงเพียบพร้อมไปด้วย บ่อเลี้ยงปลา ไร่นาทดลอง โรงโคนม โรงสีข้าว และโรงงานต่างๆ อีกมากมาย เป็นสภาพที่ไม่สามารถพบได้จากพระราชวังอื่นใดในโลก

ทรงช่วยชับน้ำตาประชาราษฎร์

ทรงห่วงใยไทยทั่วทุกครัวเรือน

ทรงตราครุฑระวรกายด้วยหมายมุ่ง

เหมือนสายธารรวมใจไทยด้วยกัน

ทรงห่วงชาติแผ่นดินถิ่นใดเหมือน

ทรงห่วงเหมือนพ่อลูกผูกสัมพันธ์

หวังผดุงชาติไทยให้สุขสันต์

พสกมันจงรักน้อมภักดี

(ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ๗ อุษรยา)

พล.ร.อ.ม.จ. กาพวรรณดิศ ดิสกุล อดีตสมุหราชองครักษ์ ประทานสัมภาษณ์ไว้ในหนังสือ หนึ่งในโลก ว่า “ทุนในการดำเนินการโครงการต่างๆ ที่ทรงริเริ่มขึ้นนั้น พระองค์ท่านทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ด้วยไม่มีพระราชประสงค์ให้เอาเงินงบประมาณแผ่นดินมาใช้ในตอนริเริ่มโครงการ เพราะหากโครงการนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ ก็จะเป็นการสูญเสีย

งบประมาณแผ่นดินซึ่งมาจากภาษีอากรของราษฎร จนเมื่อโครงการใดพัฒนาแล้วเกิดผลสำเร็จ และภาครัฐเห็นดีด้วยจึงจะทรงมอบให้รัฐดำเนินการต่อไป”

ช่วงเวลาที่เสด็จฯ แปรพระราชฐานนั้น พระองค์เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรจนมีคำทุกวัน เมื่อเสด็จฯ ถึงพระตำหนักแล้วก็ยังหาได้ทรงพักผ่อนไม่ เสด็จฯ เข้าห้องทรงงานพร้อมกับแผนที่ม้วนใหญ่เพื่อทรงประมวลผลงานในวันนั้นและวางแผนสำหรับงานในวันต่อไป โปรดทรงงานกับพื้น เพราะว่าบนพื้นวางของต่างๆ ได้มากกว่าโต๊ะ โดยทรงทุ่มเทอย่างมาก บรรทมวันหนึ่งไม่กี่ชั่วโมง แม้เวลาเสวย เครื่องเสวยก็เรียบง่ายอย่างที่สุด ในเรื่องนี้ หม่อมหลวงคิ้ว ชลมารักพิจารณ์ หัวหน้าพระเครื่องต้นในวังหลวงกล่าวว่า “หากใครคิดว่าพระกระยาหารที่เป็นเครื่องต้นจะวิจิตรพิสดารเป็นพิเศษก็เป็นความเข้าใจผิดเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระองค์โปรดเสวยพระกระยาหารไทยอย่างธรรมดา ธรรมดาดีกว่าที่ผู้ใดจะนึกถึง อย่างผักถั่วงอกก็ธรรมดาอย่างที่เราๆ ผักกัสนั้นเอง จะมีเครื่องน้อยกว่าด้วยซ้ำ อย่างหมู กุ้ง ก็ใส่เพียงนิดเดียว ถ้าใส่มากเคยรับสั่งว่า นี่ผักถั่วงอกหรือผักหมู กุ้ง หากผักถั่วงอกก็ควรจะผักตามชื่อ” ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้เล่าเรื่องความเรียบง่ายในการเสวยของพระองค์ไว้ว่า “วันหนึ่งเสด็จฯ เปิดอนุสาวรีย์ที่เขาคือ พอเปิดอนุสาวรีย์เสร็จ พระองค์ท่านขอกลับไปที่พระตำหนัก เพื่อจะทรงเปลี่ยนฉลองพระบาทเพราะเดี๋ยวจะไปดูงานในป่าในดง พวกตามเสด็จฯ ไม่มีใครได้ทานข้าว ตอนนั้นบ่ายสองโมงแล้ว ก่อนจะเปลี่ยนฉลองพระบาทสัก ๒๐ นาทีน่าจะหุ้ยข้าวกันทัน ก็รีบวิ่งไปห้องอาหารที่เตรียมไว้ ปรากฏว่าพวกที่ไม่ได้ตามเสด็จฯ เขาทานกันหมดแล้ว ในนั้นจึงเหลือข้าวผัดติดกันกระเบาะกับมีไข่ดาวทิ้งแห้งไว้อยู่ ๓-๔ ใบ เห็นมีข้าวจานหนึ่งเป็นข้าวผัดเหมือนอย่างเราไข่ดาวโปะใบหนึ่งมีน้ำปลาถ้วยหนึ่งวางอยู่ เพื่อนผมก็จะไปหยิบมา มหากเด็กบอก ไม่ได้ๆ ของพระเจ้าอยู่หัว ท่านรับสั่งให้มาตัก อูสิครับ ตักมาจากกันกระเบาะเลย ผมนี่แทบน้ำตาไหล ท่านเสวยเหมือนๆ กันกับเรา...”

“...ฉลองพระบาทของพระองค์คู่ละรื้อกว่าบาท ลีคำเหมือนอย่างที่เราพนักงานเสิร์ฟส่วนฉลองพระองค์ก็แล้วปีเก่า หกเจ็ดปีก็เป็นของกันนั้น ผมจำได้มีอยู่สามองค์ มีสีเทา แล้วก็ลายๆ สีน้ำตาล และอีกองค์หนึ่งสีน้ำเงิน ผมมีโอกาสดำเนินเข้าฝ้าฯ ในพระราชวังเป็นการส่วนพระองค์ ทรงฉลองเสื้อเชิ้ต ปรากฏว่าคอเสื้อเชิ้ตของพระองค์ ซึ่งเป็นเราๆทิ้งแล้ว นาฬิกาที่ทรงใช้ก็มีราคาเรือนละไม่กี่ร้อยบาท ยาสีพระทนต์ก็บิบบใช้เสียดจนหมดเกลี้ยงไม่มีเหลือติดหลุดปีหนึ่งพระองค์เบิกคืนสอเพียง ๑๒ แท่ง เดือนละแท่ง ใช้จนกระทั่งทุกทรงงานไม่ได้ ทรงประหยัดทุกอย่าง เป็นต้นแบบทุกอย่าง ทุกอย่างมีค่าสำหรับพระองค์หมดทุกบาททุกสตางค์...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงผูกพันต่อทุกข์สุขของประชาชนตลอดเวลา แม้เวลาที่ทรงประชวร ดังเหตุการณ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ พระองค์ประชวรมีพระอาการหนักมากเป็นที่วิตกของคณะกรรมการแพทย์ที่ถวายการรักษาเป็นอย่างยิ่ง แม้กระนั้นก็ยังทรงห่วงใยประชาชนมากกว่าพระองค์เอง ทรงเปิดวิathyรับฟังเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดความไม่สงบมีการปะทะกัน พร้อม

กับทรงสั่งการตลอดเวลาให้หน่วยงานต่างๆ รีบเร่งออกไปให้ความช่วยเหลือ และอีกเหตุการณ์หนึ่งในปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ พระทนต์องค์หนึ่งหักเถียดโพรงประสาทฟัน บังเอิญขณะนั้นเป็นเวลาที่เราประชาชนกำลังเดือดร้อนจากปัญหาน้ำท่วม ทรงมีรับสั่งถามทันตแพทย์ว่า “จะใช้เวลารักษานานเท่าไร” ทันตแพทย์ผู้ถวายการรักษากราบบังคมทูลว่า “ประมาณ ๑-๒ ชั่วโมง” พระองค์ทรงรับสั่งว่า

“ขอรอไว้ก่อนนะ ล้นทนได้ วันนี้ขอไปดูราษฎรและช่วยแก้ไขปัญหาระเบือน้ำท่วมก่อน”

หลังจากที่ทรงปลีกเวลาจากพระราชภารกิจได้แล้ว ทันตแพทย์จึงได้มีโอกาสถวายการรักษาพระทนต์องค์นั้น ซึ่งปรากฏว่าต้องถวายการรักษาคลองรากพระทนต์โดยการเจาะทางให้หนองไหล ระหว่างที่กำลังถวายการรักษาอยู่นั้นเอง พระองค์มีรับสั่งว่า

“ขณะที่หมอยาเจาะฟันเพื่อทำทางให้หนองออก ทำให้ฉันนึกไปถึง พรุ (หมายถึงพื้นที่ลุ่มน้ำขัง ใช้ทำประโยชน์ในการเพาะปลูกไม่ได้ ซึ่งทางภาคใต้มีพื้นที่เช่นนี้เป็นแสนๆ ไร่) ว่ามีวิธีแก้ไขอย่างไร แก้ได้โดยการทำทางให้น้ำที่ขังอยู่นั้นออกสู่ทะเล น้ำบริเวณนั้นก็แห้ง เช่นเดียวกับที่หมอยาเจาะทางให้หนองไหลออกมา”

หรือแม้แต่พระเจ้าอโศกสำหรับทำพระทนต์ตัวเก่าที่ใช้งานมานานกว่า ๒๐ ปี ทันตแพทย์ประจำพระองค์ได้กราบบังคมทูลขอเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ ทรงมีพระราชปรารภว่า การเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์จะไม่บังเกิดประโยชน์เท่าที่ควร จึงได้พระราชทานพระเจ้าอโศกนั้นแก่โรงพยาบาลประจำจังหวัดนครราชสีมาเพื่อไว้ให้บริการประชาชนทั่วไปและยังใช้งานอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ คร.สุเมธ ดันติเวชกุล เล่าว่า “... บางครั้งเสด็จฯ กลับมาถึงพระตำหนักเป็นเวลาดึกแล้ว ยังจะทรงพระดำเนิน นึกว่าทรงรักษาพระวรกายเพื่อให้เกิดความแข็งแรงเพื่อส่วนพระองค์เท่านั้น ในเรื่องนี้ทรงมีรับสั่งว่า เราทำงานพัฒนา ร่างกายต้องแข็งแรง เราถึงจะไปเยี่ยมเยียนประชาชนถึงถิ่นทุรกันดารได้ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่พระองค์ทรงกระทำนั้นก็เพื่อประชาชนทั้งสิ้น...”

สถาบันวิทยบริการ
ทุกลมหายใจพระทัยกุบดี คือประชาชน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(ท่านผู้หญิงสมโรจน์ ศิวศิริกุล ณ อุทยาน)

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตราครุฑพระวรกายหนักมาตลอด ส่งผลให้ในระยะหลังทรงมีพระพลานามัยไม่แข็งแรง มีพระอาการปวดบริเวณพระปฤษฎางค์และพระดำเนินไม่สะดวก ซึ่งแพทย์ให้การวินิจฉัยว่า มีการยุบของพระอัฐิบริเวณบั้นพระองค์ สาเหตุเพราะแรง

กระแทกจากการประทับรถพระที่นั่งบนถนนขรุขระ ในพื้นที่ทุรกันดารระยะทางไกลติดต่อกัน เป็นเวลานาน พระองค์ทรงรับสั่งว่า

“...ที่ยังต้องเหนื่อย ต้องลำบากทุกวันนี้ เพราะว่าประชาชนยังยากจนอยู่ เมื่อประชาชนยากจนแล้ว อิศราภาพ เสรีภาพเขาจึงไม่มี และเมื่อเขาไม่มีอิศราภาพ เขาก็เป็นประชาธิปไตยไม่ได้ ... ถ้าหายดีแล้ว จะไปเที่ยวกันอีก...” ในความหมายของพระองค์ เทียว ก็คือ ทรงงาน

นับว่าเป็นโชคดีและเป็นบุญอันยิ่งใหญ่ของประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริง ที่ได้เกิดมาเข้าร่วมพระบรมโพธิสมภาร การที่เราได้อยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุขทุกวันนี้ก็เพราะพระบารมีของพระองค์ ที่ทรงงานหนักแบบหันพระปฤษฎางค์สู้ฟ้า กับพระพักตร์ลงสู่ดินมาตลอด แทนที่จะประทับเสวยสุขเช่นพระราชาราชอื่นๆ ทัวไป กลับทรงต้องตรากตรำพระวรกาย ทุ่มเทพระสติกำลังให้กับประเทศชาติและประชาชนทุกเวลาทีอย่างมิรู้เหน็ดเหนื่อย ทรงตระหนักในพระราชหฤทัยเสมอว่า ทุกข์ของราษฎรก็คือทุกข์ของพระองค์เอง ถึงแม้วันนี้ด้วยพระชนมายุเกือบ ๘๐ พรรษา มีอาการตรากตรำพระวรกายได้มากเช่นแต่ก่อน แต่ด้วยน้ำพระทัยที่ทรงรักและห่วงใยราษฎร ประจวบคังบิดาที่มีต่อบุตร ทำให้พระองค์มิทรงย่อท้อ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอย่างต่อเนื่องในการขจัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ปวงประชา มิได้ทรงละทิ้งพระราชปณิธานอันสูงสุดคังที่สมเด็จพระราชชนนีตรัสไว้ ดั่งนั้นเราคนไทยทุกคนควรพร้อมใจกันถวายความจงรักภักดีแด่พระองค์ ด้วยการดำเนินชีวิตเจริญรอยตามพระยุคลบาท จึงจะได้ชื่อว่า เรารักในหลวง อย่างแท้จริง

สมพระนามยิ่งแล้ว ภูมิพล จริมน้อย
พลังแห่งแผ่นดิน คล แนนแท้

ธ เสด็จฯ ทิวแห่งหน ไปย่อ นาพอ

ราษฎรรักพระองค์เฝ้า ยิ่งด้วยบิดร

(นางสาวภัสสริน จันทร์สกุล ผู้ประพันธ์)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ณรงค์ อิมเย็น. คำพูดของก๋อนคิน. กรุงเทพฯ : เกล็ดไทย, ๒๕๔๕.

แถมสิน รัตนพันธ์. ใก้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ : ปรีชาธร อินเตอร์พริ้นต์, ๒๕๔๕.

ทองคำ ศรีโยธิน, พ.อ.พิเศษ. พระมหาภักษัตรีย์ ยอดกตัญญู. กรุงเทพฯ : ชรรมสภา, ๒๕๔๕.

เทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. สุธงตวงตะวัน. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๒.

ัญญาภรณ์ ภูทอง. ใ้ร่วมพระบารมีปกเกล้าฯ ชรรมะภักษัตรีย์ รัชกาลที่ ๕. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

พิชัย ศิริจันทน์. ในหลวงของฉัน. กรุงเทพฯ : พิมพ์ศรีพริ้นต์, ๒๕๔๕.

พิรพงษ์ สุขแก้ว. เอกภักษัตรีย์ อัจฉริยะ. กรุงเทพฯ : ยิมดาหวาน, ๒๕๔๕.

สมพร เทพสิทธิ. การเดินทางรอยพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ : ชรรมสาร, ๒๕๔๕.

สมโรจน์ สวัสดิกุล. อบูรยา, ท่านผู้หญิง. พระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, ๒๕๓๐.

สุทิน ถีปิยะชาติ, คร.. พระบารมีปกเกล้าฯ. กรุงเทพฯ : ชรรมสาร, ๒๕๔๕.

สุเมธ ต้นดิเวชกุล, คร.. ใ้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๔๕.

อมิตา อริยะอิชณา. เหนือกว่ารัก. กรุงเทพฯ : แพลน พริ้นท์ติ้ง, ๒๕๔๕.

อริยา จินตพานิชการ. ที่สุดของหัวใจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ กรุงเทพฯ, ๒๕๔๕.

อัศววัฒน์ โอสถานุเคราะห์. ในหลวงของเรา. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า กั๊ป, ๒๕๔๔.

“...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน...”

เป็นที่ยอมรับกันตลอดทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมาว่า สถาบันกษัตริย์นับเป็นเสาหลักที่ค้ำจุนความอยู่รอดของประเทศไทยมานับแต่ครั้งโบราณกาล มีบทบาทสำคัญต่อการรวบรวมชุมชน การสร้างชาติ ชำรงรักษา ตลอดจนพัฒนาความรุ่งเรืองให้ทัดเทียมนานอารายประเทศ ซึ่งนับเป็นเวลากว่า ๗๐๐ ปีที่สถาบันกษัตริย์ได้ดำรงเป็นเสาหลักของประเทศมาโดยตลอด แต่ทว่าในปัจจุบัน ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถาบันกษัตริย์ไทยมาสู่พระราชอำนาจอันจำกัดภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้บทบาทหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในปัจจุบันได้ถูกจำกัดให้อยู่ภายในขอบเขตที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ด้วยเหตุอันใดเล่า ความสำคัญของกษัตริย์ในรัชสมัยปัจจุบันไม่เพียงแต่มีได้ลดน้อยลง หากแต่กษัตริย์ไทยพระองค์นี้ก็กลับทรงประทับอยู่ในดวงหทัยของทวยราษฎร์ทุกหมู่เหล่าอย่างแน่นแฟ้นและไม่เคยปรากฏมาก่อนในหน้าประวัติศาสตร์ใดๆ ในโลก

ประมวลเวลาถึงกึ่งศตวรรษ นับจากวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๕ จากวันนั้นจนถึงวันนี้ พระองค์ท่านทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อปวงพสกนิกรชาวไทยอย่างมากมายนับการ ได้เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วทุกภาคของประเทศอย่างมิหวั่นเกรงต่อความยากลำบาก ก่อเกิดเป็นพระราชกรณียกิจและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากกว่า ๓๐๐๐ โครงการที่ทรงมหิทธานุภาพเป็นคุณแก่บ้านเมืองอย่างใหญ่หลวงยิ่งและสืบสานมาตราบถึงทุกวันนี้

เมื่อเอ่ยถึงคำว่า “พระมหากษัตริย์” เรามักจะนึกถึงความป็นเจ้าชีวิต และพระราชอำนาจอันยิ่งใหญ่ ศักดิ์สิทธิ์ นำเกรงขาม แต่สำหรับพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์นี้หาเป็นเช่นนั้นไม่ แม้ว่าพระองค์จะเสด็จพระราชสมภพ ทรงเจริญเติบโต และศึกษาในต่างประเทศมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ แต่กลับมิได้เป็นอุปสรรคให้เกิดช่องว่างระหว่างพระองค์กับพสกนิกรชาวไทยเลย หากแต่กลับทรงตั้งพระราชปณิธานทรงงานหนักเพื่อประชาชนชาวไทยทั้งแผ่นดิน ทรงมูมานะเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรชาวไทยทุกหมู่เหล่าและทรงรับฟังปัญหาของราษฎรเหล่านั้นเสมือนหนึ่งความทุกข์ของพระองค์เอง ทรงอุทิศพระองค์ทรงงานหนักเคียงข้างพสกนิกรผู้ยากไร้ อย่าง ไม่ถือพระองค์ เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ก่อเกิดเป็นความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างกษัตริย์กับประชาชนอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนบนผืนแผ่นดินนี้

ความมุ่งมั่นที่จะทรงยื่นพระหัตถ์เข้าช่วยเหลือราษฎรผู้ยากไร้อยู่เป็นนิจ และพระราชหฤทัยที่เป็นกังวลห่วงใยในความเป็นอยู่ของราษฎรชาวไทยทุกหมู่เหล่า เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการที่พระองค์ท่านทรงถือเอา “ทุกข์ของราษฎรเป็นทุกข์ของแผ่นดิน และทุกข์ของแผ่นดิน คือทุกข์ของพระองค์เอง” ทรงเป็นธรรมราชาที่บำเพ็ญคุณูปาอย่างอเนกอนันต์แก่ปวงชนชาวไทย ทรงมูมานะ เสียสละ ทรงงานอย่างหนักหน่วง ทรงเข้าถึงจิตใจของประชาชนอย่างแท้จริงด้วยทรงมีความรักในแผ่นดินและพสกนิกรของพระองค์เป็นที่ตั้ง บทบาทของพระองค์ในฐานะพระมหากษัตริย์ภายใต้ระบบประชาธิปไตยของไทยจึงปรากฏเป็นรูปแบบที่แตกต่างจากที่ใดๆ ในโลก ด้วยมีพระราชสถานะในใจคนไทยซ้อนกันอยู่ทั้ง ๒ สถานะ คือการที่ทรงได้รับการยกย่องเทิดทูนจากทวยราษฎร์เสมือนทรงเป็น “เทพ” แห่งปวงประชา ในขณะที่เดียวกัน น้ำพระทัยเอื้ออาทรที่ทรงมีต่อราษฎร ซึ่งสะท้อนผ่านพระราชกรณียกิจแห่งการสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อก่อประโยชน์สุขแก่ราษฎรนั้น ก็ได้ทำให้พสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่าสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ประดุจทรงเป็นบิดาของมหาชนทั้งชาติ

พระปรีชาสามารถในการเข้าถึงจิตใจของประชาชนผ่านความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่ทรงมีต่อวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนไทยนั้น ใ้ค้ก่เป็นความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น ผืนก่ของว่างระหว่างกษัตริย์กับประชาชนให้สนิทแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์นี้บ่งว่ามีรากฐานที่สัมพันธ์โดยตรงจากแนวทางการอภิบาลอย่างเหมาะสมที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงดูแลพระองค์มาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ โดยทรงเน้นในเรื่องความมีระเบียบวินัยท่ามกลางการดำเนินพระชนม์ชีพเยี่ยงสามัญชนทั่วไป ทำให้เราคนไทยมีในหลวงที่มีพระราชจริยวัตรอันงดงามยิ่ง มีน้ำพระราชหฤทัยอันอ่อนโยน ไม่ทรงถือพระองค์ ดังภาพที่ปรากฏแจ่มชัดอยู่ในใจพสกนิกรชาวไทยตลอดเวลา ไม่ว่าพระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินไป ณ แห่งหนตำบลไหนบนผืนแผ่นดินนี้ก็ตามที

"อันที่จริงเธอก็ชื่อภูมิพล ที่แปลว่า กำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน
เมื่อฟังคำพูดนี้แล้วก็กลับมาคิด ซึ่งแม่ก็คงจะสอนเรา และมีจุดมุ่งหมายว่า
อยากให้เราติดดิน และอยากให้ทำงานให้แก่ประชาชน"

หนึ่งในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีถึงพระราชกระแสรบสั่งของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ชัดในใจของปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าเป็นอย่างดีว่าตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชย์จวบจนถึงวันนี้ นั้น พระองค์ท่านทรงปฏิบัติพระองค์ตามพระราชกระแสของสมเด็จพระราชชนนีได้อย่างดียิ่งเพียงใด มิใช่เพียงแค่วันนี้ ปีนี้ หากแต่เป็นตลอดระยะเวลาอันต่อเนื่องยาวนานที่กษัตริย์ไทยพระองค์นี้ทรงติดดินอยู่เคียงข้างทำงานให้กับประชาชนและผืนแผ่นดินนี้อย่างมิรู้เหน็ดเหนื่อย ดังที่ข้าราชการผู้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท ซึ่งเคยติดตามสนองงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริผู้หนึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า "พระเจ้าแผ่นดินพระองค์นี้เป็นพระมหากษัตริย์ที่ติดดิน เพราะ โปรดที่จะอยู่กับแผ่นดิน ผืนดิน และประชาชนในแผ่นดินเสมอ ประทับอยู่กับผืนดินในชนบทที่ทุรกันดาร ห่างไกล ท่ามกลางฝุ่น ท่ามกลางฝน ท่ามกลางความหนาว ท่ามกลางเปลวแดด อยู่ได้นานนับหลายชั่วโมง ด้วยพระพักตร์ที่แจ่มชื่นและมีสุข ขณะที่ทรงช่วยเหลือพสกนิกรเพื่อนร่วมชาติของพระองค์ให้คลายทุกข์"

ภาพที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างพระบาทเข้าไปยังทุกตารางบนผืนแผ่นดินไทย ถึงทุกท้องถิ่น ทุรกันดารทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ อย่างมิทรงเหน็ดเหนื่อยพระวรกาย และมีเคยหยุดยั้งการทรงงาน หรือแม้แต่ภาพที่พระองค์ท่านทรงทอดพระวรกายถึงพื้นดินที่ปกคลุมด้วยฝุ่นแดง ครีเสตามทุกข์สุขและการทำมาหากินของราษฎรในพื้นที่ ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดให้เห็นถึงพระราชจริยวัตรและพระมหากรุณาธิคุณในพระองค์ท่านอันกว้างใหญ่ไพศาลหาที่เปรียบประมาณมิได้ ก่อเกิดเป็นความปีติตื่นคันใจแก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง แม้พระองค์ท่านจะทรงเป็นกษัตริย์ของปวงชนทั้งประเทศ แต่พระองค์หาได้ทรงใช้ชีวิตอยู่ในท่ามกลางความสุขสำราญในสถานภาพเยี่ยงที่พระมหากษัตริย์จะมีไม่ หากแต่ทรงลดและถ่อมพระองค์ลงเคียงข้างและช่วยเหลือสงเคราะห์พสกนิกรของพระองค์ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข ทรงอุทิศพระองค์เพื่องานและพระราชภารกิจน้อยใหญ่ ที่ทรงทุ่มเทให้โดยมุ่งหวังที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรชาวไทยอย่างแท้จริง

หากเอ่ยถึงคำว่า "พระราชวังของพระมหากษัตริย์" เรามักจะนึกถึงภาพพระราชวังอันยิ่งใหญ่ โอ่อ่า หรูหรา แต่ทว่าพระราชวังสวนจิตรลดาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้มีภาพลักษณ์เฉกเช่นพระราชวังอื่นๆ พระองค์ท่านทรงมีพระราชดำริจัดให้พระราชวังที่ประทับมีรูปแบบเป็นศูนย์รวมการดำเนิน โครงการส่วนพระองค์ เพื่อเป็นแบบอย่างเผยแพร่สู่เกษตรกรและหน่วยงานต่างๆ โดยทรงจัดสรรเป็นที่ตั้งของ โครงการนาข้าวทดลอง ฟาร์มเลี้ยงสัตว์

โรงสีข้าวทดลอง โครงการป่าไม้สาริต โรงนมผงสวนจิตรลดา โครงการเลี้ยงปลานิลเพื่อขยายพันธุ์ไปสู่เกษตรกร เป็นต้น ภาพลักษณ์ของพระราชวังในแผ่นดินของพระองค์จึงแปรเปลี่ยนจากศูนย์รวมอำนาจการปกครองในยุคเก่า กลายเป็นศูนย์รวมการทดลองทางการเกษตร เป็นกองบัญชาการที่จะวางแผนต่อสู้กับข้าศึก คือความทุกข์ยากของราษฎร โดยทรงมีแนวพระราชดำริที่จะพัฒนาและแก้ปัญหาภาคการเกษตรของประเทศให้ดีขึ้น

จะมีพระมหากษัตริย์พระองค์ใดในโลกที่จะทรงทำนา เกี่ยวข้าว และมีที่นาในบ้านของพระองค์เองเฉกเช่น กษัตริย์พระองค์นี้ พระองค์ท่านทรงอุทิศพระองค์บากบั่นบำเพ็ญงานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวเกษตรกรไทย โดยแท้ ทรงพระอัจฉริยภาพในการทรงวางแผนนโยบายอย่างครบวงจร ทั้งคุณภาพของดิน แหล่งน้ำ พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตในประเทศไทย พระองค์ทรงใช้ที่ดิน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เป็นที่วิจัยศึกษาทางการเกษตร ก่อนที่พระองค์จะทรงพระราชทานให้หน่วยงานต่างๆสร้างเป็น โครงการทดลองตามแนวพระราชดำริ นับตั้งแต่ทรงเริ่มศึกษาเรื่องพืชโดยการปลูกพืชบนลาดฟ้าพระตำหนักจิตรลดา และภายในพระราชวัง ซึ่งยังคงศึกษาต่อเนื่องมาตราบจนปัจจุบัน ก่อเกิดเป็นโครงการน้อยใหญ่มากมาย ที่เปรียบเสมือนการสร้างชีวิตให้กับชาวไทยทั้งปวง

การเสด็จเข้าไปในทุกภาคบนผืนแผ่นดินไทย ทำให้พระองค์ได้ทรงพบกับปัญหาความทุกข์ยากของเกษตรกรไทย ซึ่งหนึ่งในปัญหาที่พระองค์ทรงพบเห็น ก็คือ ปัญหาเรื่องน้ำ ด้วยทรงตระหนักดีว่า น้ำคือลมหายใจของการเกษตรกรไทย โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ จึงนับเป็น โครงการหลักที่พระองค์ทรงทุ่มเทพระวรกาย พระสติกำลังศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า "...หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้" ทรงแก้ปัญหาภัยแล้งซ้ำซากที่ราษฎรประสบ ด้วยการพระราชทานโครงการอันเป็นเสมือนการพระราชทานชีวิตใหม่แก่เกษตรกร ไม่ว่าจะ เป็น โครงการฝนหลวงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการเขื่อนกักเก็บน้ำ อีกทั้งทรงพระราชทานแนวคิดด้วยการบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ "การเกษตรทฤษฎีใหม่" ให้จัดสรรที่ดิน โดยแบ่งเป็นพื้นที่กักเก็บน้ำแต่ละส่วนให้เกิดประโยชน์ ซึ่งพระองค์ท่านได้ทรงใช้พื้นที่บริเวณ วัดมิ่งมงคลชัยพัฒนา ซึ่งเป็นพื้นที่ของมูลนิธิชัยพัฒนาทดลองจนแน่พระทัยว่าประสบความสำเร็จ แล้วจึงพระราชทานแนวพระราชดำริดังกล่าวสู่เกษตรกรไทย ซึ่งบัดนี้ แนวทางพระราชดำรินี้สามารถเพิ่มพูนรายได้ แก่ใจและพลิกฟื้นผืนดินของชาวเกษตรกรไทยให้กลับเขียวขจีและอุดมสมบูรณ์ขึ้นอีกครั้ง ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแห่งพระองค์ท่านต่อวงการเกษตรกรไทยอย่างหาที่สุดมิได้

ไม่เพียงเท่านั้น พระองค์ท่านยังทรงตระหนักถึงปัญหาน้ำเน่าเสียที่เกิดขึ้นในแม่น้ำหลายสายของประเทศ อันจะส่งผลกระทบต่อการทำงานการเกษตรและสุขภาพของประชาชน โดยรวม ทรงมีแนวพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย โดยทรงยึดหลัก "ธรรมชาติ แก่ธรรมชาติ" พระราชทานแนวทาง "กรองน้ำเสียด้วยผักตบชวา" นำคุณสมบัติของวัชพืชมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งได้สร้างสภาวะแวดล้อมใหม่ให้แก่บึงมกกะสัน เป็นบึงที่อุดมสมบูรณ์ที่แจ่มชัดถึงพระปรีชาสามารถที่ทรงใช้หลักนิเวศวิทยาแก้ปัญหา อีกทั้งได้ทรงประดิษฐ์คิดค้นเครื่องบำบัดน้ำเสีย "กั้นน้ำขั้วพัฒนา" ซึ่งเป็นเครื่องกลเติมอากาศแบบหมุนช้าในการแก้ไขและบำบัดน้ำเสียของชุมชนในเขตกรุงเทพฯและเมืองใหญ่ ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจและกำลังเผยแพร่ไปยังพื้นที่ต่างๆมากขึ้นทั่วประเทศ

พระราชกรณียกิจที่สำคัญต่อการพัฒนาทางการเกษตรอีกประการหนึ่งคือ การอนุรักษ์ดิน และปรับปรุงพื้นที่ผืนดินเสื่อม โทรม พระองค์ท่านทรงมีพระราชกฤษฎีกาหวงใยถึงปัญหาที่เกิดจากการใช้ที่ดินติดต่อกันมาเป็นระยะ

เวลานาน โดยขาดการรักษาและฟื้นฟู ทั้งยังขาดการรู้จักป้องกันการพังทลายของดิน ด้วยพระอัจฉริยภาพอันล้ำเลิศ จึงได้ทรงแนะนำให้ใช้วิธี “แก้งดิน” ในการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวจัด ซึ่งเป็นแนวทางธรรมชาติที่เรียบง่าย แต่ปฏิบัติได้ผลจริง อีกทั้งทรงจัดตั้งศูนย์การศึกษาพัฒนาในเขตต่างๆของประเทศ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงที่ดินเสื่อมโทรมในพื้นที่ดินพรุ พื้นที่ดินเปรี้ยวจัด พื้นที่ดินทรายและพื้นที่ดินเค็มของประเทศ ทรงแนะนำให้เกษตรกรใช้แนวทางทำการเกษตรแบบผสมผสานและทรงมีพระราชดำรินำหน้าผามาใช้ในการอนุรักษ์และป้องกันการพังทลายของหน้าดิน เพื่อใช้พื้นที่ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรอย่างยั่งยืนสืบไป

ชนบทเป็นพื้นที่ของประชาชนมากกว่ากึ่งหนึ่งของประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใย และเสด็จพระราชดำเนิน ไปเพื่อทรงรับรู้ทุกข์สุขของประชาชนด้วยพระเนตรพระกรรณของพระองค์เอง เป็นที่กล่าวขวัญกันอยู่ทั่วไปว่า พระองค์ท่านทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนักที่สุดในโลกพระองค์หนึ่ง ในปีหนึ่งๆทรงอุทิศเวลาถึง ๒๐๐ วันโดยประมาณ ในการเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร และทอดพระเนตรกิจการ โครงการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ซึ่งมีทั้ง โครงการด้านการพัฒนาที่ดินและแหล่งน้ำ โครงการปลูกพืชทดแทน โครงการด้านการเกษตร การประมง การปศุสัตว์และชลประทาน เป็นต้น ซึ่ง โครงการแทบทั้งหมดล้วนมีเป้าหมายหลักในการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจของประเทศให้แข็งแกร่งและมั่นคงทั้งสิ้น

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทของพระองค์ท่านที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ทรงเน้นการพัฒนาที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในลักษณะการพึ่งตนเอง ได้อย่างแข็งแรง ซึ่งทรงใช้คำว่า “การระเบิดจากข้างใน” หมายความว่าทำให้ชุมชนชนบทแข็งแรงก่อน แล้วจึงค่อยขยายออกมาสู่สังคมภายนอก ทรงโปรดให้มีการจัดตั้ง “ศูนย์การศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้นในภูมิภาคต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาค้นคว้า วิจัยและพัฒนาอาชีพของราษฎร ซึ่งปัจจุบันศูนย์ดังกล่าวได้ทำหน้าที่เสมือนเป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เพื่อเป็นแหล่งสาธิตและถ่ายทอดความรู้ สำหรับราษฎรจะได้มาศึกษาดูงาน ทั้งทางด้านเกษตร การประมง และอุตสาหกรรมในครัวเรือน นับเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อีกทางหนึ่ง

ไม่เพียงเท่านั้น อีกสิ่งหนึ่งที่พระองค์ทรงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำให้ชุมชนเข้มแข็งและทรงส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยตลอดมา นั่นคือ การรวมกลุ่มหรือสหกรณ์นั่นเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระวิริยะอุตสาหะอย่างยิ่ง ที่จะทำให้คนเกิดความเข้าใจถึงแก่นแท้ของหลักสหกรณ์ และสามารถนำเอาความคิดเรื่องสหกรณ์มาดำเนินการให้เกิดประโยชน์ ได้อย่างแท้จริง ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์สาธิตสหกรณ์ โครงการหุบกระพง เพื่อเป็น โครงการตัวอย่างในการดำเนินงานสหกรณ์ อีกทั้งทรงติดตามการดำเนินงาน และได้พระราชทานพระราชดำริแก่ราษฎรในพื้นที่ในวาระและ โอกาสต่างๆ เพื่อกระตุ้นเตือนให้เกิดความตระหนักถึงวิถีทางของการร่วมมือกันอยู่เป็นเนืองนิจอีกด้วย ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า “...ควรที่จะมีการแพร่หลาย ให้ใช้ระบบสหกรณ์ขึ้นทั่วประเทศ เนื่องจากวิธีการสหกรณ์นั่นเอง เป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยอย่างสำคัญ สอนให้คนรู้จักรับผิดชอบร่วมกัน ให้มีการถือกตัญญูเข้าไปบริหารสหกรณ์ ตลอดจนให้รู้ถึงคุณค่าของประโยชน์อันจะมีส่วนร่วมเป็นส่วนรวม”

จากการเสด็จเข้าไปในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วทุกภาคบนผืนแผ่นดินไทย พระองค์ทรงมีพระอนุสรณ์คำหนึ่งถึงเด็กและเยาวชนไทยที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในชนบท ด้วยทรงตระหนักดีว่าการศึกษาคือปัจจัยอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาชาติ ทรงสร้างโอกาสให้กับเด็กไทยในชนบทด้วยทรงก่อตั้งสถานศึกษาและฝึกวิชาชีพต่างๆ เช่น ทรง

จัดตั้งโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์สำหรับเด็กชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สำหรับเด็กตามหมู่บ้านในชนบทที่ยังไม่มีโรงเรียน โรงเรียนราชประชาสมาสัยสำหรับเด็กและเยาวชนที่บิดามารดาป่วยเป็นโรคเรื้อน จัดตั้งโครงการพระดาบสสอนวิชาช่างสมัยใหม่แก่ชาวกรุงเทพมหานครที่สนใจทุกเพศ ทุกวัย ทรงรับมูลนิธิการกุศลที่เกี่ยวกับการศึกษาเข้าอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ยากจนและพิการ อีกทั้งยังได้ทรงพระราชทานอาหาร สิ่งของ ทุนการศึกษาแก่นักเรียนในชนบทที่เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนอยู่เป็นประจำ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อการศึกษาของชาติอย่างหาที่สุคติได้

แม้ในยามที่บ้านเมืองเกิดวิกฤติ พระองค์ท่านก็ยังทรงอยู่เคียงข้าง คอยแก้ปัญหาให้เราชาวไทยอยู่ไม่ขาด เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ได้เกิดเหตุการณ์วิกฤติฟองสบู่แตก ภาวะเศรษฐกิจของเมืองไทยถดถอยอย่างไม่เคยมีมาก่อน ปวงชนชาวไทยอยู่ในภาวะทุกข์ยากอย่างแสนสาหัส ด้วยพระปรีชาสามารถและพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของพระองค์ท่าน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานปรัชญาแนวทาง "เศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งได้จุดประกายแสงสว่างส่องนำทางชีวิตให้กับพสกนิกรชาวไทยในยามยากและมีคนได้อีกวาระหนึ่ง โดยเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้ประชาชนพัฒนาตนเองในระดับพออยู่พอกิน และพึ่งตนเองได้ เพื่อให้ไปถึงระดับช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รวมตัวกัน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ในที่สุด อันจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่จะนำไปสู่รากฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีมิติใหม่ทางความคิดในด้านการพัฒนา ทั้งในทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและจริยธรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนี้ บัดนี้ได้กลายเป็นสดมภ์หลักของกระแสหลักคั้งในการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนที่แข็งแกร่งและยั่งยืนอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

จากรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระองค์ที่ขาดรา "ในหลวงเสด็จถึงไหน ความเจริญย่อมถึงที่นั่น" คงไม่ใช่คำกล่าวที่เกินเลยไปจากความเป็นจริงแม้เพียงน้อยนิด พระองค์ท่านทรงเป็นดวงประทีปของปวงชนทุกขอบขัณฑสีมา แม้ในยามบ้านเมืองบังเกิดมีภาวะวิกฤติ พสกนิกรลำบากทุกข์ร้อน ไม่ว่าจะด้วยภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติ ไม่ว่าจะในกรุงหรือนอกกรุงก็ตามที พระองค์ท่านจะทรงทุกข์ร้อนเป็นห่วงใย แม้ในหลายครั้งที่น้ำหลากท่วมกรุงเทพฯและชานเมือง หากแต่สายธารแห่งน้ำพระเมตตาของพระองค์ท่านก็หลากล้นไม่แพ้กัน ทรงยื่นพระหัตถ์เข้าช่วยเหลือราษฎรผู้ทุกข์ยากเหล่านั้น ทรงลุยข่าน้ำคร่ำ สืบเสาะหาทางแก้ไข วางระบบป้องกันน้ำท่วมด้วยพระองค์เอง

จะมีที่ใดเล่า ที่พระมหากรุณาธิคุณได้ย่างพระบาทเข้าไปจนถึงเรือนชานของพสกนิกรด้วยพระองค์เอง ฝ่าหุบเขาแนวไพรอันทึบกันดาร ทามกลางฝน ทามกลางฝุ่น ฝ่าเข้าไปผ่านไต้ถุนรูนช่องของราษฎร ไต่ตามทุกข์สุขของราษฎร ว่ามีสุขกันดีหรืออย่างไร มีน้ำเพียงพอหรือไม่ จะให้ช่วยอะไรบ้างหรือไม่ เหตุการณ์นี้อาจจะดูแปลกประหลาด หากบังเกิดขึ้นกับสังคมอื่น แต่สำหรับสังคมไทยเรานั้น ในหลวงของเราได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเยี่ยงนี้มาโดยตลอด ไม่เป็นการเกินเลยหากจะกล่าวว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้คือพระเจ้าแผ่นดินพระองค์เดียวของโลกในยุคปัจจุบันที่ล้อมพระองค์ลงมาเคียงบ่า เข้าหาประชาชน ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชนของพระองค์อย่างแท้จริง

พระราชกรณียกิจแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เป็น ไปในประชาชน เพื่อเกื้อหนุนและสงเคราะห์ประชาชนนั้น มิได้จำกัดอยู่เพียงราษฎรในชนบทบนพื้นราบเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมถึงชาวเขาเผ่าต่างๆ ในดินแดนสุดเขตพระราชอาณาจักรอีกด้วย ทรงมีพระราชดำริที่จะส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับชาวเขาทั้งปวงด้วย ทรงริเริ่มโครงการพัฒนาชาวเขาหรือ "โครงการหลวง" เพื่อแก้ไขปัญหาเสียดินและยกระดับความเป็นอยู่ของพวกเขา

เขาเหล่านั้น ทรงพัฒนาแหล่งน้ำ ส่งเสริมการสร้างอาชีพด้วยการปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอย ทรงพลิกฟื้นสภาพภูเขาหัวโล้นที่เหลือไว้เพียงความรกร้างของสภาพผืนป่าและต้นน้ำลำธารให้กลับมาเขียวขจีอีกครั้ง ทรงมีพระราชปณิธานอันแรงกล้าที่จะทรง “รักษาป่า” และ “ปลูกคน” ควบคู่กันไป ซึ่งโครงการหลวงนี้ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานนับสิบๆปีคราจนถึงปัจจุบัน ช่วยให้ชาวไทยภูเขาสามารถประกอบอาชีพที่สุจริตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นที่ทรงมีต่อชาวเขาทั้งปวง สุดที่จะเอื้อนเอ่ยพรรณนาจนหมดสิ้นได้

ในสังคมนี้ มีคนดีมากมาย หลายคนทำประโยชน์เพื่อคนอื่น หลายคนเสียสละเพื่อส่วนรวม แต่ไม่มีใครอีกแล้วที่จะเหนื่อยยากตรากตรำ ทำเพื่อประชาชนนับ ๖๐ กว่าล้านคนบนผืนแผ่นดินขวานทองแห่งนี้ได้เหมือนดังในหลวงของเรา ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน พระองค์ท่านมิได้ทรงครองราชย์เท่านั้น หากแต่ทรง “ครองหัวใจราษฎร” ที่มวลงอย่างแน่นแฟ้น พระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ที่เกิดขึ้นตลอดทั้งรัชกาลซึ่งบัดนี้ยังคงหลังรินเข้าปลดเปลื้องบรรเทาทุกข์ของราษฎรชาวไทยทั่วทุกภาคอย่างมีเคลือบสายนั้น ย่อมแสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า พระองค์ท่านทรงเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ของแผ่นดินสมดังพระนาม “ภูมิพล” ได้อย่างงดงามเพียงใด

การพัฒนาประเทศอย่างถูกต้องทาง ราษฎรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความร่มเย็นเป็นสุขในมวลหมู่อาณาประชาราษฎรที่ประจักษ์ชัดในวันนี้ มีอาจปฏิเสศได้เลยว่า ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติอย่างต่อเนื่องยาวนานตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ท่าน ทูลรอยพระบาทที่ขยาดราไปทั่วทุกพื้นที่บนผืนแผ่นดินไทย บัดนี้ได้ นำความร่มเย็นเป็นสุขมาสู่ปวงพสกนิกรชาวไทยที่อาศัยอยู่บนพื้นที่นั้นๆ โดยถ้วนหน้า ทรงเปรียบเสมือนดวงตะวันที่ทำให้แสงสว่างแห่งความหวังและพลังชีวิต ทรงเปรียบเสมือนดวงจันทร์ในคืนวันเพ็ญที่ให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ประชาชน ไม่ว่าจะอยู่ ณ แห่งหนตำบลไหนบนผืนแผ่นดินนี้ก็ตามที ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณในทุกสรรพศาสตร์ กอปรกับพระราชจริยวัตรอันงดงาม ซึ่งพระราชจริยวัตรอันงดงามเหล่านี้ จะยังคงปรากฏทาบประทับดวงใจของปวงพสกนิกรชาวไทยอย่างมิเคยเสื่อมสูญ

กาลเวลากว่า ๖๐ ปีอันยาวนานที่ผ่านมา จากประโยชน์ที่เคยมีพระราชปรารถถึงพระราชกระแสน้ำของพระราชชนนีที่ทรงสอนให้พระองค์ทรงคิดดิน รักและอยู่กับประชาชนของพระองค์นั้น บัดนี้ได้กลายเป็นภาพพิมพ์ใจของกษัตริย์ไทยพระองค์หนึ่ง ผู้เปี่ยมล้นด้วยพระราชจริยวัตรอันงดงามปรากฏอยู่ในดวงหทัยของทวยราษฎร์ทุกหมู่เหล่าอย่างมิมีวันเสื่อมคลาย จะกี่ร้อยคำ ก็ล้านความรู้สึก ไม่ว่าจะพรรณนา สรรหามาเรียงร้อยอย่างไรก็ตาม ก็มีอาจเทียบเคียงน้ำพระทัยอันแสนประเสริฐสุดที่พระองค์ท่านทรงมีต่อปวงพสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่ามาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน แต่เหนือสิ่งอื่นใด สิ่งที่เราปวงชนชาวไทยจะสามารถกระทำได้ เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติในพระองค์ท่าน ได้อย่างมีค่าแท้และยั่งยืน นั่นก็คือ การร้อยเรียงดวงใจเป็นหนึ่งเดียวกัน ดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาท สนองพระราชปณิธานแห่งพระองค์ท่าน ให้สมกับพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้น ที่แม้กาลเวลาจะผ่านพ้นไปนานเพียงใด พระเกียรติคุณแห่งพระองค์ท่าน จะยังคงก้องกังวานและปรากฏทาบประทับอยู่ในดวงหทัยของปวงชนชาวไทย อย่างไม่รู้เลือน

นางสาวขวัญวิไล โชติพิชญานุกูล
ชั้นปีที่ ๒ คณะแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อหนังสืออ้างอิง

กนก วงษ์ตระหง่าน,พระมหากษัตริย์กับประชาชน:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มปป.

กรมประชาสัมพันธ์,พระเจ้าแผ่นดิน:ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ,พจน.เปเปอร์
เฮาส์,มกราคม 2543

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ,ธ คือผู้ให้:โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา,2539

ธนาคารออมสิน,ในหลวงกับประชาชน:55 ปีวิทย์ อ.ส.,กรุงเทพมหานคร,2542

ประกาศ วัชรภรณ์,พระราชปณิธานในหลวง: ประพันธ์สาสน์,2542

พีระพงศ์ สุขแก้ว,บันทึกของพ่อ:เท็นวัน พรินต์ติ้ง,พฤศจิกายน 2548

มบุญ มุขประดิษฐ์,ประทีปแห่งแผ่นดิน:ไทยประกันชีวิต,2539

มูลนิธิ 5 ธันวาคมหาราช,พระบุคลบาททวยตรา ปวงประชาราเป็นสุข:พี. วาทิน พรินต์ติ้ง,2542

รังสฤษฏ์ บุญชลอ,พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ รัชกาลที่ 9:บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด,กันยายน
2542

สุเมธ ตันติเวชกุล,ใต้เบื้องพระยุคลบาท:มติชน,2543

สุเมธ ตันติเวชกุล,หลักธรรม หลักธรรม ตามรอยพระยุคลบาท:ศูนย์หนังสือจุฬาฯ,2549

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดย
นายนราธิป บุญญพานิช
รหัสประจำตัว ๔๗๔๖๑๓๓๒๓๔ คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เราอยู่กับดิน...”

พระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า “อันที่จริงเธอเองก็ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดินแม่อยากให้เราอยู่กับดิน เมื่อฟังคำพูดนี้แล้ว...ก็กลับมาคิด ซึ่งแม่ก็จะสอนเราและมีจุดมุ่งหมายว่า อยากให้เราคิดดิน และอยากให้เราทำงานให้แก่ประชาชน” พระราชปรารภกล่าวถึงคำสอนของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี อันแสดงถึงคุณธรรมที่พระองค์ทรงยึดถือ ตลอดจนแสดงถึงภาระอันหนักยิ่งที่ต้องทรงปฏิบัติ โดยหากจะเปรียบเปรยแล้ว “คุณธรรม” คือแสงส่องทางให้ผู้คนได้เดินไปสู่ความสุข ทางที่ถูกต้องดีงาม โดยมี “ภาระหน้าที่” เป็นสัมภาระที่ต้องนำติดตัวไปด้วยยามเดินทางไกล เมื่อถึงจุดหมายปลายทางจึงจะเป็นการสิ้นสุดการแบกรับภาระหน้าที่นั่นเอง เราเคยตั้งคำถามกับตัวเองหรือไม่ว่า การเดินทางไปทำภารกิจของเราในแต่ละวัน เราพบกับผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร หรือเป็นศัตรูมีจิตคิดริษยาต่อเรามากน้อยกว่ากันเพียงใด เหตุใดเราจึงเป็นที่รักและเป็นที่ซิงของบุคคลอื่น และเราเคยท้อแท้กับหน้าที่อันหนักหนาก็จะต้องปฏิบัติให้สำเร็จจนอยากหยุดทำสิ่งต่างๆลงกลางคันหรือไม่ พระราชปรารภดังกล่าวจะทำให้เราเห็นทางออกสำหรับปัญหาต่างๆ และแสดงให้ประจักษ์ว่า เหตุใดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเป็นกษัตริย์อันเป็นที่รักยิ่ง ของปวงชนชาวไทย

พระราชปรารภที่กล่าวถึงคำสอนของสมเด็จพระราชชนนีข้างต้น ได้สะท้อนแนวคิดและเรื่องราวต่างๆ ต่อข้าพเจ้าสามประการ คือ ความกตัญญู ความคิดดินซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าปวงชนชาวไทยควรถือปฏิบัติตาม และแสดงถึงพระราชกรณียกิจอันใหญ่หลวงที่ต้องทรงดูแลปกครองอาณาประชาราษฎร์ ด้วยปรากฏชัดในพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติเสมอมา นับแต่ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ สืบราชสันตติวงศ์ต่อจากสมเด็จพระเชษฐาธิราช

ประการแรกคือ ความกตัญญู ข้าพเจ้าเชื่อว่าเมื่อครั้งที่ทุกคนยังอยู่ในวัยเยาว์จะได้รับการสอนหรือถูกบังคับให้ท่องจำประโยคที่ว่า “ความกตัญญูเป็นพื้นฐานของคนดี” เมื่อเติบโตขึ้นบางคนอาจลืม บางคนอาจจดจำได้ บางคนอาจจดจำได้แล้วก็น้อมนำมาปฏิบัติ ในหลวงของเราก็เป็นผู้หนึ่งที่ถือหลักความกตัญญูและทรงปฏิบัติเสมอมามิได้ขาด ดังจะเห็นได้จากภาพอันคุ้นตาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประคองสมเด็จพระราชชนนีเวลาเสด็จไปยังที่ต่างๆ ทั้งที่มีทหารมีหมอ มีพยาบาล ที่พร้อมจะคอยดูแลพระองค์ท่านอยู่แล้ว แต่พระองค์จะทรงประคองพระราชชนนีด้วยพระองค์เอง โดยจะทรงตรัสว่า “ไม่ต้อง...คนนี้เป็นแม่ของเรา เราประคองเอง ตอนเด็กแม่ประคองเราเดิน เพราะฉะนั้นตอนนี้แม่แก่แล้ว เราต้องประคองแม่เดิน เพื่อเทิดทูนพระคุณแม่ไม่ต้องอาศัยใคร” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จไปเสวยพระกระยาหารกับพระราชมารดา สัปดาห์ละ ๕ วันหลังจากเสวยพระกระยาหารเสร็จแล้วจะทรงมานั่งคุยกับพระราชมารดาด้วยทรงอยากฟังคำแม่สอน

ในความตอนหนึ่งของพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงกล่าวถึงหลักความกตัญญู ความว่า

“พ่อแม่ให้กำเนิด	ตั้งแต่เกิดอบรมมา
ให้รู้ทุกสิ่งสา-	รพัตร์ตั้งจิตสั่งสอน
ชี้ทางธรรมวิถี	ที่คนดีควรสัจจร
ชี้ทางกะลิบร	จึงอาจลีหนีพ้นพาล
มารดาและบิดา	มีคุณหาใดเปรียบปาน
คุณานันต์ของท่าน	ฝังกมลจนบรรลัย”

พระราชนิพนธ์ดังกล่าวได้ให้แง่คิดว่าผู้เป็นบิดามารดาอย่าสอนให้ลูกเป็นคนดีและปฏิบัติดี ดังนั้นลูกควรมีความกตัญญูรู้คุณ การปฏิบัติตามคำสอนของบิดามารดาเป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณอย่างหนึ่ง แม้ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติจะเกิดกับตัวผู้ปฏิบัติเองก็ตาม แต่อย่างน้อยการที่ลูกได้ดี ย่อมไม่ก่อให้เกิดปัญหาอันจะทำให้ผู้เป็นพ่อแม่เกิดความไม่สบายใจ เพียงเท่านี้ก็ถือเป็นการตอบแทนพระคุณท่านอย่างหนึ่ง

ข้าพเจ้าเองคิดตั้งคำถามอยู่ในใจว่า เหตุใดพระเจ้าอยู่หัวของเราจึงทรงกล่าวถึงคำสอนของพระราชมารดาอยู่เสมอ เหตุใดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นกษัตริย์ที่มีพระราชภารกิจมากมาย แต่ทรงสามารถไปเข้าเฝ้าฯคุณพระราชมารดาได้อยู่เสมอ เมื่อข้าพเจ้าได้ศึกษาถึงพระราชประวัติแล้วจึงได้คำตอบว่า “เพราะหัวใจในหลวงหมอกลิ้นกตัญญู” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยึดถือในความกตัญญู จึงทรงปฏิบัติในสิ่งที่พระราชมารดาสอนอยู่เสมอแม้เวลาจะผ่านไปนานเพียงใด ซึ่งปรากฏในกระแสพระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาพระราชวังดุสิตฯ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ความตอนหนึ่งว่า “ชื่อภูมิพลต้องเหยียบดิน...ท่านเตือนเสมอว่าไม่ให้ลอยจนอายุเกือบ ๖๐ ท่านหยุด ท่านไม่เตือนแล้ว” กระแสพระราชดำรัสแสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงทำหน้าที่หลักของบิดามารดาต่อบุตร คือการเลี้ยงดูบุตรและการเป็นแบบอย่างในทางที่ดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเองก็ทรงทำหน้าที่ของผู้เป็นบุตรอย่างสมบูรณ์ ซึ่งทรงปฏิบัติตามความหวังอย่างหนึ่งของบิดามารดา คือ “ยามแก่เฒ่า หวังเจ้าเฝ้ารับใช้”

การปฏิบัติตามคำสอนของบิดามารดาเป็นการแสดงถึงความกตัญญูรู้คุณอย่างหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดแต่สิ่งที่ดี เกิดความเจริญในชีวิต เนื่องจากผู้เป็นพ่อแม่ทุกคนล้วนอยากให้ลูกของตนได้ดี จึงสอนในสิ่งที่ดี ผู้ปฏิบัติตามคำสอนจึงประสบแต่สิ่งดี ซึ่งในมงคลชีวิต ๓๘ ประการ ตามหลักพระพุทธศาสนา ก็มีความกตัญญู เป็นมงคลที่แรกของชีวิต ผู้มีความกตัญญูจึงเป็นการเพิ่มความดีให้แก่ตน ทำให้เกิดสติไม่ประมาท ทำให้มีหิริโอตตัปปะและมีปัญญามาก ผู้มีความกตัญญูเป็นผู้มีจิตใจผ่องใสเพราะมองโลกในแง่ดีและเห็นคุณค่าของบุคคลและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ผู้มีจิตใจ

ผ่อนคลายมีความสุข ผู้มีความสุขย่อมทำให้จิตใจสงบได้ง่าย ผู้มีจิตสงบย่อมทำให้รู้แจ้งตามความเป็นจริง ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “ความกตัญญูเป็นมงคลสูงสุดในชีวิต” โดยหากศึกษาถึงคุณธรรมประการหนึ่งที่บุคคลผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งหลาย และเป็นบุคคลอันเป็นที่รักยิ่ง ยึดถือปฏิบัติเป็นประการเดียวกันก็คือความกตัญญู ตัวอย่างเช่น ท่านอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นต้น ท่านได้รับการเชิดชูเกียรติอย่างมาก ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อแก้ไขวิกฤตเหตุการณ์วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๖ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อมให้เป็นองคมนตรีและเป็นประธานองคมนตรีในที่สุด

เมื่อการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาส่งผลดีต่อเราถึงเพียงนี้ โฉนดเราจะไม่ปฏิบัติตามในสิ่งเป็นมงคลต่อชีวิต และบุคคลที่เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีความกตัญญูที่ดียิ่งที่สุดก็คือ องค์พระมหากษัตริย์ของเรา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งทรงได้รับการกล่าวขานว่าเป็น “พระมหากษัตริย์ยอดกตัญญู”

ประการที่สองคือ ความคิดดี นึกปรัชญาในกลุ่มสุขนิยม กล่าววามมนุษย์ควรใช้ชีวิตโดยการแสวงหาความสุข มนุษย์ถูกบงการ โดยเจ้านายสองคน คนแรกคือความสุข คนที่สองคือความทุกข์ การกระทำของมนุษย์ไม่ว่าจะง่าย ๆ หรือซับซ้อนล้วนสามารถอธิบายได้ว่า เบื้องหลังพฤติกรรมเหล่านี้มีสิ่งหนึ่งกำหนดอยู่ สิ่งนี้คือความปรารถนาจะไปให้พ้นจากความทุกข์และเข้าถึงความสุข ความสุขที่กายมนุษย์รับรู้ได้นั้น เป็นความสุขที่เกิดจากการใช้อายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ประสาทรับรู้ความงาม รับรู้ “ความสุขทางกาย” เราสามารถแสวงหาความสุขเหล่านี้ได้ด้วยการหาวัตถุมาสนองความสะดวกสบาย แต่ความสุขทางกายนี้เป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืนเป็นความสุขที่หายาบ เราสามารถเข้าถึงความสุขอีกอย่างหนึ่งได้นั้นคือ “ความสุขทางใจ” ด้วยอาศัยความคิดดี และความพอเพียง อันเป็นอีกคำกล่าวหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในพระราชปรารภที่กล่าวถึงคำสอนของพระชนนี

ความคิดดีในที่นี้มีความหมายเช่นเดียวกับ ความพอดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความพอดี ทรงคิดดี โดย ม.ล. ติว ชลมารักษ์วิจารณ์ หัวหน้าเครื่องดิน กล่าวว่า พระกระยาหารอันเป็นที่โปรดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ นั้น ได้แก่ อาหารไทยทุกชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำพริกจะขาดเสียมิได้เลย น้ำพริกที่ว่านี้หมายถึงน้ำพริกกะปิอย่างธรรมดาดีเอง พร้อมกับผักสดต่าง ๆ ในขณะที่ปัจจุบันวัยรุ่นหลายคนนิยมรับประทานอาหารต่างชาติ ซึ่งมีราคาแพง จึงกล่าวได้ว่าหากพระองค์ต้องการเพียงความสุขทางกาย ก็คงจะไม่เกิดภาพที่พระองค์เสด็จเยือนตามถิ่นทุรกันดารต่างๆ เยี่ยมเยียนพสกนิกร เพื่อทรงทราบถึงปัญหาต่างๆของราษฎร เนื่องจากทรงต้องการความสุขทางใจ และความสุขทางใจของพระองค์นั่นคือ หากราษฎรของพระองค์มีความสุขพระองค์ก็มีความสุขด้วยนั่นเอง เรียกได้ว่า “รอยยิ้มของราษฎรคือรอยยิ้มของในหลวง” ในทางกลับกันหากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงต้องการเพียงความสุขทางกายก็คงจะทรงอยู่ในพระบรมมหาราชวังอย่างสุขสบาย โดยผู้ที่มีความคิดดีจะมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

ผู้มีความคิดค้นแล้วย่อมพร้อมที่จะเสียสละ ในส่วนที่เกินความพอดีของตัวเอง ในหลวงของเราก็เป็นเช่นนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชาวไทยภูเขา ขณะแปรพระราชฐานไปยังพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยต่อความเป็นอยู่ของชาวไทยภูเขามาก ทรงทราบว่ารัฐบาลได้ออกกฎหมายห้ามปลูกฝิ่นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ แต่ชาวไทยภูเขาที่มีรายได้มาจากฝิ่นและลูกท้อ จึงทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ซื่อที่คิดจัดตั้ง โครงการหลวง เมื่อพ.ศ. ๒๕๒๓ ต่อมาได้มีสถานีทดลอง ๖ แห่งบนภูเขา ที่ค้อย่างปางคะ แม่ถอด คอยอินทนนท์ คอยปุย และคอยขุนวาง ซึ่งต่างทำการทดลองปลูกผลไม้เมืองหนาวและผักสวนครัว ปัจจุบันมีผลผลิตจากโครงการหลวงส่งออกจำหน่ายสู่ตลาดอย่างแพร่หลายก่อให้เกิดรายได้เพียงพอเพียงต่อชาวไทยภูเขา

ผู้มีความคิดค้นย่อมมีความประหยัด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบรมราชนุเคราะห์ และให้ทดลองโครงการต่างๆ โดยเน้นความเรียบง่ายและประหยัดที่สุด โดยเฉพาะการนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เช่น โครงการฝักอบรมและถั่วทอดเทศโน โลยิการเกษตรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โครงการศิลปาชีพพิเศษทั่วประเทศ โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มขนาดเล็ก โครงการศูนย์บริการการพัฒนาชายพันธ์ไม้ดอกไม้ ผลบ้านไร่ จังหวัดเชียงใหม่ และโครงการอื่นๆ อีกมาก ซึ่งโครงการเหล่านี้ผลสุดท้ายของโครงการคือประชาชนที่อยู่ในเป้าหมายโครงการสามารถที่จะนำความรู้ไปประกอบอาชีพจนทำให้เกิดรายได้กับครอบครัว ในทางตรงกันข้าม หากเราใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ย่อมก่อให้เกิดการแสวงหา หากหาไม่ได้ด้วยวิธีที่ถูกต้อง จึงต้องใช้วิธีการในทางที่ผิดแสวงหามาให้จงได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจตามมา

ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระบรมราโชวาทเรื่องเศรษฐกิจพออยู่พอกิน ซึ่งพระราชทานไว้แก่ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุรีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล ณ ศาลาดุสิดาลัย ในวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ เนื่องในวันโรกาสน์เฉลิมพระชนมพรรษา ความดังนี้

“คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขาจะว่าเมืองไทยล้ำสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราพออยู่มีพอกินและขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบและทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธานในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามี ความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้ ประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตกกำลังแย่งกำลังยุ่ง เพราะแสวงหาความยิ่งยวดทั้งในอำนาจทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ ฉะนั้นถ้าทุกท่านถือว่าเป็นผู้มีความคิดและมีอิทธิพล มีหวังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร พอควร พออยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล”

พระบรมราโชวาทได้แสดงคำสอนของผู้เป็นพ่อของแผ่นดินในเรื่องความพอเพียง การไม่เดินตามรอยพระยุคลบาทได้ส่งผลร้ายอันเป็นที่ประจักษ์ต่อคนไทยด้วยเหตุการณ์สองเหตุการณ์ เหตุการณ์แรก คือการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินและเศรษฐกิจในช่วงพ.ศ. ๒๕๔๐ อันเกิดจากดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่ผิดพลาดทำให้บางคนถึงขนาดไม่ยอมมีชีวิตอยู่เพื่อต่อสู้กับปัญหา อีกต่อไป เหตุการณ์ที่สอง เกิดจากความโลภความเกินพอดี ของผู้บริหารประเทศ ทำให้มีการทุจริตเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดความแตกแยกของคนในชาติและเป็นเหตุให้มีการรัฐประหารในวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ในที่สุด

ความคิดดีก่อนให้เกิดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงคือการนำหลักพุทธธรรม หลักเศรษฐศาสตร์ และหลักการครองชีวิตธรรมมา ประยุกต์เข้าด้วยกันนับเป็นพระอัจฉริยภาพอันประเสริฐ” ได้มีการเปลี่ยนจากการมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความเจริญทางวัตถุเป็นสิ่งสำคัญ มายึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เป็นปรัชญานำทางการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมโดยเฉพาะการพัฒนาด้านจิตใจ และอาศัยทางสายกลางเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ช่วยให้เกิดการพัฒนาพร้อมกันทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เพื่อให้เกิดความสุขที่สมดุลกัน ทั้งความสุขทางกายและความสุขทางใจ การดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศโดยอาศัยหลักความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาใช้เป็นหลักการพัฒนาประเทศได้โดยไม่ขัดต่อสภาพสังคมโลกในปัจจุบัน ดังพระราชดำรัส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ความว่า “คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงมิได้หมายความว่า จะต้องใช้ชีวิตอย่างขูดรีดและตระหนี่ และไม่ได้หมายความว่า จะต้องปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ แต่สามารถเชื่อมโยงกับตลาดภายนอกได้” จากเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้ทุกคนในชาติต่างตระหนักถึงแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานไว้ตั้งแต่หลายสิบปีก่อนนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน อันเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ ซึ่งมีวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาโดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางการพัฒนาประเทศ ให้เข้าสู่สังคมที่ขีดหลักทางสายกลาง มีความสมดุล รู้จักพอประมาณ อย่างมีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันโลก และเสริมสร้างให้เกิดคนดีในสังคมทุกระดับ และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ ได้มีการเสนอแนวทางการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววิเคราะห์สาเหตุการพัฒนาที่ไม่สมดุลและยั่งยืนและการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงกับบริบทการพัฒนาประเทศในอนาคต

อันที่จริงแล้วต้นกำเนิดแห่งความคิดดังกล่าวมาจากการที่พระองค์ทรงได้รับการปลุกฝังจากพระราชมารดา ที่ทรงสอนให้ คิดดีนั่นเอง การปฏิบัติตามคำสอนของผู้เป็นมารดาบิดาจึงเป็นสิ่งที่ดียิ่งเนื่องจากผู้เป็นบิดามารดาขอมปรารถนาให้ลูกได้ดีตามที่กล่าวมาในตอนต้น

ประการที่สามคือ พระราชกรณียกิจอันใหญ่หลวงของพระเจ้าแผ่นดินไทย โดยเหตุที่เรียกพระมหากษัตริย์ว่า “พระเจ้าแผ่นดิน” เป็นเหตุผลในทางประวัติศาสตร์ที่แต่เดิมประเทศไทยมี

การปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งถือว่าไพร่ฟ้าข้าราชการทั้งปวงล้วนมีพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของชีวิตทั้งสิ้น ผืนแผ่นดินทุกตารางนิ้วก็เป็นของพระองค์ พระมหากษัตริย์จึงเป็นเจ้าของดิน สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงตั้งพระนามของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “ภูมิพล” ไว้เป็นเครื่องเตือนใจ ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจะต้องทรงตระหนักถึงหน้าที่ของพระองค์ตามคำสอนของพระมารดา ที่จะต้องเป็นกำลังของแผ่นดิน ทำให้ผสกนิกรในแผ่นดินไม่ว่าจะมีเชื้อชาติใดหากอาศัยอยู่ภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารแล้วล้วนอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข

คงไม่มีใครปฏิเสธคำพูดที่ว่า “พระมหากษัตริย์ไทยเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนักที่สุดในโลก” ด้วยความห่วงใยในทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎร์ เราจึงพบว่านับตั้งแต่พระองค์เสด็จเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติในปีพ.ศ. ๒๔๙๕ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรตามพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ยากจนห่างไกลและทุรกันดาร ในแต่ละปีพระองค์จึงประทับอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ มากกว่าประทับอยู่ที่พระราชวังในกรุงเทพมหานคร เพื่อทรงค้นหาข้อมูลที่แท้จริงจากราษฎรและข้าราชการประจำท้องถิ่น และทรงเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางที่จะพระราชทานดำริให้ดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริต่อไป

โครงการตามพระราชดำรินั้น คือโครงการที่ทรงวางแผนพัฒนา ทรงเสนอแนะให้รัฐบาลร่วมดำเนินการตามแนวพระราชดำริ โดยพระองค์เสด็จพระราชดำเนิน ร่วมทรงงานกับหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งมีทั้งฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร โครงการตามพระราชดำรินี้ในปัจจุบันเรียกว่า “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” มีกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ปัจจุบันมีลักษณะที่เป็นโครงการพัฒนาด้านต่างๆ ที่ดำเนินการเสร็จสิ้นภายในระยะเวลาสั้น และระยะเวลายาวที่มากกว่า๕ ปี โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริโครงการแรกคือ โครงการสร้างถนนเข้าสู่หมู่บ้านห้วยมงคล ที่ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นทุรกันดารในชนบท นอกจากนี้ยังมีโครงการที่เป็นงานด้านวิชาการ เช่น โครงการเพื่อการศึกษาค้นคว้าทดลอง หรือโครงการที่มีลักษณะเป็นงานวิจัย เช่น โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ที่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยการกำจัดขยะและการกำจัดน้ำเสียชุมชน และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กันไป เป็นต้น ปัจจุบันมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กว่า ๓,๐๐๐ โครงการ โดยทรงเป็นกำลังของแผ่นดินในการพัฒนาประเทศในทุกๆด้านทั้งด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุข ด้านสวัสดิการสังคม ด้านพัฒนาดิน แหล่งน้ำ และการชลประทาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวทางในการทรงงาน ที่ทรงคิดค้นด้วยพระองค์เองอย่างมีเอกภาพ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้จัดทำหนังสือเผยแพร่หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยทรงศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ จากข้อมูลเบื้องต้นทั้งแผนที่ ราษฎร เจ้าหน้าที่ นักวิชาการ ทรงศึกษาถึง

สภาพทางภูมิศาสตร์ ด้วยตระหนักว่าการพัฒนาที่ดีต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศ ลักษณะนิสัยใจ
คอของผู้คน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณี โดยทรงเน้นหลักการแก้ไขปัญหอย่างติดดิน คือด้วย
ความประหยัด แต่ได้รับประโยชน์สูงสุด และด้วยพระราชกรณียกิจอันใหญ่หลวงที่ต้องทรงดูแล
ปกครองอาณาประชาราษฎร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอุทิศพระวรกายและพระวิริยะ
อุตสาหะ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนแก่ปวงชนชาวไทย จนองค์การสหประชาชาติ
ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัล “เกียรติยศเพื่อการพัฒนา”
(United Nations Development Programmed Award – UNDP) แก่พระองค์พระผู้ทรงเป็น
กำลังของแผ่นดินไทย

ด้วยคำสอนของผู้เป็นพระมารดาก่อให้เกิดคุณูปการอย่างใหญ่หลวงต่อประเทศชาติ และ
ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นที่รักยิ่งของพสกนิกรไทย ทรงเป็นกษัตริย์มหาราช ที่มีพระ
หฤทัยหอมด้วยกลิ่นกตัญญู ทรงมีความติดดิน มีความพอเพียงและทรงเป็นกำลังของแผ่นดิน ด้วย
เห็นประจักษ์ชัดเมื่อประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศต่างสรรเสริญในพระเกียรติคุณในวโรกาส
ฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี รัฐบาลและประชาชนชาวไทย ต่างพร้อมใจกันแสดงความปีติยินดี
ประชาชนนับแสนคนต่างใส่เสื้อสีเหลืองซึ่งเป็นสีประจำพระองค์ รอเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ
หน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม ผู้ที่อยู่ภายนอกราชอาณาจักรได้ประจักษ์ถึงความเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวกันของชาวไทยทั้งประเทศในการถวายความจงรักภักดี นอกจากนี้พระมหากษัตริย์และพระ
บรมวงศานุวงศ์จากนานามิตรประเทศของไทยต่างเสด็จมาร่วมพระราชพิธีเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติ

ข้าพเจ้าเชื่อว่าการยึดถือหลักความกตัญญูจะทำให้เราก็คงกลายเป็นที่รักของผู้อื่นจะพบแต่
กัลยาณมิตรหรือมิตรที่จริงใจ และจะปฏิบัติหน้าที่จนสำเร็จได้โดยง่าย การมีความติดดินหรือมี
ความพอเพียงจะทำให้เรามีความสุขที่สมดุลกันทั้งทางกายและทางจิตใจ หากเมื่อใดเราที่ถอดอกกับ
อุปสรรคที่เผชิญอยู่ขอให้ตระหนักอยู่เสมอว่างานของเรานั้นมีเพียงสิ่งที่อยู่ตรงหน้าแต่พระราช-
กรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีอยู่ทั่วผืนแผ่นดินไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงตรัสว่า “ที่ของข้าพเจ้าบนโลกนี้ คือการได้อยู่ท่ามกลางประชาชนของข้าพเจ้า นั่นคือ คนไทย
ทั้งปวง” ด้วยทรงต้องเป็นกำลังของแผ่นดิน ตามพระราชปราชญ์และพระราชประสงค์ของสมเด็จพระ
พระศรีนครินทราบรมราชชนนี ข้าพระพุทธเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ได้มีชีวิตอยู่ในยุคสมัยที่อาศัย
ร่วมพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าจะยึดถือคุณธรรมของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่มีพระมหากษัตริย์คุณอย่างหาที่สุดมิได้
ต่อพสกนิกรไทยถึงความในร้อยกรองที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวขององค์ “ภูมิพล” ได้อย่างดียิ่ง

“พระคือศูนย์รวมมลคนทั้งชาติ
ขอสรวมชีพอาศิรวาทมิขาดสิ้น
สืบสายใยแห่งรักภักดีภูมินทร์
ภูมิพลเจ้าแผ่นดินนิรันดร”

รายชื่อหนังสือที่ใช้ประกอบการเขียนเรียงความ

ณรงค์ อิ่มเย็น. ชีวิตของพ่อ. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ: My Bangkok Publishing House, ๒๕๔๘.

ทองคำ ศรีโยธิน. พระมหากษัตริย์ยอดกตัญญู. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๘.
เทพพร มังธานี. มงคลชีวิต ๓๘ ประการ. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง, ๒๕๔๑.

พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ. ในหลวงฯ กษัตริย์นักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่. กรุงเทพฯ: บุกส์ไมล์, ๒๕๔๘.

วิมลพรรณ ปิตธวัชชัย. สัญญา ธรรมศักดิ์ คนของแผ่นดิน. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ: ไคเร็ก มีเดีย กรุ๊ป, ๒๕๔๖.

สมภาร พรหมทา. มนุษย์กับการแสวงหาความจริงและความหมายของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่๒. กรุงเทพฯ: ศยาม, ๒๕๕๕.

สมพร เทพสิทธา. การเดินทางรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ปัญหาความยากจน และการทุจริต. พิมพ์ครั้งที่๔. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร, ๒๕๕๕.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เราอยู่กับดิน...”

“ไม่มีใครในแผ่นดิน ที่จะประกอบภารกิจต่อเนื่องนานเทียบเท่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ไม่มีใครในแผ่นดินที่จะรู้จักประเทศไทยโดยรวม ครอบคลุมกว้างไกลและลึกซึ้งชัดเจนเทียบเท่าพระองค์ท่าน และไม่มีใครในแผ่นดินที่จะรอบรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับทุกข์สุขของประชาชนทั้งประเทศ เทียบเท่าพระองค์ท่าน” ดังนั้นพระองค์จึงเปรียบเช่น “พระปิตุราชา” ของประชาชนโดยแท้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงยึดหลักตามพระราชปรารภที่ว่า “อันที่จริงเราก็นึกชื่อภูมิพลที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เราอยู่กับดิน เมื่อฟังคำพูดนี้แล้วก็กลับมาคิด ซึ่งแม่ก็คงจะสอนเรา และมีจุดมุ่งหมายว่าอยากให้เราคิดดินและอยากให้เราทำงานให้แก่ประชาชน” ซึ่งทำให้เป็นที่ประจักษ์แจ้งแล้วว่า นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นต้นมาได้ทรงปกครองประเทศด้วยทศพิธราชธรรมทรงสละความสุขส่วนพระองค์ เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาประชาราษฎร์ ที่แห่งใดประชาชนมีทุกข์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จไปทรงช่วยเหลือประชาชน ยามใดบ้านเมืองมีความเดือดร้อน พระองค์จะทรงช่วยดับทุกข์ไขวญให้บ้านเมือง ทุกข์ของประชาชนคือทุกข์ของพระองค์ ความสุขของพระองค์คือการช่วยเหลือให้ราษฎรมีสุขพ้นจากความยากลำบากและเมื่อพระองค์ท่านทรงรับพระบรมราชาภิเษกได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งนับจากนั้นจนบัดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจของพระองค์ด้วยพระราชหฤทัยแน่วแน่ ที่จะทรงมุ่งมั่นประกอบ พระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนชาวไทย จนมีผู้กล่าวว่า “ไม่มีใครในแผ่นดิน ที่จะประกอบภารกิจต่อเนื่องนานเทียบเท่าพระองค์ท่าน ไม่มีใครในแผ่นดินที่จะรู้จักประเทศไทยโดยรวม ครอบคลุมกว้างไกล และลึกซึ้ง ชัดเจนเทียบเท่าพระองค์ท่าน และไม่มีใครในแผ่นดินที่จะรอบรู้ข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวกับทุกข์ สุขของประชาชนทั้งประเทศ เทียบเท่าพระองค์ท่าน” ดังนั้น พระองค์จึงเปรียบเช่น “พระปิตุราชา” ของประชาชนโดยแท้

หากนับย้อนเวลาไปในอดีต ประเทศไทยของเรามีประวัติความเป็นมาที่น่าภาคภูมิใจนานกว่า 700 ปี ตลอดระยะเวลาอันยาวนานนั้น ประวัติศาสตร์ได้จารึกไว้ว่า ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงปกครองประเทศมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ตลอดมาถึงกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และปัจจุบันคือ กรุงเทพมหานคร ซึ่งพระมหากษัตริย์ในราชจักรีวงศ์ทุกพระองค์ ทรงมีพระมหากษัตริย์คุณต่อพสกนิกรไทย โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 และทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 9 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เรื่อยมาจนปัจจุบันนับได้ 60 ปีแล้ว พระองค์ท่านทรงมีพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อประโยชน์สุขแก่ประเทศชาติ และประชาชนชาวไทยเสมอมา

พระราชกรณียกิจน่าน้ำพระองค้ท่านนั้นแสดงให้เห็นว่าพระองค้ท่านเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนาอย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นพระกรณียกิจในด้านการศึกษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักค้ว่า การพัฒนาการศึกษาของเยาวชนนั้น เป็นพื้นฐานอันสำคัญของประเทศชาติ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์จัดตั้ง มูลนิธิอานันทมหิดล ให้เป็นทุนสำหรับการศึกษาในแขนงวิชาต่างๆ เพื่อให้้นักศึกษาได้มีทุนออกไปศึกษาหาความรู้ต่อในวิชาการชั้นสูงในประเทศต่างๆ โดยไม่มีเงื่อนไขข้อผูกพันแต่ประการใด เพื่อที่จะได้นำความรู้นั้นๆ กลับมาใช้พัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป และพระองค้ท่านยังพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เป็นทุนริเริ่มในการก่อสร้างโรงเรียนตามวัดในชนบท สำหรับที่จะสงเคราะห์เด็กยากจนและกำพร้า ให้ได้มีสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียน โดยอาราธนาพระภิกษุเป็นครูสอนในวิชาสามัญต่างๆ ที่ไม่ได้ขัดต่อพระธรรมวินัย ตลอดจนช่วยอบรมศีลธรรมแก่เด็กนักเรียน ทั้งนี้ เป็นพระราชประสงค์ที่จะให้เด็กนักเรียนได้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการศึกษาควบคู่กันไป อันจะทำให้เยาวชนของชาติ นอกจากจะมีความรู้ด้านวิชาการแล้ว ยังจะทำให้มีจิตใจที่ดี ที่ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม เพื่อที่จะได้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไปในอนาคต และพระองค้ยังได้จัดตั้ง โรงเรียนร่มเกล้า เป็นสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นในหลายจังหวัดโดยให้ทหารออกไปปฏิบัติภารกิจในท้องที่ทุรกันดาร ได้ทำประโยชน์ต่อชุมชน และมีส่วนช่วยเหลือประชาชนในด้านการศึกษา ตามโอกาสอันควร โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้ทหารจัดสร้างโรงเรียนขึ้น เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาการศึกษาแคลนสถานศึกษาสำหรับเยาวชน และยังเป็นการส่งเสริมความเข้าใจอันดี ระหว่างเจ้าหน้าที่ทหารที่ไปปฏิบัติภารกิจในพื้นที่นั้นๆ กับราษฎรเจ้าของท้องที่อีกด้วย

นอกเหนือจากพระราชกรณียกิจด้านการศึกษาแล้วพระราชกรณียกิจด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศของพระองค้ท่านยังได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านนี้อย่างสมบูรณ์โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นประมุขของประเทศ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ หลายประเทศ ทั้งในทวีปเอเชีย ทวีปยุโรป และทวีปอเมริกาเหนือ เพื่อเป็นการเจริญทางพระราชไมตรีระหว่างประเทศไทย กับบรรดามิตรประเทศเหล่านั้น ที่มีความสัมพันธ์อันดีอยู่แล้ว ให้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทรงนำความปรารถนาดีของประชาชนชาวไทย ไปยังประเทศต่างๆ นั้นด้วย ทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น นับว่าเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยอย่างมหาศาล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงให้ความสำคัญและส่งเสริมให้พสกนิกรของพระองค้ท่าน มีความเป็นค้อยู่ดี พระองค้ท่านจึงดำเนินพระราชกรณียกิจด้านการแพทย์ โดยพระองค้ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรตามท้องที่ต่างๆ ทุกครั้งและจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีคณะแพทย์ที่ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาจากโรงพยาบาลต่างๆ และล้วนเป็นอาสาสมัครทั้งสิ้น โดยเสด็จพระราชดำเนินไปในขบวนอย่างใกล้ชิด พร้อมด้วยเวชภัณฑ์และเครื่องมือแพทย์ครบครัน พร้อมทั้งจะให้การรักษาพยาบาลราษฎร ผู้ป่วยไข้ได้ทันที นอกจากนั้น ยังมีโครงการทันตกรรมพระราชทาน ซึ่งเป็นพระราชดำริที่ให้ทันตแพทย์อาสาสมัคร ได้เดินทางออกไปช่วยเหลือบำบัดโรคเกี่ยวกับฟัน

ตลอดจนสอนการรักษาอนามัยของปากและฟัน แก่เด็กนักเรียนและราษฎรที่อาศัยอยู่ในท้องที่
ทุรกันดาร และห่างไกลจากแพทย์ทั่วทุกภาค โดยให้บริการรักษาโรคฟัน โดยไม่คิดมูลค่าใน
การแพทย์เคลื่อนที่ และทางด้านหน่วยแพทย์หลวงที่จะต้องตามเสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่ประทับ
แรมทุกแห่งนั้น จะมีเจ้าหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลราษฎร ผู้มาขอรับการรักษา ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่
ประการใด นอกจากนี้ หน่วยแพทย์หลวงยังจัดเจ้าหน้าที่ออกเดินทาง ไปรักษารายษฎรผู้ป่วยเจ็บ ตาม
หมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไปอีกด้วย โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นผู้แนะนำ
สถานที่และร่วมเดินทางไปด้วย สำหรับราษฎรผู้เจ็บป่วยรายที่มีอาการหนัก หรือจำเป็นที่จะต้องได้รับ
การตรวจรักษาเพิ่มเติม นั้น ก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการที่ตามเสด็จพระราชดำเนิน
ทำการบันทึกรายชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และอาการโดยละเอียด โดยตรวจสอบความถูกต้องกับเจ้าหน้าที่ฝ่าย
ปกครอง และมีสำเนาให้รับทราบเพื่อติดต่อประสานงานต่อไป ในการพิจารณาส่งผู้ป่วยไปรับการรักษา
ต่อ ตามความเห็นของแพทย์ผู้ทำการตรวจ จากการเอาใจใส่ในพระสภานิกของพระองค์ทำให้ทรงเป็นที่
ยึดเหนี่ยวจิตใจหนึ่งเดียวของพระสภานิกตลอดมา

ในส่วนของทรัพยากรธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติพระองค์ก็ทรง
ตระหนักและให้ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพระราชกรณียกิจในด้านอื่นๆ โดยพระราชกรณียกิจ
ด้านทรัพยากรธรรมชาติของพระองค์ท่านนั้นมีหลากหลายมากมายโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของ
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางแผนพัฒนา
ทรงเสนอแนะ ให้ส่วนราชการ ร่วมดำเนินการตามพระราชดำริ โดยร่วมทรงงานกับหน่วยงานของส่วน
ราชการ ซึ่งมีทั้งฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร และประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ โดยแยกออกเป็นประเภท
ต่าง ๆ ได้ 8 ประเภท คือ การเกษตร สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข ส่งเสริมอาชีพ พัฒนาแหล่งน้ำ กมนาคม
สื่อสาร สวัสดิการสังคม และอื่นๆ ในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และ
รายได้ของประเทศมาจากการขยายพื้นที่การเพาะปลูก มากกว่าการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ จนถึง
ขณะนี้ประมาณได้ว่าพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรมได้ใช้ไปจนเกือบหมด และเกษตรกรพยายาม
หาพื้นที่ใหม่ด้วยการอพยพโยกย้ายกระจัดกระจายเข้าไปอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าไม่ถูก
ทำลายเพิ่มจำนวนมากขึ้น เพราะมีการใช้ที่ดินกันอย่างขาดความระมัดระวังและไม่มีการบำรุงรักษา ซึ่ง
ทำให้คุณภาพของดินเสื่อมโทรมทั้งด้านเคมีและกายภาพ ปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการแก้ไขย่อม
ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีแนวพระราชดำริเพื่อ
แก้ไขปัญหาดังกล่าวในเรื่องของทรัพยากรที่ดิน ทั้งในแง่ของปัญหาดินที่เสื่อมโทรม ขาดคุณภาพ และการขาด
แคลนที่ดินทำกินสำหรับเกษตรกร จากการเสด็จพระราชดำเนิน ไปเยี่ยมเยียนพสกนิกรนับตั้งแต่ทรงขึ้น
ครองราชย์ ทำให้ทรงตระหนักว่าภัยแล้งและน้ำเพื่อการเกษตรและบริโภคอุปโภคเป็นปัญหาที่รุนแรง
และสำคัญที่สุดการจัดการทรัพยากรน้ำและการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและบริโภคอุปโภค
นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในการ
ช่วยให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งเน้นการ

อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้เป็นแนวทางหลักในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ด้วยทรงตระหนักถึงความสำคัญ
ของป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วมฉับพลัน และการพังทลายของดินอย่างรุนแรง จึงมี
พระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาป่าให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ดังเดิม และพระองค์ท่าน
ได้ทรงเล็งเห็นว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีความเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำ จึงทรง
เน้นการอนุรักษ์และพัฒนาป่าต้นน้ำเป็นพิเศษ จากแนวพระราชดำริของพระองค์ก่อให้เกิดโครงการ
พัฒนา และบำรุงป่าไม้จำนวนมากมาทั่วประเทศ โดยเฉพาะป่าไม้ที่เป็นต้นน้ำลำธารให้คงสภาพอยู่
เดิม เพื่อป้องกันอุทกภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็ถนอมน้ำไว้ใช้สำหรับหล่อเลี้ยงแม่น้ำลำ
ธารด้วย จากการให้ความสำคัญกับปัญหาป่าเสื่อมโทรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านอื่นๆ ไม่
เฉพาะแต่ปัญหาเรื่องดิน เรื่องน้ำเท่านั้น หากโยงไปถึงปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง คุณธรรม
และระบบนิเวศน์ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้แนวพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาป่า มิได้เป็นกิจกรรม
ที่ดำเนิน ไปอย่างโดดๆ หากแต่รวมเอางานพัฒนาที่เกี่ยวข้องเรื่องทั้งหมดเข้าไปทำงานในพื้นที่อย่าง
ประสานสัมพันธ์กันแนวพระราชดำริด้านการป่าไม้จำแนกออกเป็นหมวดหมู่ตามงานคือ การอนุรักษ์
ป่าและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูสภาพป่าและการปลูกป่า และการพัฒนาเพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกับป่าอย่าง
ยั่งยืน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการเกษตรนั้น แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนา
ประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ การที่ทรงเน้นในเรื่องของ การค้นคว้า ทดลอง และ
วิจัยหาพันธุ์พืชต่าง ๆ ใหม่ ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ ทั้งพืชเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน และพืชสมุนไพร
ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืช ทั้งนี้รวมทั้งพันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสม และสัตว์ปีกทั้งหลาย
ด้วย เพื่อแนะนำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้ ราคาถูก และใช้เทคโนโลยีที่ง่าย และไม่สลับซับซ้อนซึ่ง
เกษตรกรจะสามารถรับ ไปดำเนินการเองได้ และที่สำคัญ คือพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ หรือเทคนิควิธีการดูแล
ต่าง ๆ นั้น จะต้อง เหมาะสมกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆด้วย โดยพระองค์ท่าน
ได้มีพระราชประสงค์เป็นประการแรก คือ การทำให้เกษตรกร สามารถพึ่งตนเองได้โดยเฉพาะในด้าน
อาหาร ก่อนเป็นอันดับแรก เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ ฯลฯ แนวทางที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ทรง
พยายามเน้นมิให้เกษตรกรพึ่งพาอยู่กับพืชเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว เพราะจะเกิดความเสียหายง่าย
เนื่องจากความแปรปรวนของตลาด และความไม่แน่นอนของธรรมชาติทางออกก็คือเกษตรกรควร
จะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกเหนือไปจากภาคเกษตร เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรม ในครัวเรือนของ
มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ซึ่งดำเนินงานสนับสนุน
งานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปัจจุบันสภาพของทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็ป่า
ไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ ฯลฯ ให้อยู่ในสภาพที่จะมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างมากที่สุด

จากแนวทางและเป้าหมายต่าง ๆ ดังกล่าว มีแนวพระราชดำริ ที่ ถือเป็นหลักเกณฑ์ หรือเทคนิค
วิธีการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายนั้นหลายประการ ประการแรก ทรงเห็นว่าการพัฒนาการเกษตรที่ จะได้ผล
จริงนั้นจะต้องลงมือทดลองค้นคว้า ต้องปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป สำหรับการค้นคว้าทดลองนั้น ได้

ทรงเน้นให้มีทั้งก่อนการผลิต และหลังจากผลิตแล้ว คือพิจารณาตั้งแต่เรื่องความเหมาะสม ของพืช ความเหมาะสมของดิน พืชอย่างใดจะเหมาะกับดินประเภทใด รวมทั้งการค้นคว้า เกี่ยวกับความต้องการของตลาด คือ การปลูกพืชที่ตลาดต้องการ ผลิตออกมาแล้วมีที่ขาย ส่วนการค้นคว้า วิจัยหลัง การผลิต คือการดูเรื่องความสอดคล้องของตลาด เรื่องคุณภาพของผลผลิตหรือทำอย่างไรจึงจะให้ เกษตรกร ได้มีความรู้เบื้องต้นในด้าน การบัญชีและธุรกิจ การเกษตรในลักษณะที่พอจะทำธุรกิจแบบ พึ่งตนเองได้ สำหรับในเรื่องนี้ ทรงเห็นว่า การรวมกลุ่มกันของเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ จะช่วยได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตนั้น ทรงให้ความสำคัญ กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในระยะยาว พระราชประสงค์ของพระองค์ที่จะให้เกษตรกร ได้ มีความเจริญก้าวหน้าอย่างค่อยเป็นค่อยไป และมีสภาพชีวิตที่มีความสุข ไม่เคร่งเครียดกับการเร่งรัดให้ เกิดความเจริญโดยรวดเร็ว นอกเหนือ จากเรื่องที่ทรงเน้น ในเรื่องการผลิตอาหารให้เพียงพอแล้ว

ในด้านของเทคนิคและวิธีการ ในการพัฒนาการเกษตรของพระองค์อีกประการหนึ่ง คือการที่ ทรงใช้ประโยชน์ จากธรรมชาติให้มากที่สุด เช่น การใช้ที่ดินที่ทิ้งไว้เปล่าๆ ให้เป็นประโยชน์ หรือการ มองหาประโยชน์จากธรรมชาติในสิ่งที่ผู้อื่นนึกไม่ถึง เช่น ครั้งหนึ่งทรงสนับสนุนให้มี การทำครั้งจาก ต้นจามจุรีที่ขึ้นอยู่ริมทางหลวงที่จะเสด็จฯ ไปพระราชวัง ไกลกังวล มีพระราชดำริว่า "...เกิดจากความคิด ที่จะเอาต้นก้ามปูมาทำให้ประชาชนมีงานทำแล้วรวม เป็นกลุ่ม..." การมุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ยัง มีลักษณะสอดคล้องกับวิธีการ ที่สำคัญของพระองค์อีกประการหนึ่งคือ การประหยัด ทรงเน้นความ จำเป็นที่จะลดค่าใช้จ่ายในการทำมาหากินของเกษตรกรลงให้เหลือน้อยที่สุด โดยอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติ เป็นปัจจัยสำคัญ วิธีการของพระองค์มีตั้งแต่การสนับสนุนให้เกษตรกรใช้โคกระบือในการทำนา มากกว่าให้ใช้เครื่องจักร ให้มีการปลูกพืชหมุนเวียน โดยเฉพาะพืชตระกูลถั่ว เพื่อลดค่าใช้จ่ายเรื่องปุ๋ย หรือกรณีที่ต้องใช้ปุ๋ย ก็ทรงสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยธรรมชาติแทนปุ๋ยเคมี ซึ่งมีราคาแพง และมีผลกระทบต่อสภาพ และคุณภาพของดินในระยะยาว นั่นคือทรงสนับสนุนให้ทำ "การเกษตร ยั่งยืน" นอกจากนั้นยังทรง แนะนำในเรื่องการผลิตก๊าซชีวภาพ อันจะมีผลดีทั้งในด้านเชื้อเพลิงและปุ๋ย รวมทั้งได้ทรงเน้นอยู่เสมอที่จะให้เกษตรกรมีรายได้เสริม หรือรายได้นอกการเกษตร จากการหาวัสดุ ธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ใผ่ ย่านลิเภา ป่าหนัน ฯลฯ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจักสาน เพื่อเป็น อาชีพเสริม เพิ่มรายได้ของตนเอง

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในด้านการพัฒนาการเกษตรที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ นั้น ได้ส่งผลโดยตรงต่อความกินดีอยู่ดีของเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็น โครงการที่มุ่งแก้ปัญหา หลักด้านการพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกษตรกรได้มีโอกาสมากขึ้น ในการเข้าถึงแหล่ง ความรู้ในด้านเทคนิคและวิชาการเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งแต่เดิมเกษตรกรไม่เคยมีโอกาสเช่นนี้มาก่อน รวมทั้งยังได้มีโอกาสเรียนรู้ และเห็นตัวอย่างของความสำเร็จของการผลิตในพื้นที่ต่าง ๆ และสามารถ นำไปปรับใช้ในการเพาะปลูกของตนเองอย่างได้ผล ความเจริญของเกษตรกรและภาคเกษตรกรรมนี้

มิใช่มีจุดหมายในตัวเองเท่านั้น หากแต่ยังมีความหมายต่อความเจริญของภาคเศรษฐกิจแขนงอื่นและของประเทศชาติโดยรวมด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ได้ทรงตระหนักถึงการคมนาคมและการสื่อสารจึงได้ทรงพระราชดำริด้านคมนาคมสื่อสาร โดยมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านคมนาคมสื่อสารขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น โครงการเกี่ยวกับปรับปรุงถนนหนทาง การก่อสร้างถนนเพื่อการสัญจรไปมาได้สะดวกและทั่วถึง การคมนาคมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการนำความเจริญไปสู่ชนบท การสื่อสารติดต่อที่ดียังผลสำคัญทำให้เศรษฐกิจของราษฎรในพื้นที่ดีขึ้น ราษฎรก็มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในการพัฒนาชนบทนั้น การคมนาคมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่จะมองข้ามไปเสียมิได้ เพราะเป็นเสมือนประตูเชื่อมระหว่างในเมืองและชนบท ดังนั้น การที่จะเริ่มโครงการพัฒนาใด ๆ นั้นจะต้องเริ่มจากการปรับปรุง และการก่อสร้างถนนหนทางเป็นการเปิด ประตูนำความเจริญเข้าไปสู่พื้นที่

เนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองเกษตรกรรมดังนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในจุดนี้ พระองค์ท่านจึงทำการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกหรือการชลประทานขึ้นมา ซึ่งนับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในการช่วยให้เกษตรกรสำหรับทำการเพาะปลูกได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี โดยในปัจจุบันพื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่ทุกภาคของประเทศเป็นพื้นที่เพาะปลูกนอกเขตชลประทาน ซึ่งต้องอาศัยเพียงน้ำฝน และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้พืชได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอตามที่พืชต้องการเป็นผลให้ผลผลิตที่ได้รับไม่ดีเท่าที่ควร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญสนพระราชหฤทัย เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่าโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริประเภทอื่น

อย่างไรก็ตาม โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริส่วนใหญ่จะมีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษตรเป็นสำคัญ แต่ก็มีการพัฒนาแหล่งน้ำหลาย ๆ โครงการที่มีวัตถุประสงค์หลาย ๆ อย่างพร้อมกันไป โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน และประเทศชาติเป็นส่วนรวม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว กล่าวได้ว่างานพัฒนาแหล่งน้ำนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำทุกอย่างทุกชั้นตอน เริ่มตั้งแต่ ถ้าน้ำขาดแคลนก็จัดหา น้ำ และเมื่อน้ำท่วม น้ำมากก็จัดการบรรเทาให้น้อยลง เมื่อน้ำเน่าเสีย ก็ต้องมีจัดการทำงานด้านน้ำทั้งหมด พระองค์ท่านจะรู้ปัญหาอย่างละเอียดจึงทำให้ทรงแก้ไขและปรับปรุงการจัดการเรื่องน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากพระราชกรณียกิจในด้านต่างๆของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงความหมายของคำว่า “ภูมิพล” หรือที่แปลว่า “กำลังของแผ่นดิน” ได้อย่างถ่องแท้และเป็นที่ยอมรับกันแล้ว ว่า นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นต้นมา พระองค์ได้ทรงปกครองประเทศด้วยทศพิธราชธรรม และทรงสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาประชาราษฎร์ ที่แห่งใดประชาชนมีทุกข์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็จะเสด็จไปทรงช่วยเหลือประชาชน ยามใดบ้านเมืองมีความเดือดร้อน พระองค์จะทรงช่วยดับทุกข์เข็ญ

ให้บ้านเมือง ทุกข์ของประชาชน คือทุกข์ของพระองค์ ความสุขของพระองค์ คือการช่วยเหลือให้
ราษฎรมีสุขพ้นจากความยากลำบาก นับได้ว่าพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ผู้ทรงดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรม
ทรงอุทิศพระองค์ บำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการน้อยใหญ่ครบถ้วนสมบูรณ์ ด้วยพระวิริยะ
อุตสาหะและพระปรีชาญาณอันสูงส่ง ยังให้พสกนิกรภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารต่างอยู่เย็นเป็นสุข
และด้วยความพระอุตสาหะพยายามของพระองค์ในการกำจัดความยากจนให้กับพสกนิกรของพระองค์
และยังทรงเป็นองค์ประกอบสำคัญอันทำให้สังคมไทยยังคงความเป็นปึกแผ่นเป็นเอกภาพจวบจนทุก
วันนี้

ดังนั้นจากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราได้ทรงเสียดสละความสุขส่วนพระองค์ เพื่อ
ประโยชน์สุขแห่งอาณาประชาราษฎร์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้คนไทยทั้งชาติไม่ว่าจะเป็นเชื้อ
ชาติใดนับถือศาสนาใดก็ตาม ก็จงร่วมรักร่วมสมัครสามัคคีกันไว้ เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคใดๆเข้ามา
เราก็พร้อมจะร่วมมือกันต่อสู้โดยมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นศูนย์รวมจิตใจ และสิ่งที่สำคัญพวก
เราต้องยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และข้อสำคัญที่สุดคือ
ไทยเรานั้นอย่าทำลายกันเองและให้ช่วยกันบำรุงรักษาประเทศชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ให้
รุ่งเรืองถาวรอยู่คู่ฟ้าดินตลอดไป

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- พระราชกรณียกิจสามารถเข้าได้ถึงจาก <http://www.60thcelebrations.com> วันที่ค้นข้อมูล 5 ธันวาคม 2549
- ป่าไม้ของพระเจ้าอยู่หัว สามารถเข้าได้ถึงจาก <http://www.forest.go.th/forestking/> วันที่ค้นข้อมูล 5 ธันวาคม 2549

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลผู้เขียน

- นายธีระนันท์ บิลตะเข็บ
- รหัสนิสิต 488 23362 26
- นิสิตระดับปริญญาโท
- สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศทางธุรกิจ
- คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
- E-mail:teeranan@gmail.com
- โทรศัพท์ : 08-1086-4400

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียงความ

“...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เราอยู่กับดิน...”

“อันที่จริงเราก็ชื่อภูมิพลที่แปลว่า กำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เราอยู่กับดิน เมื่อฟังคำพูดนี้แล้วก็กลับมาคิดซึ่งแม่ก็คงจะสอนเรา และมีจุดมุ่งหมายว่าอยากให้เราติดดินและอยากให้เราทำงานให้แก่ประชาชน” จากพระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวข้างต้นนั้น นับเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่พสกนิกรชาวไทยมาเป็นเวลากว่า 60 ปีแล้ว ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นภูมิพลแห่งแผ่นดินไทย พระองค์ทรงปกครองไพร่ฟ้าด้วยพระราชหฤทัยอันเปี่ยมด้วยพระเมตตาเปรียบประดุจตั้งร่มโพธิ์ทองที่แผ่กิ่งก้านสาขาให้ความร่มเย็นแก่พสกนิกรชาวไทย เป็นดั่งสายธารหล่อไหลรินขลุยมลลึงเคียงดวงใจกว่า 60 ล้านดวง ด้วยเหตุนี้แผ่นดินไทยจึงเป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ที่ร่มเย็น รุ่งเรืองมาช้านาน

ตลอดระยะเวลาอันยาวนานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครองสิริราชสมบัติ พระองค์ทรงอุทิศเวลาและทรงเสียสละความสุขสบายส่วนพระองค์บำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่อก่อให้เกิดความรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่น และประโยชน์สุขแก่พสกนิกรเป็นสำคัญ จึงก่อให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมายกว่า 3000 โครงการ พระราชกรณียกิจที่ทรงกระทำด้วยพระปรีชาสามารถนั้นได้ครอบคลุมทั่วราชอาณาจักร ในทุกด้าน นอกจากนั้นพระองค์ยังทรงเป็นธรรมิกราชา ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงเจริญพร้อมด้วยพระบริสุทธิ์คุณ พระปัญญาธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ ทรงปกครองไพร่ฟ้าให้ความร่มเย็น เป็นสุขเรื่อยมา และพระองค์ทรงเป็นพลังแห่งแผ่นดิน ที่ร่วมร้อยเรียงหัวใจของไทยทั้งปวงให้มีความรัก ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียว หากแม้คราใดที่เกิดบ้านเมืองประสบภาวะวิกฤติหรือเหตุร้ายแรงอันใดก็สามารถผ่านพ้นภัยพิบัติและอุปสรรคนานัปการ ด้วยพระพระบารมีแห่งพระองค์ คนไทยช่างโชคดีเพียงไรที่ได้เกิดอยู่ใต้พระบรมโพธิสมภารแห่งพระมหากษัตริย์ผู้ทรงอภิบาลพสกนิกรทั่วหล้าให้อยู่อย่างร่มเย็น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพลังแห่งแผ่นดิน ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา พระองค์ทรงปฏิบัติพระกรณียกิจต่างๆด้วยความเต็มใจพระราชหฤทัยโดยไม่ได้ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย พระองค์ทรงน้อมพระวรกายลงมาเพื่อใกล้ชิดกับประชาชนโดยไม่ได้ถือพระองค์แต่ประการใด ดังพระราชปณิธานที่ได้ทรงตั้งไว้ พระองค์ทรงถือเอาทุกข์สุขของราษฎรเป็นทุกข์สุขของพระองค์เสมอมา ดังที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่นางสี้อ วรวรรณคดี ฉบับเดือนสิงหาคม 2490 ทรงกล่าวถึงวันที่จะเสด็จฯไปสวิตเซอร์แลนด์ ในระหว่างทางได้มีผู้ร้องขึ้นมาดั่งๆ ว่า “อย่าทิ้งประชาชน” ประโยคนี้ยังคงอยู่ในพระราชหฤทัย และได้พระราชทานคำตอบผ่านหนังสือ วรวรรณคดีว่า “ถ้าประชาชนไม่ทิ้งข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะทิ้งได้อย่างไร...” นอกจากนี้ยังมีข้อความที่ปรากฏ ในพระราชหัตถเลขาถึงพระสหายเมื่อครั้งที่ยัง

ทรงศึกษาอยู่ในยุโรปตอนหนึ่งที่ว่า "...ข้าพเจ้าได้เรียนรู้โดยการทำงานที่นี้ว่า ที่ของข้าพเจ้าในโลกนี้ คือการอยู่ท่ามกลางประชาชนของข้าพเจ้า นั่นคือ คนไทยทั้งปวง..." ด้วยพระราชหฤทัยที่ทรงเต็มเปี่ยมด้วยพระเมตตาและความห่วงใยนี้ พระองค์จึงทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ ด้วยการทุ่มเทพระวรกาย พระสติปัญญา เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์ให้อยู่ดี กินดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้ พระองค์จึงทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่ประเทศชาติและความผาสุกแก่ประชาชน อาทิ ด้านการเกษตรและชลประทาน ด้านการพัฒนา ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข

ด้านการเกษตรและชลประทาน เนื่องด้วยพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรในพื้นที่ต่างๆทั่วราชอาณาจักร ทำให้พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพความเป็นจริงและทรงตระหนักถึงปัญหาอันแท้จริงของราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นทุรกันดาร ท่ามกลางหุบเขา แนวไพรอันห่างไกล ทุกย่างพระบาทที่เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียน ทรงพลิกผืนดินที่แห้งแตกกระแหงให้เป็นแผ่นดินที่ชุ่มฉ่ำอุดมสมบูรณ์ ทุกหยาดพระเสโทที่หลั่งไหลได้กลายเป็นหยาดฝนเย็นฉ่ำใจ แนวพระราชดำริและทฤษฎีการพัฒนาที่พระราชทานในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นก็เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและนำหลักวิชาความรู้ต่างๆมาประกอบอาชีพให้เหมาะสมเฉพาะพื้นที่ อีกทั้งยังทรงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาแหล่งน้ำเป็นอันดับแรก เพราะน้ำเป็นปัจจัยแห่งการพัฒนาและการช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติ ตลอดจนสามารถบรรเทาอุทกภัยได้ และที่สำคัญก็คือ เป็นทรัพยากรที่สามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้โดยง่าย จึงได้มีพระราชดำริให้ดำเนินการโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ที่จำเป็นทั่วประเทศ การเร่งรัดพัฒนาพื้นที่ไร่ประ โยชน์ให้สามารถเปิดเป็นที่ทำกินได้นั้น ก็เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาเกษตรกรขาดแคลนที่ดินทำกิน และยังช่วยชะลอการบุกรุกทำลายบริเวณป่าไม้ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ช่วยฟื้นฟูที่ดินที่ถูกทำลายให้กลับมีประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้อีก ปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูคุณภาพดินส่วนหนึ่งก็คือน้ำนั่นเอง เมื่อมีระบบชลประทานที่สมบูรณ์แบบ ก็จะสามารถเปิดขยายที่ทำกินออกไปได้อีก ด้วยน้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อพสกนิกรนี้เอง พระองค์จึงทรงตราครุฑพระวรกาย เสด็จพระราชดำเนินไปทั่วผืนแผ่นดินไทยเพื่อทรงศึกษาปัญหาและพระราชทานพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาด้วยพระปรีชาญาณอันล้ำลึก พระองค์ทรงทำให้ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าตระหนักถึงมรดกอันล้ำค่าซึ่งฝังอยู่ในแผ่นดินไทยทุกตารางนิ้ว หากทุกคนรู้จักคุณค่าและมีสำนึกหวงแหนใน "แผ่นดินของเรา"

ด้านการพัฒนา ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบทเป็นอย่างมาก ดังที่ได้มีพระบรมราชโองการ พระราชทานแก่คณะผู้บริหารงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ผู้ว่าราชการจังหวัด ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2512 เกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไว้ตอนหนึ่งว่า "การพัฒนาชนบทเป็นงานที่สำคัญ เป็นงานที่ยาก เป็นงานที่จะต้องทำให้ได้ด้วยความสามารถ ด้วยความฉลาด

คือทั้งเฉลี่ยทั่วทั้งตลาดและด้วยความบริสุทธิ์ใจ...” เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้มีโครงการที่เอื้ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชนมากมาย อาทิ โครงการตามพระราชประสงค์ โครงการหลวง โครงการตามพระราชดำริ โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีมากกว่า 3000 โครงการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยเหล่าพสกนิกรทั้งในชนบท ในถิ่นทุรกันดารและทั้งในมหานคร ภูมิธรรมที่ปรากฏชัดเจนนั้นมีมากมาย เช่น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ หญ้าแฝก กังหันน้ำชัยพัฒนา การแก้ไขปัญหามลพิษ การแก้ไขปัญหาน้ำท่วม และโครงการแก้มลิงเป็นต้น พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น 6 แห่งในทุกภาคทั่วประเทศเพื่อใช้ทดลอง ศึกษา วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสาธิตการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จทุกด้านและเพื่อเป็นสถานที่สำหรับฝึกอบรมราษฎรเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจทั่วไปในเรื่อง เกษตรกรรมและศิลปหัตถกรรมสาขาต่างๆ ที่เขาคิชฌกูฏจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่อ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี ที่ห้วยทรายจังหวัดเพชรบุรี ที่ห้วยฮ่องไคร้จังหวัดเชียงใหม่ ที่ภูพานจังหวัดสกลนครและที่พิบูลทองจังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ยังทรงจัดตั้งมูลนิธิชัยพัฒนาซึ่งเป็นมูลนิธิที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการพัฒนาอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนในด้าน เศรษฐกิจและสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้

ด้านการศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักดีว่า การพัฒนาการศึกษาของเยาวชนนั้น เป็นพื้นฐานอันสำคัญของประเทศชาติ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์จัดตั้งมูลนิธิอานันทมหิดล ให้เป็นทุนสำหรับการศึกษาในแขนงวิชาต่างๆ เพื่อให้ นักศึกษาได้มีทุนออกไปศึกษาหาความรู้ต่อในวิชาการชั้นสูงในประเทศต่างๆ เพื่อที่จะได้นำความรู้นั้นๆกลับมาใช้พัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป นอกจากนี้แล้วทรงมีพระราชดำริให้ ดำเนินการจัดทำสาธารณูปโภคสำหรับเยาวชนขึ้น ทรงก่อตั้งกองทุนนฤคุณท์ในมูลนิธิช่วยนักเรียน ที่ขาดแคลนในพระบรมราชูปถัมภ์เพื่อช่วยให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้มีโอกาสเข้ารับ การศึกษาในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ทั้งยังพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วน พระองค์เป็นทุนริเริ่มในการก่อสร้างโรงเรียนดมวัดในชนบทสำหรับที่จะสงเคราะห์เด็กยากจน และกำพร้าให้ได้มีสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียน โดยอาราธนาพระภิกษุเป็นครูสอนในวิชาสามัญ ต่างๆ ที่ไม่ได้ขัดต่อพระธรรมวินัย ตลอดจนช่วยอบรมศีลธรรมแก่เด็กนักเรียน ทั้งนี้เป็นพระราช ประสงค์ที่จะให้เด็กนักเรียนได้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการศึกษาควบคู่กันไป อันจะทำให้ เยาวชนของชาติ นอกจากจะมีความรู้ด้านวิชาการแล้ว ยังจะทำให้มีจิตใจที่ดีที่ตั้งมั่นอยู่ใน ศีลธรรม เพื่อที่จะได้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไปในอนาคต

ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข พระองค์ทรงใส่พระราชหฤทัยเป็นอย่างมาก ในการ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรตามท้องที่ต่างๆทุกครั้ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มี

คณะแพทย์ที่ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาจากโรงพยาบาลต่างๆ โดยเสด็จพระราช
ดำเนินไปในขบวนอย่างใกล้ชิด พร้อมด้วยเวชภัณฑ์และเครื่องมือแพทย์ครบครัน เพื่อพร้อมที่จะ
ให้การรักษายาบาลราษฎรผู้ป่วยไข้ได้ทันที นอกจากนี้ยังมีโครงการทันตกรรมพระราชทาน ซึ่ง
เป็นพระราชดำริที่ให้ทันตแพทย์อาสาสมัคร ได้เดินทางออกไปช่วยเหลือบำบัดโรคเกี่ยวกับฟัน
ตลอดจนสอนการรักษาอนามัยของปากและฟันแก่เด็กนักเรียนและราษฎรที่อาศัยอยู่ในท้องที่
ทุรกันดารและห่างไกลจากแพทย์ทั่วทุกภาค นอกจากนี้หน่วยแพทย์หลวงยังจัดเจ้าหน้าที่ออก
เดินทางไปรักษาราษฎรผู้ป่วยเจ็บตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไปอีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ถึงพร้อมด้วยมีพระราชจริยวัตรอัน
งดงาม ในด้านพระราชจริยวัตรในพระฐานะพระราชทานแห่งแผ่นดิน ทรงเป็นสมเด็จพระธรรมิกราช
ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงเจริญด้วย พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณและพระมหากรุณาธิคุณ
ทรงปกครองประเทศโดยธรรม ดังพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” นั่นคือ พระองค์ได้ทรงตั้งพระราชปณิธานอันแน่วแน่ใน
อันที่จะดำรงความเป็นพระมหากษัตริย์โดยอาศัยธรรมะแห่งพระพุทธศาสนา นับเนื่องแต่นั้นมา
ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้วยหลักทศพิธราชธรรมซึ่งประกอบด้วย ทาน ศีล ปริงจาคะ อาชวชะ
มัททวะ ตปะ อักโกระ อวิหิงสา ขันติ อวิโรธนะ อันเป็นพระราชจริยวัตรที่ทรงปฏิบัติเพื่อ
ประเทศชาติและประชาชนด้วยพระวิริยะอุตสาหะ ทั้งยังถึงพร้อมด้วยราชสังคหวัตถุและจักรวรรดิ
วัตร 12 พระองค์ทรงนำหลักของพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตส่วนพระองค์ คือ ทาน
ศีล ภาวนา ซึ่งก็คือทำดี ละเว้นชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ พระองค์ทรงสถิตเป็นหลักใจ ปกป้องมิ
ให้เกิดอธรรมความเดือดร้อนแก่ประชาชนและทรงเป็นหลักชัยกำจัดอธรรมที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดิน
ให้หมดสิ้นไป พระองค์ทรงบำเพ็ญพระบารมีทั้งด้านอามิสทาน คือด้านการพระราชทานสิ่งของ
ช่วยเหลือพสกนิกรในการดำรงชีวิตและธรรมทานคือพระราชทานพระบรมราโชวาทที่เป็น
ประโยชน์ ให้แนวคิดในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้พระองค์ยังทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกอีก
ด้วย พระราชจริยวัตรในฐานะที่ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินก็คงเปรียบได้กับคุณลักษณะของแผ่นดิน
คือเป็นแผ่นดินที่เป็นบึกแผ่น แผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ร่มเย็น แผ่นดินที่ให้ประโยชน์ จึงเห็นได้ว่า
ทุกหนแห่งที่แผ่พระบารมีธรรมไป ปวงชนชาวไทยไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใดก็ตามล้วนได้รับโดยเท่า
เทียมกัน

พระราชจริยวัตรที่งดงามอีกประการคือ พระราชจริยวัตรอันเรียบง่าย พอเพียง มัชฌิมา ซึ่ง
เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พสกนิกรในการน้อมนำไปปฏิบัติตาม ทรงองค์ทรงดำเนินชีวิตด้วยความ
พอเพียง พอดี ซึ่งเป็นหลักการที่พระองค์ทรงเน้นย้ำ พระองค์ทรงมีพระราชจริยวัตรที่เรียบง่าย ทรง
รู้จักเก็บ รู้จักใช้ นอกจากนี้แล้วพระองค์ยังได้พระราชทานแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง” นั่นคือ
แง่คิดและแนวทางเพื่อเอาชนะวิกฤติเศรษฐกิจ จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2540 ใจความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ

จากพระราชดำรัสดังกล่าว ก็เน้นการผลิตและการส่งออกสินค้าที่ผลิตจากวัตถุดิบและแรงงานในประเทศ ให้มีการลงทุนในขนาดและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ให้มีการให้ความสำคัญกับการเพิ่มคุณภาพผลผลิต โดยมีการวิจัยรวมทั้งให้การสนับสนุนแก่เกษตรกร และประชาชนในประเทศ โดยมีการวิจัยรวมทั้งให้การสนับสนุนแก่เกษตรกรและประชาชนในประเทศ ควรปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำมาหากิน การค้า และการบริโภค ให้มีส่วนหนึ่งเป็นแบบ พอเพียง คือให้ พอมีพอกิน อิ่มชูตัวเองได้ นอกจากนี้พระองค์ยังมีพระราชจริยวัตรที่เรียบง่าย ไม่ถือพระองค์ ให้ความใกล้ชิดประชาชน ทั้งนี้ เพื่อจะได้เข้าถึงพสกนิกรของพระองค์ ทรงสละความสุขส่วนพระองค์ เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาประชาราษฎร์ ยามใดบ้านเมืองมีความเดือดร้อน พระองค์ทรงเป็นดังหยาดฝนเย็นฉ่ำที่คอยช่วยดับร้อน ดับทุกข์เข็ญ ด้วยทรงระลึกอยู่เสมอว่า ความทุกข์ของประชาชนคือความทุกข์ของพระองค์ ความสุขของพระองค์นั้นคือการช่วยเหลือให้ราษฎรมีสุข พ้นจากความยากลำบาก ความรักที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีต่อปวงประชานี้เองทำให้แม้จะต้องทรงงานอย่างหนักและยากลำบากเพียงใด แต่ก็ทรงฝ่าฟันผ่านพ้นไปด้วยพระวิริยะอุตสาหะ เพราะทรงได้รับความสุขจากการทรงงานเพื่อประชาชน ซึ่งสะท้อนได้จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คราวที่พระราชทานสัมภาษณ์ในหนังสือเรื่อง “ในหลวงของเรา” ที่พิมพ์เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2519 ความตอนหนึ่งว่า “เวลาที่ทรงพระตำราญคือเวลาที่เสด็จออกวางโครงการพัฒนาประเทศและเห็นว่าพระราชดำริคงจะมีประโยชน์ต่อประชาชนในเวลาที่จะเห็นผลโครงการต่างๆ อีกประการหนึ่งสิ่งที่ทำให้ทรงพระตำราญคือ การได้ทอดพระเนตรเห็นประชาชนมีน้ำใจต่อกันและประชาชนด้วยกัน” พระราชจริยวัตรอันงดงามนี้เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าพระองค์ได้ทรงเป็นพระมิ่งขวัญแห่งแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองผืนและสร้างความร่มเย็นเป็นสุขเรื่อยมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นศูนย์รวมใจไทยทั้งชาติ พระทรงเป็นพลังของแผ่นดิน เมื่อบ้านเมืองประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติ หรือวิกฤติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ไม่ว่าจะคราใด พระองค์ทรงอยู่เคียงข้างประชาชนของพระองค์เสมอ หากเมื่อใดที่บ้านเมืองประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหาย แก่ชีวิตและทรัพย์สินของราษฎร พระองค์ทรงให้ความห่วงใย กล่าวได้ว่าเกิดความทุกข์แก่ราษฎรที่ใดจะพบเห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่นั่น หากไม่สามารถจะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานความช่วยเหลือได้ด้วยพระองค์แล้วก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการบริพารที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยเดินทางไปให้ความช่วยเหลือเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ สิ่งนี้เป็นพลังอันยิ่งใหญ่สุดพรรณนาที่ทำให้ผู้ประสบภัยคลายทุกข์เข็ญ และมีกำลังใจที่จะยืนหยัดต่อไป ในการแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงวางแผน ประกอบกับทรงมีพระราชดำรัสชักถามชาวบ้าน และทรงปรึกษากับเจ้าหน้าที่ที่ตามเสด็จจากนั้นจึงจัดทำเป็นโครงการช่วยเหลือ โครงการที่พระองค์ทรงตัดสินพระราชหฤทัยดำเนินการพระองค์จะทรงให้การสนับสนุน โครงการเหล่านั้นอย่างเต็มที่ โดยทรงศึกษาหา

ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญก่อน แล้วจึงทรงประสานและทรงปลุกเร้าให้ทุกคนเข้าช่วยแก้ไขปัญหา
ความเดือดร้อนของประชาชน

หากบ้านเมืองประสบวิกฤติไม่ว่าจะด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม พระองค์ทรงแก้ไขและ
ระงับเหตุการณ์ลงได้ด้วยพระขันติคุณและพระมหากรุณาธิคุณ โดยพระราชทานแนวคิดในเรื่อง
ของการใช้สติและรู้รักสามัคคี เพราะสติจะเป็นแสงสว่างไปสู่การใช้ปัญญาเพื่อแก้ไขปัญหาและ
ความเสียหายสามัคคีจะช่วยพลิกผันสถานการณ์ในวัน ด้วยเดชพระบารมี ปราบกฏการณ
มหัศจรรย์นี้ไม่ได้เกิดในที่แห่งใดในโลกนี้ เว้นแต่ที่ประเทศไทยแห่งเดียว สังคมโลกได้ประจักษ์ใน
ความมหัศจรรย์นี้และกล่าวขานด้วยความศรัทธา ยังผลให้ประเทศชาติสามารถผ่านวิกฤติทาง
การเมืองและสังคมมาได้โดยสันติปราศจากความรุนแรง

นับเป็นที่ประจักษ์แก่ชนทั่วไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศว่าแผ่นดินไทยมีความสุข
สงบร่มเย็น ดำรงอยู่ด้วยความเป็นเอกราชมาจนถึงทุกวันนี้ ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
เป็นภูมิพลแห่งแผ่นดิน พระองค์ทรงมีพระเจตนารมณ์อันมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศและ
ช่วยเหลือพสกนิกรโดยทั่วไป ไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา พระองค์ทรงอุทิศพระวรกาย พระ
สติปัญญา บำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานปีการ สายธารพระมหากรุณาธิคุณแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว นั้นลึกถ้ำกว้างใหญ่ไพศาลจนหาที่เปรียบประมาณมิได้ ทรงลดและถ่อมพระองค์ลง
มาเคียงข้างและช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์อย่างมิได้รู้จักเหน็ดเหนื่อย ทรงปฏิบัติพระองค์เป็น
แบบอย่างแห่งการดำรงและรักษาความดี และอุทิศพระองค์เพื่องานและพระราชกรณียกิจที่จะก่อ
เกื้อผลอนอกอนันต์แก่ประชาชน เปรียบประดุจดังสายน้ำทิพย์และความชุ่มฉ่ำที่ต้องฟื้นแผ่นดินอัน
แห้งผากและแตกกระแหง ด้วยสองพระหัตถ์เปล่า ที่มีเพียงแผนที่และดินสอดำ พระองค์ยังพระบาท
เข้าไปยังทุกตารางนิ้วบนแผ่นดินไทย ถึงท้องถื่นทุกรักรันการทั่วภูมิภาคของประเทศ มิได้ทรงเหน็ด
เหนื่อยพระวรกาย และมีเคยหยุดยั้งการทรงงาน พระองค์ทรงเป็นแบบอย่างให้พสกนิกร รู้ว่าการใช้
ชีวิตอย่างมีความหมาย และมีพลังอันยิ่งใหญ่ คือการทำงานอย่างมุ่งมั่น เพียรพยายามอย่างถึงที่สุด ไม่
ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใด ๆ และไม่ยอมให้อุปสรรคใด ๆ มากั้นเราไม่ให้ไปถึงจุดหมาย เพียงแค่หยุด
คิด ตั้งสติ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าแก้ไขปัญหาก็จะสามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคที่มีมาช้านาน
ให้ผ่านพ้นไปโดยไม่ต้องใช้เงินมหาศาล

เราคนไทยจึงควรแสดงความพลังแห่งความรักภักดี ร้อยดวงใจไทยกว่า 60 ล้านดวง
น้อมนำตามรอยพระยุคลบาท ด้วยการคิดดี พูดดี ทำดี พร้อมทั้งรู้ รัก สามัคคี ดำเนินชีวิตด้วยหลัก
ความพอเพียง เพื่อเป็นการสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ ที่พระองค์ได้ทรงปฏิบัติ
เพื่อพสกนิกรชาวไทย และถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระผู้ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งดวงใจของชาวไทย
พระผู้เป็นดวงประทีปส่องสว่างกลางใจปวงชน ให้พระองค์ทรงมีพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยิ่ง
ยืนนาน สถิตเป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทย คราบนิจนิรันดร์กาล

พระทรงเป็นองค์ราชันมิ่งขวัญชาติ
เย็นศิระทั่วพื้นธรณี

มหाराชทรงครองไทยให้สุขศรี
สดุดีขอพระองค์ทรงพระเจริญ

โดย

นางสาววิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์

นิสิตปริญญาโท ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รหัสนิสิต 4981143324

โทร 081-2912254 และ 083-9111975

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

การปกครอง,กรม. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชกับการปกครองไทย.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น , 2539.

ไกรยุทธ ธีรตยาภินันท์. แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระ

เจ้าอยู่หัว.สถาบันไทยคดีศึกษาและฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2531.

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา.เย็นศิระเพราะพระบริบาล.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน ,2545.

ในหลวงกับประชาชน 45ปีวิทย์ อ.ส. กรุงเทพฯ: ธนาคารออมสิน, 2542 .

ประชาสัมพันธ์ , กรม . พระเจ้าแผ่นดิน ,2542.

พระราชกรณียกิจ[online].2006.Available from :

<http://www.kanchanapisek.or.th/activities/index.th.html> [2006, December 1].

พระราชกรณียกิจ[online].2006.Available from : <http://th.wikipedia.org>

[2006, December 1].

มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. ประทีปแห่งแผ่นดิน , 2539.

มหาวิทยาลัยเกริก. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในฐานะทรงเป็นพุทธมามกะ

และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก.มหาวิทยาลัยเกริก,2539.

วาริ อัมไพรวรรณ . พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาราช ในหลวงของเรา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

ทิพย์วิสุทธิ์, 2540.

อัครวัฒน์ โอสถานุเคราะห์.สองธรรมราชา.กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์ , 2549.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน”

วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๘ นับว่าเป็นบุญอย่างใหญ่หลวงที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเป็นหนึ่งในพสกนิกรไทยนับล้านคนที่ได้สวมเสื้อสีเหลืองแล้วไปรวมตัวกัน ณ ท้องสนามหลวงและบริเวณโดยรอบ เพื่อรอรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แม้ว่าจะคลาคล่ำไปด้วยผู้คนจำนวนมาก ทั้งอากาศก็ร้อนจนอากาศแทบไม่พอจะหายใจ แต่พสกนิกรชาวไทยทุกคนก็ไม่มีใครเอ่ยปากบ่นแม้แต่คำเดียว ทว่ากลับตั้งหน้าตั้งตาคอยด้วยใจจดจ่อว่าเมื่อใดที่รถพระที่นั่งจะเคลื่อนผ่านมายังหน้าของตน ครั้นเมื่อรถพระที่นั่งเคลื่อนผ่านมา แม้ว่าจะเป็นเวลาเพียงแค่นี้ไม่กี่วินาทีที่จะได้เห็นพระพักตร์ของพระองค์ แต่ก็ในช่วงเวลาที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความอึ้งอัม ค้วยสายพระเนตรของพระองค์ ทรงเปี่ยมไปด้วยพระเมตตาที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยที่มาเฝ้ารับเสด็จฯ ทั้งพระหัตถ์ที่พระองค์ทรงโบกก็เปรียบเสมือนว่าพระองค์จะทรงบิดเป่าทุกข์ภัยให้หายไกลจากชาวไทยทั้งหมด

กว่า ๖๐ ปีที่พระองค์ได้ทรงครองสิริราชสมบัติปกครองพสกนิกรบนผืนแผ่นดินไทยให้เป็นสุขเกษมสำราญ ปราศจากทุกข์และภัยอันตรายอันใดมาถ้ำกราย ด้วยพระองค์ทรงยึดมั่นตามพระราชสัตยาธิษฐานในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๓ ซึ่งเป็นพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ธรรมดังกล่าวได้แก่ทศพิธราชธรรมอันหมายถึงธรรม ๑๐ ประการสำหรับพระมหากษัตริย์ในการใช้พระราชอำนาจและกรรมฐานที่ปฏิบัติประโยชน์ต่ออาณาประชาราษฎร์ ดังพระราชกรณียกิจที่ปรากฏ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. ทานัง หรือการให้ หมายถึงการพระราชทานพระราชมรดกทรัพย์ส่วนพระองค์ การทรงเสียดสละพระกำลังในการปกครอง แผ่นดิน การพระราชทานพระราชดำริอันก่อให้เกิดสติปัญญาและพัฒนาชาติ การพระราชทานเสรีภาพอันเป็นหัวใจแห่งมนุษย์

๒. ศีลัง หรือการตั้งและทรงประพฤติพระราชจริยานวัตร พระวรกาย พระวาจา ให้ปราศจากโทษ ทั้งในการปกครอง อันได้แก่ กฎหมายและนิติราชประเพณี และในทางศาสนาอันได้แก่ เบญจศีล มาเสมอ

๓. ปริจาคัง หรือการบริจาค อันได้แก่ การที่ทรงสละสิ่งไม่เป็นประโยชน์หรือมีประโยชน์น้อยเพื่อสิ่งที่ดีกว่า คือ เมื่อถึงคราวก็สละได้แม้พระราชทรัพย์ตลอดจนพระโลหิตหรือแม้แต่พระชนม์ชีพ เพื่อรักษาธรรมและพระราชอาณาจักรของพระองค์

๔. อาชววัง หรือความซื่อตรง อันได้แก่ การที่ทรงซื่อตรงในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง ดำรงอยู่ในสัจย์สุจริต ซื่อตรงต่อพระราชสัมพันธมิตร และอาณาประชาราษฎร์

๕. มัททวัง หรือทรงเป็นผู้มีอัธยาศัยอ่อนโยน เคารพในเหตุผลที่ควร ทรงมีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโสและอ่อนโยนต่อบุคคลที่เสมอกันและต่ำกว่า

๖. ตะปึง หรือความเพียรที่แผดเผาความเกียจคร้าน คือ การที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งพระราชอุตสาหะปฏิบัติพระราชกรณียกิจให้เป็นไปด้วยดี โดยปราศจากความเกียจคร้าน

๗. อักโกธะ หรือความไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ไม่พยายามมุ่งร้ายผู้อื่นแม้จะลงโทษผู้ทำผิดก็ตามเหตุผล และทรงมีพระเมตตา ไม่ทรงก่อเวรแก่ผู้ใด ไม่ทรงพระพิโรธโดยเหตุที่ไม่ควร และแม้จะทรงพระพิโรธ ก็ทรงข่มเสียให้สงบได้

๘. อวิหีสัญจะ คือ ทรงมีพระราชอัธยาศัย กอปรด้วยพระมหากรุณา ไม่ทรงก่อทุกข์หรือเบียดเบียนผู้อื่น ทรงปกครองประชาชนดั่งบิดาปกครองบุตร

๙. ขันติญจะ คือ การที่ทรงมีพระราชจริยานุวัตร อันอดทนต่อสิ่งทั้งปวง รักษาพระราชหฤทัย และพระอาการ พระวรกาย พระวาจา ให้เรียบร้อย

๑๐. อวิโรธนัง คือ การที่ทรงตั้งอยู่ในขัตติยราชประเพณี ไม่ทรงประพฤตินอกจากพระราชจริยานุวัตร นิติศาสตร์ ราชศาสตร์ ไม่ทรงประพฤติกให้คลาดจากความยุติธรรม ทรงอุปถัมภ์ยกย่องคนที่มีความชอบ ทรงบำราบคนที่มีความผิดโดย ปราศจากอำนาจอคติ ๔ ประการ และ ไม่ทรงแสดงให้เห็นด้วยพระราชหฤทัยอันดีอันร้าย

นอกจากพระองค์จะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจน่านับการตามหลักทศพิธราชธรรมเพื่อปกครองบ้านเมืองให้สงบสุขแล้ว พระองค์ยังมีทรงสิ่งที่จะทรงพระราชทานคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่ราษฎรอีกด้วย ทั้งแก่ชาวเมืองและชาวชนบท พระองค์พระราชทานโครงการตามแนวพระราชดำริต่าง ๆ มากมาย ทั้งยังเสด็จพระราชดำเนิน ไปยังท้องถื่นทุรกันดารต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง ดังพระราชดำรัสที่ทรงรำลึกถึงพระราชดำรัสสั่งสอนของสมเด็จพระบรมราชชนนีวา

“...อันที่จริงเธอก็ชื่อภูมิพล ที่แปลว่าคำสั่งของแผ่นดิน
เมื่อยากให้เธออยู่กับดิน... เมื่อฟังคำพูดนี้แล้วก็กลับมาคิด ซึ่งแม่
ก็คงจะสอนเราและมีจุดมุ่งหมายว่า ยากให้เราติดดิน และอยาก
ให้ทำงานให้แก่ประชาชน...”

จะเห็นได้ว่าพระองค์เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวในโลกที่ทรง “ติดดิน” กล่าวคือ พระองค์จะเสด็จพระราชดำเนิน ไปทั่วทุกเขตคาม ไม่ว่าจะถิ่นแดนแคว้นใด รอยพระยุคลบาทก็เคยประทับแทบทั้งสิ้น จนสามารถกล่าวได้ว่าไม่มีเม็ดดินเม็ดใดบนผืนแผ่นดินไทยที่ไม่เคยได้สัมผัส รอยพระยุคลบาทของพระองค์ ซึ่งเมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนิน ไปยังแห่งหนตำบลใด ก็จะทำให้เกิดความปลาบปลื้มปิติยินดีและความเจริญเกิดขึ้นที่นั่น ประดุจสายพิรุณทิพย์ที่หลั่งลงมาจากรวงสวรรค์เพื่อขโลมผืนหล้าที่แห้งแล้งให้กลับชุ่มชื้นขึ้น หากเพียงเท่านั้นไม่ หากสายพิรุณทิพย์ดังกล่าวยังเป็นเสมือนสายน้ำที่หลอมรวมเม็ดดินแห่งชีวิตทั้ง ๖๐ ล้านชีวิตให้เป็นหนึ่งเดียว ประหนึ่งว่าพระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ

โครงการตามแนวพระราชดำริกว่า ๓,๐๐๐ โครงการนั้น พระองค์มีพระราชดำริว่าควร เริ่มต้นจากการพัฒนาธรรมชาติอันเป็นจุดเริ่มของการพัฒนา อันได้แก่ ดิน น้ำ และป่าไม้

แม้ว่าดินจะเป็นส่วนที่อยู่เบื้องล่างของทุกสิ่ง แต่พระองค์ก็เอาพระทัยใส่ เพราะทรงเห็นว่า พืชพันธุ์ต่าง ๆ ล้วนมีจุดกำเนิดและฝังรากมาที่ดินแทบทั้งสิ้น จึงมีโครงการเกี่ยวกับการจัดสรร และปฏิรูปที่ดิน เช่น โครงการแก้ไขปัญหาดินเค็มด้วยระบบน้ำชลประทาน ที่จังหวัดสกลนคร โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างหน้าดิน และเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ผืนดิน หรือโครงการแก้มลิงดินเพื่อปรับสภาพจากดินเปรี้ยวให้กลายเป็นดินที่สามารถใช้เพาะปลูกได้

เมื่อมีดินแล้ว น้ำก็เป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้กันในการหล่อเลี้ยงชีวิตทุกชีวิตให้เจริญงอกงามบน ผืนแผ่นดินได้ พระองค์จึงมีโครงการพระราชดำรินานาประการเกี่ยวกับสายน้ำ ทั้งเรื่องการสร้างน้ำ การ เก็บกักน้ำ การจัดสรรน้ำ และการบำบัดน้ำเสีย ดังเช่น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรตาม พระราชดำริ ไม่ว่าจะเขื่อน อ่างเก็บน้ำ หรือฝายทดน้ำ โครงการแก้มลิง โครงการใช้บึงมักกะสัน เป็นโคกธรรมชาติ หรือโครงการฝนหลวง ซึ่งเป็น โครงการที่ก่อกำเนิดจากพระมหากรุณาธิคุณ ที่ ทรงห่วงใยพสกนิกรในท้องถื่นทุรกันดาร ที่ต้องประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค และเกษตรกรรม อันเนื่องมาจากภาวะความแห้งแล้งซึ่งมีสาเหตุมาจากฤดูกาลตามธรรมชาติที่ผันแปรและคลาดเคลื่อนไปจากเดิม จากพระราชกรณียกิจในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรใน ทุกภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง ทรงพบเห็นว่ภาวะแห้งแล้งได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นตามลำดับ เพราะ นอกจากความผันแปรและคลาดเคลื่อนของฤดูกาลตามธรรมชาติแล้ว การตัดไม้ทำลายป่ายังเป็น สาเหตุให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ ราษฎรในทุกภาคของประเทศ

เมื่อคิดถึง น้ำคือ ความเจริญงอกงามแห่งชีวิตก็จักบังเกิดตามมา สิ่งที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดก็คือ ป่าไม้ที่กว่าจะเกิดขึ้นมาได้ก็ต้องได้รับการ โอบอุ้มและหล่อเลี้ยงจากดินและน้ำ ซึ่งพระองค์ก็ทรงเอา พระราชหฤทัยใส่การอนุรักษ์ต้นป่าเช่นกัน ดังจะเห็นได้จาก โครงการป่าเปียก ซึ่งเป็น โครงการ เกี่ยวกับการป้องกันไฟป่า โดยการปลูกพืชตามแนวคลองส่งน้ำและปลูกต้นไม้ที่โตเร็วคลุมแนวร่อง น้ำ หรือแนวพระราชดำริหมู่บ้านป่าไม้ เป็นต้น พระองค์มีพระราชดำริว่าต้องการให้คนอยู่ร่วมกัน กับป่า เพราะว่าคนก็ต้องพึ่งพาป่า โดยทรงพยายามเปลี่ยนจากการเป็นผู้บุกรุกทำลายให้กลายเป็น ผู้รักษาป่า ซึ่งหากเราไม่ไปรบกวนหรือทำลายป่าแล้ว ป่าก็จะเจริญเติบโตขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่ง เป็นไปตามวัฏจักรของสิ่งมีชีวิต แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ที่ทรงเข้าใจวิถีแห่ง ธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง เมื่อไม่มีดิน ก็ไม่มีน้ำ เมื่อไม่มีน้ำ ก็ไม่มีป่า ในทางกลับกัน เมื่อไม่มีสิ่งใด ก็จะไม่ มีสิ่งหนึ่ง เพราะว่าทั้งดิน น้ำ และป่าไม้ ต่างมีความสัมพันธ์ในแบบที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน หากขาด สิ่งใดสิ่งหนึ่งไป ความล่มสลายแห่งธรรมชาติก็จะเกิดขึ้นทันที และผลที่ตามมาก็คือความล่มสลาย

ของมนุษยชาตินั่นเอง ดังนั้น การที่จะพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ จึงเป็นหน้าที่
ของคนไทยทุกคนที่จะต้องน้อมรับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติ

นอกจากปัญหาเกี่ยวกับกรรมสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติแล้วพระองค์ยังทรงเล็งเห็นปัญหา
เกี่ยวกับการศึกษา ด้วยมีนักเรียนไทยหลายคนที่เป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ มีความมุ่งมั่น
หากแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ทำให้ไม่สามารถจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปได้ พระองค์จึงมี
พระราชดำริเกี่ยวกับ โครงการพระราชทานทุนการศึกษาให้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษาในสถาบัน
ต่างๆ เช่น ทุนภูมิพล และ ทุนเล่าเรียนหลวง เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ได้รับทุนเหล่านั้นก็ได้ตั้งใจศึกษาหา
ความรู้อย่างเต็มที่ เพื่อนำความรู้นั้นมาพัฒนาสังคมประเทศชาติสืบต่อไป ทั้งนี้ยังมีโครงการก่อตั้ง
สถานศึกษาให้แก่ราษฎรด้วย เช่น โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนจิตรลดา โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์
สำหรับชาวเขา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์สำหรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อน หรือ โครงการมูลนิธิพระ
ดาบส เพื่อสอนการช่าง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีโครงการสาธารณูปโภคไทยสำหรับเขาวชน โดยพระ
ราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อให้เยาวชนไทย และประชาชนทั่วไปได้ศึกษาถึง
อันเป็นสาระ เป็นประโยชน์เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดสืบต่อไป

เรื่องการสาธารณสุขก็เป็นส่วนสำคัญมิใช่น้อยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังพระราชดำรัส
ที่ทรงเน้นให้เห็นว่าหากเรามีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์แข็งแรง ก็จะทำให้มีกำลังจะพัฒนา
ประเทศได้ ดังนี้

“...การรักษาความสมบูรณ์ แข็งแรงของร่างกายเป็น
ปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดี และสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่
แข็งแรงนั้น โดยปกติจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตใจสมบูรณ์ และ
เมื่อมีสุขภาพดี พร้อมทั้งร่างกายจิตใจแล้ว ย่อมมีกำลังทำ
ประโยชน์ สร้างสรรค์เศรษฐกิจ และสังคมของบ้านเมืองได้
เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระแก่สังคมด้วย คือเป็นผู้แต่งสร้าง มิใช่ผู้ถ่วง
ความเจริญ...”

พระองค์ได้พระราชทาน โครงการหน่วยแพทย์พระราชทานขึ้น โดยคณะแพทย์จะเดินทางไป
ไปพร้อมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อรักษาผู้ป่วยที่มีฐานะยากจน ซึ่งโครงการนี้ได้ช่วยรักษา
ให้ผู้ป่วยยากจนหลายคน ได้หายจากอาการเจ็บป่วย ส่วนผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยขั้นรุนแรง ก็จะได้รับ
พระกรุณาธิคุณให้เป็นผู้ป่วยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งพระองค์จะทรงเป็นผู้ชำระค่ารักษาพยาบาล
ให้แก่ผู้ป่วยเหล่านั้น นอกจากนี้โครงการหน่วยแพทย์พระราชทานแล้ว ยังมีโครงการหมอบูบ้าน
ซึ่งได้ดำเนินการคัดเลือกราษฎรอาสาสมัครจากหมู่บ้านต่าง ๆ มาเข้ารับการอบรมความรู้ด้านการ
ดูแลรักษาสุขภาพ และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เพื่อนำความรู้ด้านการแพทย์นี้ไปช่วยเหลือ
ชาวบ้านในท้องถิ่นคน

นอกจากนั้นพระองค์ยังได้พระราชทานแนวพระราชดำริสำคัญที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เพื่อให้ทุกคนดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ในช่วงที่บ้านเมืองมีปัญหาทางเศรษฐกิจ แนวพระราชดำรินี้ดังกล่าวดำเนินได้แก่ แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน แก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ และพระองค์ก็ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้รอดพ้นวิกฤติดังกล่าว และเพื่อให้ชาวไทยสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างยืนงและมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ หากทุกคนไม่ฟังเพื่อ รู้จักปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทรัพยากรทุกอย่างก็จะเพียงพอต่อความต้องการ และทุกคนก็จะมีชีวิตที่สงบสุข ดังพระราชดำรัส

“...การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกิน หมายความว่า คู่หูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง...”

การที่พระองค์ทรงรู้ปัญหาของพสกนิกร ได้เป็นอย่างดีนั้น จะเป็นเพราะเหตุใดเล่า หากมิใช่เพราะว่าพระองค์ “เสด็จออกภาคสนาม” ดังจะเห็นได้ว่าพระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินไปตามชนบทแทบทุกหย่อมหญ้า มิใช่เพียงเพราะว่าไปเยี่ยมเยือนพสกนิกรในปกครองเท่านั้น หากพระองค์ยังมีพระราชปฏิสันถารและทรงได้ถามถึงสารทุกข์สุกดิบของพสกนิกรอย่างเป็นกันเอง พระองค์มีทรงถือพระวรกาย มีทรงห้อยตะนงในความเป็นพระมหากษัตริย์ แต่พระองค์ทรงระลึกอยู่เสมอว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่เปรียบเสมือนกับพ่อ และพสกนิกรชาวไทยทั้งปวงก็เปรียบเสมือนลูก มีหรือที่พ่อจะปล่อยให้ลูกต้องประสบกับความยากลำบาก พระองค์จึงทรงพยายามทุกวิถีทางให้คุณภาพชีวิตของคน ไทยดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้ราษฎร ไทยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สถาบันวิทยบริการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงคิดค้นอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ประชาชนคนไทยทุกชนชั้นวรรณะมีโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการ ได้เฝ้าชมพระบารมีของพระมหากษัตริย์อย่างใกล้ชิด และบ่อยครั้งที่พระองค์ทรงนั่งลงอย่างเรียบง่ายเพื่อมีพระราชดำรัสกับไพร่ฟ้าคนธรรมดาสามัญ กับคนหาปลา ชาวนา ชาวบ้าน และชาวเขา โดยไม่ทรงถือพระองค์ หรือแม้กระทั่งภาพที่พระองค์ทรงก้มพระวรกายลงมารับดอกบัวจากคุณชายคนหนึ่งที่มาเฝ้ารับเสด็จฯ แม้ว่าดอกบัวดอกนั้นเป็นเพียงดอกบัวเล็ก ๆ ดอกหนึ่งที่แทบจะไม่คงความงามทางรูปลักษณ์แต่ก็เปี่ยมไปด้วยความงามบริสุทธิ์จากหัวใจของพสกนิกรชนบทคนหนึ่งพร้อมจะมอบให้แก่ผู้ที่ตนเคารพบูชา ภาพที่คุณชายประนมมือถือดอกบัวชกขึ้นเหนือศีรษะเพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแด่องค์พระมหากษัตริย์ และภาพที่พระองค์ทรงก้มพระวรกายลงมารับพร้อม

ด้วยรอยยิ้มพระ โอบอุ้มพระพักตร์ของพระองค์ยังเป็นภาพที่พิมพ์ตรึงอยู่ในความทรงจำของ
พสกนิกรชาวไทย และภาพเช่นนี้เองที่ทำให้พระองค์ประทับอยู่ในใจของประชาชนไทยมานาน
เท่านาน

อนึ่ง การที่พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนอย่างติดดิน โดยมีทรงท้อ
พระราชหฤทัย ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะว่าสมเด็จพระราชชนนีทรงปลูกฝังพระองค์มาตั้งแต่ยังทรง
พระเยาว์ให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม เช่น ให้พระองค์แบ่งพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ไป
บำเพ็ญพระราชกุศลแก่คนตาบอด เด็กพิการ หรือ เด็กกำพร้า ในแต่ละเดือน นอกจากนั้นแล้วสมเด็จพระ
พระราชชนนียังเคยรับสั่งให้ให้พระองค์ทรงติดดิน คังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวที่พระราชทานว่า

“...ท่านพูดว่า อย่าลอบ อย่าลอบคือ ท่านใช้คำว่าปอด
ลอบ ลอบ ลอบ ลอบ ไอ้บ้านนี้ต้องอยู่กับดิน ท่านบอกว่า ชื่อลูกภูมิพล
ภูมิพลต้องเหยียบดิน ไอ้การลอบไม่เหยียบดิน เสรี ใช้ไม่ได้
ภูมิพลนี้เหยียบดิน...”

จะสังเกตได้ว่าพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจของพระองค์แต่ละประการนั้นล้วน
แล้วแต่เป็น ไปเพราะพระองค์มีพระราชประสงค์จะให้คนไทยมีความสุข พระองค์ทรงครากคร่า
พระวรกายเพื่อให้พสกนิกรของพระองค์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พระองค์ทรงทุ่มเททั้งพระวรกายและ
พระราชหฤทัยเพื่อปวงพสกนิกร พระองค์ทรงระลึกเสมอว่า “...ถ้าประชาชนไม่ทิ้งข้าพเจ้าแล้ว
ข้าพเจ้าจะละทิ้งอย่างไรได้...” ตลอดระยะเวลากว่า ๖๐ ปีที่พระองค์ทรงครองสิริราชสมบัติ
พระองค์จึงทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อชาวไทยมาโดยตลอด พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์
ที่ทรงงานหนักยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์พระองค์ใดในโลก พระองค์ไม่มีวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ไม่มี
วันหยุดราชการ ไม่มีเวลาเลิกงาน ดังที่พระองค์ตรัสว่า พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ตลอด ๒๔
ชั่วโมง ข้าพเจ้าจึงรู้สึกปลาบปลื้มปิติเป็นอย่างมากที่ได้เกิดมาภายใต้ร่มพระบรม โภธิสมภารแห่ง
องค์พระมหากษัตริย์ผู้ทรง “ติดดิน” และภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้เป็นหนึ่งในคนไทยหลายคนที่ได้เฝ้า
รับเสด็จฯ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๕ และข้าพเจ้ายังภูมิใจอย่างหาที่สุดมิได้ที่จะเอ่ยวาจา
เช่นเดียวกับคนไทยทั้ง ๖๕ ล้านคนทั่วประเทศว่า “เรารักในหลวง”

นายจักรกฤต โยมพยอม

คณะอักษรศาสตร์

4840035422

หนังสือที่ใช้ประกอบการเขียนเรียงความ

รัชชัช พิษผล. รักในหลวง ต้องทำ...เพื่อในหลวง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ริดแอนด์แชร์,
2549.

ทศพิธราชธรรม ๑๐ [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <http://web.ku.ac.th/king72/2542-11/page20.htm> เข้าถึงเมื่อ 12 ธันวาคม 2549.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. คำพ่อสอน : ประมวลพระบรม
ราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสร้างเสริมคุณภาพและมูลนิธิสดศรี สฤษดิ์วงศ์, 2549.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประกวดเรียงความ

“...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน...”

โดย

นางสาวสุธิญา พูนเอียด

นิสิตชั้นปีที่ ๑ คณะอักษรศาสตร์

ภาควิชาภาษาไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รหัส นิสิต ๕๙๕๐๒๕๒๐๒๒

ที่อยู่

หอพักนิสิตหญิง ตึกพุดซ้อน ห้อง ๕๑๕

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท แขวงวังใหม่

เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

๑๐๓๓๐

หมายเลขโทรศัพท์

๐-๖๖๘๕-๖๘๘๖ , ๐-๖๕๓๗-๕๓๗๘

E-MAIL : suthiya109@hotmail.com

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน...”

ระยะเวลานานเท่าไรแล้วที่ชาติไทยยังคงธำรงความเป็นไทยอย่างผาสุกร่มเย็นและสามารถหยั่งยืนเป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองอย่างสมบูรณ์จวบจนถึงทุกวันนี้ คำตอบที่ดีที่สุด ก็คือ พระผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันอันมีพระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชา” พระองค์ทรงเป็นพระราชผู้ยิ่งใหญ่ พระองค์ทรงยอมอุทิศพระวรกายไม่ว่าพระองค์จะทรงเหน็ดเหนื่อยสักเพียงใด ทั้งหมดนี้ก็เพื่อความสงบสุขร่มเย็นภายใต้ร่มพระบารมีแห่งบรมราชจักรีวงศ์ จนเป็นเวลานับเนื่องมากกว่าหกสิบปี

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ถ้อยคำนี้ยังคงตราตรึงอยู่ในหัวใจของพสกนิกรไทยทุกหมู่เหล่า นับตั้งแต่วันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๕ การเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๘ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในครั้งนั้นเป็นการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขอันแท้จริงสู่ทุกลมหายใจของผืนแผ่นดินไทย พระองค์ทรงบำบัตทุกข์ บำรุงสุข ทำนุศาสตร์ ธำรงศิลป์ และดำรงค่าความเป็นไทยทุกขณะ

ก็หยดน้ำพระทัยแล้วที่ยังคงไหลหลั่งเพื่อขโมยชาติและผดุงชน “...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากให้เธออยู่กับดิน...” พระนามอันทรงคุณค่า หมายถึง “กำลังของแผ่นดิน” ที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงปรารถนาให้พระโอรสของพระองค์ทรงงานเพื่อแผ่นดิน และเป็นพลังของชาติ พลังนี้จึงเป็นเสมือนพลังแห่งความแข็งแกร่งของเอกกษัตริย์นักพัฒนาพระองค์นี้ที่ยังคงคงงามตลอดเวลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นดั่งเข็มทิศและแสงสว่างที่กำลังโชติช่วง สว่างไสว พร้อมขจัดความหม่นมัว และความมืดมิดออกจากชีวิตปวงชนชาวไทย พระองค์ทรงสร้างความหวังและกำลังใจให้ชาติไทยพร้อมจะขับเคลื่อนด้วยแรงผลักดันอันเลิศล้ำนั้นสู่เส้นชัยจนกลายเป็นประเทศที่เจริญงอกงาม มีศักยภาพทัดเทียมอารยประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีแว่นแฉ่งจากการทรงงานหนัก เพราะภาระของชาติที่พระองค์ทรงรับไว้ในฐานะประมุขจะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างและสนับสนุนความเจริญของส่วนร่วม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือประโยชน์สุขของส่วนรวมและปวงประชาเป็นที่ตั้ง พระองค์จึงเป็น “กำลังของแผ่นดิน” อย่างแท้จริง นอกจากนี้พระองค์ทรงปรารถนาให้ปวงประชาทุกคนเป็นกำลังของชาติอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยเช่นกัน ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานแก่พสกนิกรของพระองค์ในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๑๗ ตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าปรารถนาอย่างยิ่ง ที่จะให้ทุกคนเล็งเห็นและเข้าใจสถานการณ์บ้านเมืองตามความเป็นจริง ว่าเวลานี้บ้านเมืองของเรา กำลังต้องการการปรับปรุงและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเร่งรีบ เพื่อให้ได้รับประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย จากทรัพยากรในพื้นที่ภูมิประเทศของเรา และจากกำลังงานกำลังปัญญาของคนไทยทุกคน จะถึงเลหน่วงเหนี่ยวให้ชักช้าด้วยเหตุใดๆ ไม่ได้ เพราะจะทำให้เสียประโยชน์ที่พึงจะได้ไปเปล่าๆ ซึ่งในยามนี้จะต้องถือเป็นความเสียหาย...ทางที่เราจะช่วยกันได้ ก็คือการทำความคิดความเห็นให้ถูกและแน่วแน่ ในอันที่จะยึดถือประโยชน์ของชาติบ้านเมืองเป็นที่หมาย ต้องเพลาการคิดถึงประโยชน์เฉพาะตัว และความขัดแย้งกันในสิ่งที่มีใช้สารละงให้ได้...”

เมื่อเป็นเช่นนี้ “พ่อหลวงของแผ่นดิน” หรือ “ในหลวงของเรา” พระองค์นี้จึงทรงคอยปกป้อง คุ้มครองความปลอดภัย และไม่ทรงยอมให้ความเคียดแค้นมากล้ากลายหรือทำอันตรายใดๆแก่ประเทศชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไม่เลิยทอดทิ้งปวงประชาแม้เพียงวันเดียว คงเพราะ “ความสุขส่วนพระองค์” เปรียบได้กับการที่พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นรอยยิ้มแห่งความสุขของเหล่าปวงประชา ดังเคยพระราชทานบทสนทนาแก่นางนงสือพิมพ์ต่างประเทศว่า “การเป็นพระเจ้าแผ่นดินต้องเป็นตลอด ๒๔ ชั่วโมง ไม่มีเวลาหยุดได้” เรียกได้ว่า ทุกตารางนิ้วของแผ่นดินไทย ไม่มีสักพื้นที่ใดที่ไม่เคยประทับไว้ซึ่งรอยพระบาท พระองค์ทรงคำนึงถึงความต้องการและสภาพความเป็นไปของวิถีชีวิตชาวไทยทุกขณะอย่าง “รู้จริง”

สืบเนื่องมาจากการจะนำประเทศให้ก้าวหน้าจะล่าช้าและหยุดนิ่งไม่ได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักดีว่าจะต้องปรับปรุง เลียนแบบ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของบ้านเมืองไปพร้อมๆกันด้วยจุดมุ่งหมายที่จะให้ประเทศไทยเป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง แต่การจะพัฒนาประเทศนั้นต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะด้านกล้าดันเล็กๆที่เรียกว่า “เยาวชน” อันจะกลายเป็นต้นไม้ใหญ่ที่จะดำรงความเป็นชาติต่อไปในอนาคต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงวางรากฐานของชาติด้วย “เทคโนโลยีการศึกษา” ให้แก่เยาวชนไทยทั่วทั้งแผ่นดิน เพื่อเป็นเสาหลักในการสร้างคนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เข้มแข็ง พระองค์พระราชทานพระราชทรัพย์จัดตั้งโครงการพัฒนาการศึกษา นานัปการ อาทิ มูลนิธิอานันทมหิดล เพื่อสร้างนักวิชาการให้มีโอกาสศึกษาความรู้ชั้นสูงจากประเทศต่างๆ ทุนภูมิพล ทุนเล่าเรียนหลวง โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนจิตรลดา โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ มูลนิธิช่วยครูอาวุโสในพระบรมราชูปถัมภ์และมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ รวมถึงการจัดตั้งโครงการพระดาบสเพื่อช่วยเหลือเยาวชนที่กำลังประสบปัญหาเรื่องการเล่าเรียนในด้านต่างๆ โครงการเหล่านี้ล้วนสร้างความสะดวกของประชาชนและก่อให้เกิดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณภาพ บุคลากรเหล่านั้นก็จะเป็นกำลังสำคัญที่มุ่งทำงานเพื่อชาติ และสนองสนองพระราชดำริสืบไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการจัดทำ “โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน” ประกอบด้วยสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์และ

มนุษยศาสตร์ แสดงให้เห็นถึง การเชื่อมโลกทั้งใบให้เป็นหนึ่งเดียวกันด้วยการเปิดโลกทัศน์แห่ง การเรียนรู้ให้เยาวชนไทยสามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างน่าอัศจรรย์ ทั้งนี้เพราะการจะ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์เช่นนี้จำเป็นต้องมีความรู้หลากหลายด้าน พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นความสำคัญของการให้พสกนิกรทุกหมู่เหล่ามีความรู้ ความสามารถ กล้า คิด กล้าทำ ทันทสมัย ทันสมัย ทันเหตุการณ์อย่างเท่าทันและเท่าเทียม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นแบบอย่างที่ดีในการหมั่นศึกษาและแสวงความรู้ อย่างถ่องแท้ทำให้เยาวชนไทยดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทอย่างมุ่งมั่น พระองค์ทรงเป็น “ครูของแผ่นดิน” ที่หวังให้เยาวชนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข พระองค์ทรงพระราช นิพนธ์หนังสือที่มีคุณค่าต่อจิตใจของความเป็นคน อาทิ หนังสือ “ติโต” “นายอินทร์ผู้ปิดทองหลัง พระ” และ “พระมหาชนก” เป็นต้น หนังสือเหล่านี้ต่างแสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพด้าน วรรณศิลป์ของพระองค์ด้วยนัยที่ว่า ภาษาที่มีความสำคัญที่จะต้องใช้ให้ถูกต้องควบคู่ไปกับการรักษา

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นผู้หมั่นแสวงหาความรู้และ ความจริงอย่างสม่ำเสมอและจริงจังก็เพื่อให้เกิดความเข้าใจถ่องแท้ในแต่ละวิทยาการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยยิ่งในด้าน “เทคโนโลยีสารสนเทศ” พระองค์ทรงสร้าง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประมวลผลและสืบค้นข้อมูลด้วยพระองค์เอง พระองค์ทรงใช้คอมพิวเตอร์ ในการประดิษฐ์ตัวอักษรไทย อาทิ แบบจัดสรรผล และแบบปฏิพิมพ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้สร้าง ประโยชน์สูงสุดในด้านอื่นๆตามมา นับว่าคนไทยโชคดีอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสสัมผัสและชินชลาใน ผลงานและความห่วงใยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นั่นคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงส่งความสุขและอวยพรประชาชนด้วย “ส.ค.ส.” ที่ทรงประดิษฐ์ขึ้นเป็นรูปแบบเฉพาะผ่าน สื่อมวลชน จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ อย่างสัมฤทธิ์ผล

น้ำพระทัยอ่อนโยนดุจผืนฟ้ากว้างใหญ่นั้น ได้ลั่งไหลจนหล่อหลอมและหล่อเลี้ยงจิตใจ ของชาวสยามประเทศ พระองค์ทรงทำให้ประเทศเกษตรกรรมเล็กๆประเทศนี้มีต้องเผชิญกับภาวะ ยากจน พระองค์ทรงขจัดอุปสรรคของการพัฒนาประเทศตั้งแต่จุดเล็กไปสู่จุดใหญ่ พระองค์ทรง ตระหนักดีว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของปวงชนคือสิ่งสำคัญที่สุด เช่นเดียวกับ “...หลักการสำคัญ ต้องมีน้ำบริโภคน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคน อยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...” จากพระราชดำรัสดังกล่าวของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ชี้ชัดว่า “น้ำคือชีวิต” และชีวิตของชาวไทยจะต้องไม่ปราศจากน้ำ พระองค์ทรงปรารถนาให้ชาวไทยพ้นจากภาวะแห้งแล้งและการขาดแคลนน้

“...แต่มาเจอคูห้องฟ้า มีเมฆ ทำไมมีเมฆอย่างนี้ ทำไมจะดึงเมฆนี้ลงมาให้ได้ ก็เคยได้ยินเรื่องการทำฝนก็มาปรารถกับคุณเทพฤทธิ์ ฝนทำได้มี มีหนังสือ เคยอ่านหนังสือทำได้...” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ให้เป็นไปได้ด้วยการพระราชทาน

“ฝนหลวง” ฝนอันเป็นหยาดน้ำแห่งความชุ่มฉ่ำจากพระเมตตาบาริสุทธอันของพระองค์ ไม่นานนักความสุขสงบก็กลับคืนสู่ชาวไทย ส่งผลให้แผ่นดินไทยผืนนี้พร้อมอุดมสมบูรณ์ตลอดเวลา

ตรงกันข้ามในบางช่วงที่ผืนดินต้องแตกกระแหงจากความแห้งแล้ง บางช่วงกลับต้องเผชิญกับภาวะน้ำท่วม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพื้นที่จริง ศึกษารายละเอียดอย่างลึกซึ้ง และทรงนำข้อมูลที่ได้ขึ้นมาพิจารณาแก้ไข พระองค์ทรงริเริ่ม “โครงการแก้มลิง” เพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งแม่น้ำท่าจีนตอนล่าง คลองมหาชัย คลองสนามชัย และคลองสุนัขหอน พระองค์ทรงสังเกตและนำพฤติกรรมของลิงที่นำกล้วยมาเก็บไว้ที่กระพุ้งแก้ม ก่อนจะกลืนกินเป็นตัวอย่างในการระบายน้ำออก โดยจะต้องก่อสร้างบ่อพักน้ำเพื่อรองรับน้ำที่ไหลมาก่อนระบายออกสู่ทะเลตามทฤษฎีแรงโน้มถ่วงโลก แม้โครงการนี้จะต้องอาศัยการวางแผนอย่างรอบคอบเป็นระยะเวลาานาน แต่ทว่าผลลัพธ์ที่ได้กลับช่วยคลี่คลายความทุกข์ร้อนของประชาชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเพิ่มเติมว่า “...ได้ดำเนินการในแนวทางที่ถูกต้องแล้ว ขอให้รีบเร่งหาวิธีปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพต่อไป เพราะโครงการแก้มลิงในอนาคตจะสามารถช่วยพื้นที่ได้หลายพื้นที่...”

อย่างไรก็ตาม “กำลังของแผ่นดิน” พระองค์นี้ยังทรงเห็นว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจะทิ้งไว้นานไม่ได้ เพราะปัญหาอาจจะลุกลามร้ายแรงจนไม่สามารถแก้ไขได้ พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริให้ปรับปรุงแหล่งน้ำโดยธรรมชาติ เช่น บึงพระราม บึงมกกะสัน หนองสนม หนองหาน เป็นต้น พระองค์พระราชทานทฤษฎี “น้ำดีไล่น้ำเสีย” เพื่อให้ น้ำคุณภาพดีผลักดันน้ำเน่าเสียและให้มีสภาพเจือจางลง โดยรับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา หรือจากแหล่งน้ำภายนอกส่งไปตามคลองต่างๆ อาทิ คลองบางเขน และคลองแสนแสบ เป็นต้น ในการปฏิบัติการทุกครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงคำนึงถึงความพร้อมและความเข้าใจของประชาชนเพื่อให้การปฏิบัติการเป็นไปอย่างราบรื่น

ไม่เพียงเท่านั้น “กังหันชัยพัฒนา” หรือ “เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย” ยังเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่สามารถผลิตได้เองในประเทศ กังหันชัยพัฒนาพิสูจน์ให้คนทั่วไปทราบแล้วว่า สามารถบำบัดน้ำเสียแบบผสมผสาน และช่วยเพิ่มอากาศให้แหล่งน้ำนอกเหนือจากการกรองน้ำเสียด้วยผักตบชวาเพียงอย่างเดียว ถือได้เป็น “สิทธิบัตรในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์พระองค์แรกในประวัติศาสตร์ไทยและครั้งแรกของโลก” นับว่าเป็นการบริหารจัดการน้ำควบคู่กับการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างคุ้มค่า

ทว่าวิกฤตการณ์น้ำมัน ใกล้เคียงโลก ได้สร้างความบอบช้ำให้กับเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงคิดค้น “ก๊าซโซฮอล” พระองค์ทรงให้นำอ้อยมากลั่นผสมรวมกับแอลกอฮอล์ นอกจากนี้พระองค์ได้คิดค้นอีกหนึ่งนวัตกรรมใหม่ที่จะสามารถเป็นพลังงานทดแทนได้ในอนาคตที่ได้รับการจดสิทธิบัตรอย่างเป็นทางการ ชาวไทยรู้จักพลังงานทดแทนนี้กันดีว่า “ไบโอดีเซล” อันเป็นน้ำมันปาล์มกลั่น

บริสุทธิแทนน้ำมันดีเซล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทดลองใช้น้ำมันปาล์มด้วยพระองค์เอง ก่อนแล้วจึงเผยแพร่ให้ชาวไทย พลังงานจากน้ำมันปาล์มนี้จึงสร้างความตื่นตัวในการนำวัสดุเหลือใช้ในการเกษตรมาเป็นเชื้อเพลิงเพื่อการอนุรักษ์และใช้พลังงานอย่างพอดี

แนวคิดปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นสิ่งที่ได้สร้างกระแสของการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรู้จักใช้ชีวิตอย่างพอมี พออยู่ และพอกิน เศรษฐกิจพอเพียงได้ช่วยยกระดับเศรษฐกิจครอบครัว และระดับชาติให้ดีขึ้น เพราะเป็นวิธีการที่สามารถปฏิบัติได้จริงและเห็นผลชัดเจน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมการเกษตรด้วยโครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดา โรงโคนมจิตรลดา และโรงนมผงสวนดุสิต พระองค์ก็ได้พัฒนาการชลประทานควบคู่ไปกับเกษตรทฤษฎีใหม่ อาทิ การปรับปรุงดินที่ทำได้ง่าย ไม่ซับซ้อน ด้วยทฤษฎี “แก้งดิน” และหากดินพังทลาย พระองค์ก็ทรงแนะนำและสาธิตให้ชาวบ้านปลูกหญ้าแฝก เพราะหญ้าแฝกคือพืชพื้นบ้านของไทยที่สามารถช่วยลดการชะล้าง เพิ่มความชุ่มชื้น และความอุดมสมบูรณ์ให้ดินเป็นอย่างดี นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระราชทานโครงการหลวงต่างๆ มากมาย เช่น สินค้า “คอกำ” และ “เลมอนฟาร์ม” เป็นต้น การได้รับ “รางวัลแมกไซไซ” จึงเป็นสิ่งที่บ่งชี้แล้วว่า พระองค์ทรงเป็นมหาปราชญ์ของแผ่นดินโดยแท้

แต่ครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเหล่าพสกนิกรทำให้พระองค์ทรงเข้าพระทัยสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรว่าต้องการและยังขาดสิ่งใด พระองค์ทรงทราบว่ายังมีราษฎรอีกจำนวนมากกำลังรอคอยการช่วยเหลือทางการแพทย์และสาธารณสุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่พระราชทาน ประกอบด้วยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญและเครื่องมือครบครันเพื่อรักษาโรคและตรวจสุขภาพของคนไทย ทั้งทางบกและทางน้ำหรือเรือพระราชทานเวหาพานั้น พระองค์ทรงจัดตั้งโครงการทัตกรรมพระราชทาน โครงการแพทย์พิเศษตามพระราชประสงค์ โครงการแพทย์ หู คอ จมูก และโรคภูมิแพ้พระราชทาน และอื่นๆ ดังนั้น หลายคนจึงอาจคุ้นตากับภาพที่เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือพระบรมวงศานุวงศ์คลอคลอชมผู้แทนพระองค์ส่งกลองยาที่เขียนข้างกลองว่า “ยาพระราชทาน” ให้แก่ราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดาร ภาพเหล่านั้นเป็นภาพที่น่าประทับใจที่บ่งบอกให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยสุขภาพอนามัยของชาวไทยเป็นอย่างมาก

ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นกษัตริย์ผู้ปกครองแผ่นดินตามหลักประชาธิปไตยที่อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระองค์ทรงมีฐานะอยู่เหนือการเมือง โดยจะทรงบริหารประเทศผ่านรัฐสภา พระองค์ทรงมอบพระราชอำนาจที่เรียกว่า “อำนาจอธิปไตย” ให้ฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการเพื่อดำเนินการแทนพระองค์ แต่หากความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นจนถึงขั้นวิกฤตและอาจกลายเป็นสงครามกลางเมือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็จะทรงเข้าคลี่คลายเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างอัศจรรย์ เช่น การขัดแย้งเมื่อวันที่ “พฤษภาทมิฬ” ในปี พุทธศักราช ๒๕๓๕ ก็สามารถเข้าสู่ภาวะปกติได้ด้วยกระแสพระ

ราชดำรัสของพระองค์ที่ว่า “...สู้กัน ไปก็มีแต่แพ้ทั้งสองฝ่าย จะมีประโยชน์อะไรกันกับชัยชนะบนกองซากปรักหักพังของบ้านเมือง” กระแสพระราชดำรินี้ยังคงสามารถเตือนสติคนไทยทุกเมื่อแม้เวลาจะล่วงเลยมานานเท่าไร

ในฐานะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็น “จอมทัพไทย” พระองค์จึงพระราชทานสิ่งของจำเป็นในการดำรงชีพและเวชภัณฑ์ให้เหล่าทหารตามแนวชายแดนที่เป็นผู้ปกป้องบ้านเมืองให้พ้นภัยอันตราย หากเหล่าทหารได้รับบาดเจ็บ พระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมด้วยพระองค์เอง พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เหล่าทหารผู้พิการทุพพลภาพนั้นสามารถเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพและฝึกฝนอาชีพ เพื่อช่วยเหลือตนเองในการดำรงชีพ พร้อมทั้งยังพระราชทานทรัพย์สินอุปการะครอบครัวและช่วยเหลือการศึกษาของบุตรของทหารนั้นๆ นับว่าพระองค์ได้ทรงสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่เหล่าทหารที่เป็นวีรชนชาติสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดี

พระองค์ยังทรงให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชากรหมู่นี้ไม่ว่าจะเป็นการตั้งถิ่นฐาน การนับถือศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม พระองค์ทรงเป็น “เอกอัครศาสนูปถัมภก” พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในโอกาสต่างๆ และทรงประกอบศาสนกิจอยู่เป็นนิตย์ แม้พระองค์จะทรงแต่งตั้งตนเป็นพุทธมามกะและครองราชย์ด้วยหลัก “ทศพิธราชธรรม” ที่เป็นธรรมสิบประการสำหรับพระราชานั้น แต่ก็ได้ทำให้คนไทยที่มีความแตกต่างกันด้วยเชื้อชาติและศาสนาแตกต่างกัน ตรงกันข้าม คนไทยทุกคนกลับมีความรู้สึกรักและสามัคคีต่อกัน เพราะคนไทยทุกคนก็คือพลสกนิกของพระองค์นั่นเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เคยพระราชทานข้อคิดแก่ปวงชนชาวไทยให้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันแก้ปัญหาว่า “ความสามัคคีและความถือตัวว่าเป็นไทย...เป็นสมบัติมีค่าสูงสุด เพราะเป็นมรดกที่เราได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เราพร้อมกันอยู่ได้ ให้เรารักษาชาติประเทศและเอกราชสืบมาได้ ทุกคนจะต้องรักษาความเป็นไทยและความสามัคคีนี้ไว้ให้มั่นคงในที่ทุกแห่ง” พระบรมราโชวาทตอนหนึ่งพระราชทานแก่สามัคคีสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ในการประชุมใหญ่ประจำปีครั้งที่ ๕๖ ระหว่างวันที่ ๒-๑๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงปฏิบัติพระราชภารกิจในฐานะที่เป็นผู้แทนของประชาชนชาวไทยในการเสด็จไปเยือนประเทศต่างๆ ทั้งในสหรัฐอเมริกา ทวีปยุโรป และทวีปเอเชีย การเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศของพระองค์และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ ทำให้เกียรติคุณของประเทศไทยขจรขยายไปในประเทศต่างๆ และทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักของนานาประเทศด้วย พระองค์ทรงถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยให้เป็นที่ประจักษ์ด้วยการเจริญสัมพันธไมตรีอันดีให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นจนนำประโยชน์สุขมาสู่บ้านเมือง การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ ของพระองค์นั้นมิได้ทรงไปเที่ยว แต่ทรงไปทำงาน ดังรับสั่งแก่ทุกคนที่ไปในขบวนเสด็จ เมื่อครั้งเสด็จไปสหรัฐอเมริกาและยุโรปในพุทธศักราช ๒๕๐๓ ว่า “การไปครั้งนี้ของพวกเราทุกคนเปรียบเสมือนผู้แทนคนไทยทั้งชาติ ใครมีเรื่องทุกข์

ร้อนหนักหนาอย่างไร ก็ให้หนักเอาเบาสู้อย่างนี้กวาดภาพว่าจะได้ไปเที่ยวสนุกสนาน จะได้ไม่ผิดหวัง” ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้สร้างความรู้สึกร่วมปิติขึ้นในหัวใจของประชาชนชาวลาว เมื่อครั้งพระองค์เสด็จไปเยือนประเทศลาว ในพุทธศักราช ๒๕๓๕ พระองค์ได้พระราชทานความช่วยเหลือด้วยการจัดตั้งศูนย์บริการด้านการเกษตรขึ้นที่ประเทศลาว แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพร้อมช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้โดยไม่ทรงเลือกว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา หรือภาษาใด

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ซึ่งสถิตในดวงใจของชาวไทยยังคงครอบคลุมไปถึงด้านศิลปวัฒนธรรม พระองค์ทรงสืบสานคุณค่าของเอกลักษณ์ไทย พระองค์ทรงเป็นอักษรศิลปินผู้ทรงโลงไว้ซึ่งความตระการในผลงานของพระองค์ ทั้งด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพถ่าย หัตถกรรมที่บรรจงจากฝีพระหัตถ์ และด้านดนตรี พระองค์ทรงเป็น “คีตราชน” ผู้ชำนาญการ พระองค์ทรงฝึกดนตรีแบบคลาสสิก และจึงเริ่มฝึกดนตรีที่ทรงชื่นชอบเป็นพิเศษ คือ ดนตรีแจ๊ซ เครื่องดนตรีที่พระองค์โปรดมากที่สุด ได้แก่ เครื่องเป่าต่างๆ เช่น คลาริเน็ต แซกโซโฟน และทรัมเป็ต พระองค์ยังทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงอันไพเราะต่างๆ ที่ปวงชนชาวไทยคุ้นเคยกันดี อาทิ เพลงไกลรุ่ง แสงเทียน ฆะตาศีวิต ขามเย็น และพรปีใหม่ ฯลฯ ทั้งหมดได้สร้างความซาบซึ้งให้กับผู้ที่รักดนตรี ที่สำคัญดนตรียังมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติดังรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับคณะกรรมการสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕ เนื่องในโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทว่า “...ฉะนั้น การดนตรีจึงมีความสำคัญสำหรับประเทศชาติ สำหรับสังคม ถ้าทำดีก็จะทำให้คนเรามีกำลังใจที่จะปฏิบัติกิจการงาน ก็เป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งที่ทำให้ความบันเทิง ทำให้คนที่กำลังท้อใจมีกำลังใจขึ้นมาได้”

“การกีฬามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชีวิตของแต่ละคน และชีวิตบ้านเมือง” พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเป็นนักกีฬาที่น่าทึ่ง พระองค์ทรงเล่นกีฬาหลายประเภท เช่น เรือใบ แบดมินตัน เทนนิส และยิงปืน พระอัจฉริยภาพของพระองค์ทำให้ทรงได้รับรางวัลชนะเลิศการแข่งขันเรือใบนานาชาติ “แหลมทอง” ครั้งที่ ๔ โดยเป็นกษัตริย์พระองค์แรกและพระองค์เดียวในทวีปเอเชียที่ได้รับรางวัลนี้ ภาพความทรงจำภาพแล้วภาพเล่าได้รับการบันทึกไว้ในห้วงลึกของสำนึกของชาวไทยอย่างไม่มีวันรู้ลืม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงสนับสนุนการกีฬาของประเทศไทยให้พัฒนาขึ้นเสมอมา สิ่งเหล่านี้ได้ฉายแสงอันเจิดจรัสแห่งพระปรีชาสามารถของพระองค์อันเป็นที่ปรากฏชัดเป็นเกียรติประวัติแห่งความภาคภูมิใจสู่สายตาชาวไทยและชาวโลก

“ที่ของข้าพเจ้าในโลกนี้ คือ การได้อยู่ท่ามกลางประชาชนของข้าพเจ้า นั่นคือ คนไทยทั้งปวง” ถ้อยพระราชดำรัสอันสื่อถึงพระราชปณิธานนานาประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระองค์ทรงรังสรรค์ความดีไว้ด้วยการทรงงานหนักเพื่อพสกนิกรของ

พระองค์ ฦ วันนีั แม้พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์นานที่สุดของไทยและของโลก แต่ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น ก็คือ พระองค์ทรงครองหัวใจของคนไทยทั้งชาติ ไม่เพียงเท่านั้น หัวใจแห่งความจงรักภักดีต่อพระองค์ก็ได้รับการหลอมรวมให้มันคงยิ่งขึ้นเมื่อสหประชาชาติได้กราบบังคมทูลพระกรุณาสดุดีเฉลิมพระเกียรติคุณ และทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล “ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์” แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ รางวัลดังกล่าวเป็นรางวัลชิ้นแรกของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) จัดทำขึ้นเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในโอกาสแห่งการเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบหกสิบปีของ “เอกกษัตริย์นักพัฒนา” ของปวงชนชาวไทย เราในฐานะพสกนิกรของพระองค์จึงควรน้อมรำลึก ถิ่นึกในพระมหากรุณาธิคุณ ร่วมเทิดพระเกียรติ และถวายความจงรักภักดีเป็นราชสักการะด้วยความสมานฉันท์ เพื่อให้ “...ชื่อภูมิพล ที่แปลว่ากำลังของแผ่นดิน แม่อยากใ้เธออยู่กับดิน...” พระผู้เป็นพลังของชาติทรงประทับอยู่ในหัวใจไทยทุกดวงตลอดชั่วนิรันดร์กาล

“ภูมิ พลังเด่นประจักษ์อนรรฆค่า หลอมศรัทธาความเป็นหนึ่งตรงศักดิ์ศรี
พล ประจักษ์หลอมใจภักดีรักยอมพลี เกริกทิวพลังแกร่งแห่งชาติไทย
มหา ปราชญ์ทรงวิริยะพระภกรกิจ ล้วนวิศิษฏ์ประภัสสรนริตศัย
ราช ดังเทพปกเกศดับเภทภัย น้อมดวงใจเทิดบูชาองค์ราชัน”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อหนังสือที่ใช้ประกอบการเขียน

๑. กษัตริย์-เกษตร ของ ภาสกร จุฑะพุทธิ กรุงเทพมหานคร: ภาษิต ๒๕๒๓
๒. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ พระเจ้าอยู่หัวของประชาชน ของกนกวลี ชูชัยยะและกฤษฎา บุญยสมิต กรุงเทพฯ : ทิปส์พับบลิกชั่น ๒๕๔๔
๓. พระราชอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ / โดยสำนักงาน เลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง ๒๕๓๘
๕. รู้ รัก สามัคคี รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลและคำประพันธ์ โดยจิระนันท์ ประเสริฐกุล (พิตรปรีชา) กรุงเทพฯ : ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ๒๕๔๐
๕. เอกกษัตริย์อัจฉริยะ ของ พีระพงศ์ สุขแก้ว และธนิกชน จุลมณี ศรีพรหมโมวิช รวบรวม กรุงเทพฯ : ยี่มดาหวาน ๒๕๔๘

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความ

เรื่อง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการบริหารจัดการทรัพยากร

นายกิตติพันธ์ ตันตราพันธ์ ชั้นปีที่ ๒ คณะเกษตรศาสตร์ ๔๘๓ ๖๕๑๔๑ ๓๓
นายปวีร์ ธนกาญจน์กุล ชั้นปีที่ ๒ คณะเกษตรศาสตร์ ๔๘๓ ๖๕๗๗๗ ๓๓
นายรัชชัย ปานนิล ชั้นปีที่ ๑ คณะอักษรศาสตร์ ๔๘๔ ๐๐๘๕๔ ๒๒

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการบริหารจัดการทรัพยากร

ทรัพยากร คือปัจจัยที่มีอยู่อย่างจำกัด ภายใต้เงื่อนไขกำหนดของธรรมชาติ โดยไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรประเภทใด ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงทรัพยากรบุคคล การมีอยู่ของทรัพยากรนั้น จะเกิดเป็นประโยชน์คุณค่าได้ก็ต่อเมื่อ มนุษย์ ผู้เป็นกำลังต่อการกำหนด ทิศทางความเป็นไปของทรัพยากร มีความรู้ความสามารถที่จะจัดใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้ โดยรู้จักนำ พื้นฐานความเข้าใจในขอบเขตความจำกัดแห่งธรรมชาติมาใช้เป็นเครื่องชี้นำต่อการบริหารจัดการ ทรัพยากร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นพระบรมชนกนาถผู้ห่วงใย ในความเป็นไปของอาณาประชาราษฎร์ จึงทรงใช้ความรู้และพระวิริยะอุตสาหะส่วนพระองค์ใน การคิดค้นและวางแผนสร้างสรรค์แนวทางในการบริหารและจัดการทรัพยากรภายในประเทศเพื่อ ประโยชน์สุขในชีวิตของประชาชนของพระองค์ โดยทรงดำเนินการด้วยการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ ที่มีความสอดคล้องต่อโครงสร้างของทรัพยากรภายในประเทศ และกระบวนความสัมพันธ์ของ สิ่งมีชีวิตในวงจรธรรมชาติ เกิดเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีลักษณะเฉพาะและให้ผลการ ดำเนินการที่คุ้มค่า และยั่งยืน

วางแผนยุทธศาสตร์ ปฐมภูมิแห่งความสำเร็จ

การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ถูกนำไปใช้ในวงการต่าง ๆ มากมาย บทเรียนจากการบริหาร แผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงให้เห็นถึงการมีวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ที่ผู้บริหาร ไม่ว่า ภาครัฐและภาคเอกชนจะได้เรียนรู้ เพื่อทำให้องค์กรไปสู่การจัดการที่ยั่งยืน เกิดเป็นประโยชน์สุข แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิทยบริการ

๑. ศึกษาปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงปกครองประเทศโดยทรงเข้าถึงปัญหา ประการของการปกครอง คือ การกำหนด “ฟังก์ชันสวัสดิการสังคม” หรือ Social welfare function^๑ อันสะท้อนให้เห็นจากการที่ทรงสละเวลาและความสุขส่วนพระองค์เพื่อพระราชกรณียกิจในการ เสด็จประพาสภูมิภาคต่างๆของประเทศอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปีหลังเสด็จเถลิงถวัลย์ราช

^๑ ตัวชี้บอกระดับของประโยชน์สุขของประชาชนโดยรวม อีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่า ผู้ปกครองจะต้องพยายามตอบคำถามให้ได้ว่า ในสังคมที่มีความหลากหลายประชาชนต้องการอะไร และผู้ปกครองจะให้น้ำหนักกับผลประโยชน์ของประชาชนแต่ละคนหรือหมู่เหล่าอย่างไร ดูเพิ่มเติมใน สุทธิพันธ์ จิร ธีวัฒน์. “เศรษฐศาสตร์ธรรมิกราชา” ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “ได้รับพระนามมีพระบรมชนกนาถ” ครั้งที่ ๖ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ณ อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ไม่ปรากฏหน้า.

สมบัติ รวมถึงมีการศึกษาข้อมูลต่างๆอย่างละเอียดในทุกขั้นตอน ก่อนจะริเริ่มดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยทรงศึกษาหาข้อมูลพื้นที่จากเอกสารและแผนที่ก่อนพระราชดำเนินออกสู่พื้นที่จริง และทรงสอบถามเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สืบหา และ การสอบถามโดยตรงกับประชาชนในพื้นที่จริง เพื่อให้ทรงรับทราบความต้องการและปัญหาที่ถูกต้องจากกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโดยตรง

การเสด็จประพาสภูมิภาคต่างๆของประเทศนั้น จะทรงเน้นไปในการเยี่ยมชมประชาชนในท้องถิ่นชนบท ทुरुกันดาร ลำห้วย ไร่รับการพัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งหากมองผิวเผินแล้วคล้ายกับเป็นการให้น้ำหนักกับผลประโยชน์ของประชาชนกลุ่มด้อยโอกาส แต่ความเป็นจริงแล้ว การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระกรุณาธิคุณให้ความสำคัญกับประชาชนกลุ่มด้อยโอกาสมากกว่าโดยเปรียบเทียบนั้น หมายถึงการช่วยเหลือกลุ่มประชาชนดังกล่าวแทนประชาชนที่เหลือส่วนใหญ่ นั่นเท่ากับเป็นการช่วยเหลือคนส่วนน้อยของประเทศ ซึ่งหาความว่า พระองค์ทรงมีพระกรุณาธิคุณให้ความสำคัญกับประชาชนทุกหมู่เหล่านั่นเอง^๒

จากการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมพสกนิกรทั่วประเทศเป็นประจำ ทำให้พระองค์มีความตระหนักว่าปัญหาของประชาชนส่วนหนึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความจำกัดทางทรัพยากร จึงทรงพระราชทานแนวพระราชดำริเพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นแนวทางในการผ่อนปรนแก้ไขความเดือดร้อนเฉพาะหน้า หรือการแก้ไขปัญหาลึบระยะยาว โดย ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อมีพระราชดำรัสหรือพระราชดำริใดๆก็ตาม ต้องนำกลับไปพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่ มีความเป็นไปได้และคุ้มค่าอย่างไร เมื่อรับสั่งและทรงเสนอแนะอะไรแล้ว เป็นหน้าที่ของนักวิชาการและผู้มีบทบาททั้งหลายต้องนำไปพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่ เมื่อพิจารณาแล้วนำมากราบบังคมทูลฯ ได้ถ้าหากไม่ถ้อยเห็นด้วย

ความจริงจังของพระองค์ท่านก่อนที่จะมีพระราชดำริใดๆนั้น พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะทอดพระเนตรถึงสภาพพื้นที่ปัญหาที่แท้จริงก่อนว่าเป็นเช่นไร เพื่อจะได้ทรงวินิจฉัย และพระราชทานแนวทางแก้ไข ได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น ในบางครั้งพระองค์ท่านจึงทรงมีการเสด็จฯ โดยมีได้หมายกำหนดการณ์ล่วงหน้า

“...ไปเรื่อยๆ นั่งเรือจากวังสระปทุมล่องไปตามคลองแสนแสบซึ่งตอนนั้นน้ำเน่าเหม็นมาก ตอนที่ไประดับน้ำค่อนข้างสูงต้องนั่งเรือลอดใต้สะพานต่างๆ ซึ่งสกปรกรกรุงรังราชองครักษ์ต้องคอยบอกให้ก้มไม่เงยจะชนสะพานซึ่งก็นับว่าเป็นประโยชน์มาก ได้เห็นสภาพคลองแท้จริงได้เห็นชีวิตใต้สะพานว่าเป็นอย่างไร ก็เดินทางไปไกลไปจนสุดคลองแสนแสบเข้าคลองบางกะปิได้

^๒ สุทธิพันธ์ จีราวัฒน์, อ้างแล้วใน

^๓ สุเมธ ตันติเวชกุล, “อันเนื่องมาจากพระราชดำริ”, ใต้เบื้องยุคลบาท (กรุงเทพฯ : มติชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๔๐), หน้า ๕๗.

รวบรวมข้อมูลและสภาพความเป็นจริงนำมาพิจารณาแก้ไข...” เป็นกระแสพระราชดำรัสของ พระองค์ท่านเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ปีพุทธศักราช ๒๕๓๗ ณ ศาลาศิติศาลัย

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหมายถึงโครงการที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริไว้เบื้องต้นเท่านั้น โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องนำไปพิจารณากลับกรองก่อนที่จะดำเนินการ หากเห็นว่ายังไม่เหมาะสมและบางกรณีก็มิได้ดำเนินการก็ไม่ทรงว่าประการใด เพราะทรงเห็นว่าเป็นเพียงแนวพระราชดำริให้เท่านั้น ในความหมายดังกล่าวจึงนับเป็นการทดลองปฏิบัติให้เกิดผล แท้จริง (experimentation) ก่อนที่จะนำไปขยายผลใช้ในทางปฏิบัติต่อไป นอกจากนี้โครงการฯ ดังกล่าวจะไม่ดำเนินการแข่งขัน หรือเข้าช้อนกับงานของรัฐบาล แต่จะเน้นการพัฒนาผสมผสาน ควบคู่และร่วมมือสนับสนุนการปฏิบัติงานของทางการ

๒. ประเมินศักยภาพ

จากการศึกษาข้อมูลเพื่อหาข้อเท็จจริงด้วยพระองค์เองอย่างละเอียดเป็นขั้นตอน จาก เอกสาร แผนที่ภูมิศาสตร์ และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสำรวจด้วยพระองค์ ขั้นตอนการจัดการที่ พระองค์จะดำเนินการต่อมาก็คือ การประเมินศักยภาพก่อนการวางแผน เพื่อให้พระองค์สามารถ กำหนดแนวทางการพัฒนาที่มีความเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของ ชุมชนได้ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๘

“...การสร้างสรรคความเจริญก้าวหน้าทุกอย่งนั้น ต้องเริ่มต้นที่การศึกษาพื้นฐานเดิมก่อน เมื่อได้ศึกษาทราบชัดถึงส่วนดี ส่วนเสียแล้ว จึงรักษาส่วนที่ดีที่มีอยู่แล้วให้คงไว้ แล้วพยายาม ปรับปรุงสร้างเสริมด้วยหลักวิชา ด้วยความคิดพิจารณาอันประกอบด้วยเหตุผลและความสุจริต จริใจ ให้ค่อยเจริญงอกงาม มีนาคง บริบูรณ์ยิ่งขึ้นไป ตามความเหมาะสม ตามกำลังความสามารถ และตามกำลังเศรษฐกิจที่มีอยู่...”

และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญต่อการวางแผนพัฒนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระ ราชดำรัสเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๐ ว่า

“...เราไปย้ายภูมิประเทศมันยากกว่าย้ายตัวเรา ก็หมายความว่า ร่างกายเรา สมองเรา และ ความคิดของเรา เราต้องไปตามภูมิประเทศอันนี้เป็นหลักของการพัฒนาอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ มาพูด ถึงภูมิประเทศ ที่ดิน หรือภูมิประเทศด้านภูมิศาสตร์ แต่ว่าภูมิประเทศตามสังคมวิทยาก็มีเหมือนกัน ภูมิประเทศตามสังคมวิทยาก็คือ นิสัยใจคอของคนเรา...”

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทรงมีกุศโลบายในการให้ความสำคัญกับ แนวคิดที่ชาวบ้านที่อาศัยในบริเวณ โครงการเสนอและให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อให้ ทราบถึงผลได้และผลเสียที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่พวกเขาอาศัยอยู่ ทรงหลีกเลี่ยงการที่โครงการอาจ

ก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับชาวบ้านบางกลุ่ม โครงการต่างๆ นั้นควรจะได้รับการรับมติจากชาวบ้านใน
ละแวกนั้นซึ่งจะมีผลต่อการทำงานของโครงการ เมื่อชาวบ้านได้มีมติออกมาแล้วก็จะได้ร่วมแรง
ร่วมใจกันทำงานเพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จต่อไป^๔

๓. สร้างแผนยุทธศาสตร์

เมื่อผ่านการศึกษาปัญหาด้วยกระบวนการวิเคราะห์และได้ทำการประเมินศักยภาพที่มีต่อ
ปัญหาแล้ว พระองค์จะทรงดำเนินการสร้างแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการ
แก้ปัญหา โดยโครงการที่พระองค์ทรงริเริ่มดำเนินการนั้น อาจประมวลได้เป็น ๔ ประเภท คือ^๕

๑. **โครงการตามพระราชประสงค์** เป็นโครงการศึกษาส่วนพระองค์ พร้อมปฏิบัติควบคู่ไป
กับการพัฒนาส่งเสริม แก้ไขหรือคิดแปลงวิธีการไปด้วย เช่น การทำนาและการศึกษาเรื่องข้าวใน
บริเวณสวนจิตรลดา การตั้งหมู่บ้านสหกรณ์ เป็นต้น

๒. **โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์** เป็นโครงการที่พระราชทานข้อเสนอแนะและแนวทาง
ให้เอกชนไปดำเนินการด้วยกำลังเงิน กำลังปัญญา และกำลังแรงงานของภาคเอกชนเอง

๓. **โครงการหลวง** เป็นโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไทยภูเขาในบริเวณดอย
ต่างๆ เป็นโครงการตามพระราชดำริที่ห้ามร่วมกับหน่วยงานรัฐบาลในการส่งเสริมอาชีพในคนกลุ่ม
น้อยเหล่านี้

๔. **โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** เป็นโครงการที่ทรงวางแผนพัฒนาและโปรดเกล้าฯ
ให้รัฐบาล ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจร่วมดำเนินการตามแนวพระราชดำริ โดยรัฐบาลได้มีระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2524 เพื่อกำหนดระบบ
องค์กรผู้รับผิดชอบตลอดจนวิธีดำเนินงานไว้โดยตรง

โดยทั้งนี้ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริข้างต้น ยังมีลักษณะการดำเนินการที่
แตกต่างกันตามความต้องการของมหาชน โดยปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางวัตถุ
โดยตรง จะมีกระบวนการจัดการให้ดำเนินการเห็นผลภายในระยะเวลาไม่นานนัก โดยสามารถแบ่ง
โครงการในลักษณะนี้ออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

ประเภทที่หนึ่ง เป็นโครงการเร่งด่วนที่สามารถดำเนินการเสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 1 ปี
โครงการเหล่านี้ มักเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปโภค เช่น การสร้างถนน การสร้างแหล่ง
น้ำขนาดเล็ก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพที่เหมาะสมแก่ราษฎร

ประเภทที่สอง มีลักษณะเป็นโครงการเดี่ยว ซึ่งอาจมีระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี และไม่เกิน 5
ปี ได้แก่ โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก โครงการปลูกป่า โครงการแก้มลิง เป็นต้น

^๔ อ้างอิงถึงแล้วใน

^๕ อ้างอิงถึงแล้วใน

ในขณะที่ สำหรับปัญหาบางอย่างที่ต้องใช้เวลานาน อันเนื่องมาจากความเกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและลักษณะการประกอบอาชีพจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มโครงการที่มีลักษณะผสมผสาน หรือเป็นโครงการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งมีหน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการหลายหน่วยงาน และเป็นโครงการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องได้แก่ โครงการศูนย์ศึกษา-การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการทฤษฎีใหม่ โครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการพัฒนาออยดุง โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำป่าสัก เป็นต้น

สหบูรณศาสตร์ กับการพัฒนาความจริง

ด้วยพระวิริยะอุตสาหะในการใฝ่หาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สามารถนำความรู้ในสรรพวิทยาการ ทั้งด้าน มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยสอดคล้องคุณธรรมเข้ากับองค์ความรู้ได้อย่างแนบชิด จนสามารถนำไปขยายผลเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ที่สามารถส่งเสริมพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมจนทำให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้ามาได้ โดยรอดพ้นปัญหาอันประการอันเกิดแต่ความจำกัดแห่งทรัพยากรมาได้ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณ ส่วนพระองค์

๑. มนุษยศาสตร์บนพื้นฐานแห่งการพัฒนา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในบริบทของการพัฒนาประเทศส่วนรับประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย ก็คือ การทำให้ทรัพยากรมนุษย์ในประเทศนั้นๆ มีคุณภาพ การพัฒนาโดยมุ่งเน้นให้คนเป็นเป้าหมายศูนย์กลางในการพัฒนา จึงมีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีความยั่งยืน รวมถึงเป็นการดำรงไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงในชีวิต ความเท่าเทียมกัน และการมีส่วนร่วมทางการเมือง หากการพัฒนาคนหมายถึงการให้ลำดับความสำคัญประชาชนเป็นอันดับแรก ก็จะมีสิ่งอื่นใดอีกแล้วที่จะยิ่งใหญ่ไปกว่าการพัฒนาคนภายใต้แนวทางการพัฒนาคนขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนับสนุนการสร้างเสริมขีดความสามารถของมนุษย์โดยการขยายโอกาสทางการศึกษา การสร้างเสริมทางเลือกสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับแล้วว่า มีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ แต่เมื่อกำหนดสิ่งเหล่านี้แล้ว คุณภาพมนุษย์ยังขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวหนึ่ง คุณสมบัติเฉพาะตัวที่อ้างถึงนี้ ก็คือ สิ่งที่อยู่ในตัวปัจเจกบุคคลที่จัดเป็นความคิด ความเชื่อ ค่านิยม หลักปรัชญา แนวปฏิบัติ ที่มีอิทธิพลต่อ

ความรู้สึกนึกคิด^๑ โดยพระองค์ทรงมุ่งเน้นในการพัฒนาบุคคลด้วยสองหลักคิดด้วยกัน คือ (๑) ระบบความคิดที่เน้นจุดศูนย์กลางที่ปัจเจกบุคคล และ (๒) ระบบความคิดที่เน้นจุดศูนย์กลางที่ส่วนรวม

ไกรยุทธ ธีรตยาภินันท์ กล่าวว่า^๒ จากการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาของพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวไทยในโอกาสต่าง ๆ นับตั้งแต่ได้ทรงปกครองประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นต้นมา จนตราប់ถึงทุกวันนี้ สามารถสรุปได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริระบบหนึ่ง ว่าด้วยลักษณะของทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพที่มุ่งเน้นปัจเจกบุคคลเป็นศูนย์กลาง แทนของแนวความคิดที่เน้นจุดศูนย์กลางอยู่ที่ปัจเจกบุคคลนี้ มุ่งไปที่ทำให้ปัจเจกบุคคล “รู้จักทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ” กล่าวคือ แนวความคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานคติที่ว่า ปัจเจกบุคคลที่จัดได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศนั้น จำต้องเป็นบุคคลที่สามารถชีวิตในลักษณะที่นำความสำเร็จมาสู่ตัวเองได้ ถ้าปัจเจกบุคคลขาดความสามารถในแง่ี้แล้ว บุคคลนั้นไม่อาจมีส่วนสร้างสรรค์ผลประโยชน์แก่สังคมแก่ประเทศ

หลักแนวทางสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประทานให้ประชาชนชาวไทยในการดำรงชีวิตและการพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จ สามารถสรุปได้ ๔ ประการดังนี้^๓

ประการที่หนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญต่อการรู้จักประมาณตน ในการครองชีพ ทางสายกลาง หรือมีวินัยปฏิบัติ เมื่อถูกนำไปปฏิบัติในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน รวมถึงการดำเนินการเพื่อนบรรลุถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาแห่งชาติที่มีคุณภาพ จะช่วยสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งในการเผชิญกับความท้าทายของยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน โดยเรื่องดังกล่าวได้สะท้อนอยู่ในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปรากฏให้เห็นผลที่ชัดเจนภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ หลังจากได้นำหลักการดังกล่าวไปปฏิบัติเป็นระยะเวลาหนึ่ง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงรวมถึงการรู้จักประมาณในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งจะช่วยลดความกระหายในความร่ำรวยและการใช้จ่ายอย่างฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย แนวคิดดังกล่าวมิได้ส่งเสริมให้ดำรงชีวิตอย่างโดดเดี่ยว หากแต่ช่วยผสมผสานให้เข้ากับเศรษฐกิจของโลก นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังช่วยเสริมสร้างศีลธรรมให้กับประเทศชาติ โดยการส่งเสริมสนับสนุนความซื่อสัตย์และคุณธรรม

^๑ ไกรยุทธ ธีรตยาภินันท์, แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา และ ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๕.

^๒ อ้างอิงถึงแล้วใน

^๓ บทสัมภาษณ์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ แหล่งที่มา : [Online] <http://www.manager.co.th> [12 ตุลาคม ๒๕๕๕].

ประการที่สอง ประชาชนจำเป็นต้องมีความอดสาหะอดทนในการเผชิญกับความทุกข์ยากและความลำบากตรากตรำ สิ่งท้าทายใดๆ ต่อความมั่นคงทางมนุษยชาติที่มนุษย์เราต้องเผชิญ ล้วนสามารถพิชิตได้ทั้งสิ้น หากแต่เราต้องมีความมุมานะในการเอาชนะอุปสรรคและสิ่งท้าทายดังกล่าว ซึ่งเรื่องนี้สามารถนำไปใช้ได้กับการพัฒนา ไม่มีปัญหาใดๆ ในโลกที่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีง่ายๆ หรือในระยะเวลาอันรวดเร็ว พวกเราต้องรู้จักพึ่งพาตนเองเป็นอันดับแรก พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้เมื่อสองพันกว่าปีที่แล้วว่า คนเป็นที่พึ่งแห่งตน ซึ่งเป็นที่มาของพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มุ่งเน้นช่วยเหลือประชาชนให้มีความสามารถช่วยเหลือตนเอง

ประการที่สาม ประชาชนควรรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกภาพหรือปึกแผ่นชนในการระงับปัญหาและเลือกวิธีการแก้ไข อันเป็นการแสดงถึงอิสรภาพในการเลือกของแต่ละบุคคล หากแต่ต้องรู้จักเลือกอย่างฉลาดด้วย การเลือกอย่างฉลาดดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความตระหนักรู้ ในขณะเดียวกัน ประชาชนควรมีความตั้งใจที่จะเสียสละเพื่อช่วยเหลือชุมชน หมู่บ้าน หรือประเทศชาติ ให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ร่วมกันและทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์

ประการที่สี่ คือประชาชนควรยึดมั่น ในความเป็นคนไทย เราเป็นชาติที่เก่าแก่ เต็มไปด้วยมรดกทางวัฒนธรรม และร่ำรวยไปด้วยภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาหลายชั่วอายุคน ประชาชนชาวไทยไม่ควรเพียงแต่ภาคภูมิใจในสิ่งเหล่านี้ หากควรต้องรู้จักนำภูมิความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตด้วย ความรู้จากภายนอกก็เป็นสิ่งสำคัญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเตือนให้เรา รู้จักนำความรู้ไม่ว่าจากแหล่งใดก็ตาม ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยพวกเราต้องรู้จักเลือกในสิ่งที่พวกเราจะนำมาใช้ปฏิบัติด้วย

ในขณะที่แนวคิดอีกประการหนึ่งคือ แนวความคิดที่เน้นจุดศูนย์กลางอยู่ที่ส่วนรวม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงมุ่งไปที่การย้ำให้เกิด “ความร่วมมือของคนในชาติ เพื่อความเจริญของประเทศ” กล่าวคือ ปึกแผ่นบุคคลในสังคม จัดตั้งเป็นผู้ที่รู้จักให้ความร่วมมือกันเพื่อช่วยสร้างสรรค์ประเทศชาติ ปึกแผ่นบุคคลลักษณะนี้จึงจะจัดได้ว่า เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาประเทศ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ต่อการสนับสนุนและพัฒนาระบบประชาธิปไตย การสร้างความเป็นธรรม สันติภาพ และความสมานฉันท์ของคนในประเทศ ทรงเป็นเสาหลักของเสถียรภาพที่มั่นคงล้ำจุนประเทศให้ข้ามผ่านวิกฤตครั้งสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย ในฐานะที่เป็นอัครศาสนูปถัมภก พระองค์ให้ความสนพระราชหฤทัยอย่างเท่าเทียมกัน ในการที่จะปกป้องคุ้มครองประชาชนของพระองค์โดยไม่แบ่งแยกการนับถือศาสนาและหมู่เหล่า เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ปึกแผ่นบุคคลที่ได้รับการพัฒนา เกิดการหลอมรวมเข้าสู่องค์กรวมได้อย่างมีคุณภาพ

ความโดดเด่นทางแนวคิดดังกล่าว และความสำเร็จในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถสังเกตผลในเชิงรูปธรรม ทำให้องค์การสหประชาชาติได้ทูลเกล้าฯถวายรางวัล “ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ (UNDP Human Development Lifetime Achievement Award)” เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๘ เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในโอกาสแห่งการเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์นักพัฒนา

๒. ธรรมรัฐ แห่ง เศรษฐศาสตร์ธรรมภิบาล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงส่งเสริมการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยให้ก้าวเข้าสู่ความเป็นธรรมรัฐ เพื่อมุ่งไปสู่ประโยชน์สุขแห่งมหาชน พระองค์จึงทรงเป็น “ธรรมภิบาล” ปกครองผู้คนในแผ่นดินโดยระบอบธรรมาสีปไต ยึดถือหลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และเหตุผลเป็นใหญ่ จักทรงใช้อำนาจที่พระองค์มีในกรอบของธรรม^๕

พระองค์ทรงใช้ “เศรษฐศาสตร์แห่งการให้” หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพื้นฐานและโครงสร้างของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกโครงการ โดยเศรษฐศาสตร์แห่งการให้นี้มีความเหมาะสมกับพันธกิจส่วนพระองค์อื่น ได้แก่ “การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ขอบำบัดประชาราษฎร์” ในการกำหนดฐานะเป็นผู้ให้ โดยเศรษฐกิจพอเพียงนี้ยังเข้ากันได้ดีกับหลักการ วิชิตคิด ตลอดจนวิถีการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวไทยที่เน้นความพอเพียง ช่วยเหลือเจื้อจาง และแบ่งปันกัน ไม่ใช่การเน้นที่การสะสม

หากพิจารณาจากมุมมองของเศรษฐศาสตร์ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายโครงการมีส่วนแก้ไขปัญหาล้มเหลวของตลาด ทั้งในแง่ที่ว่าสินค้าบางประเภทอาจจะไม่มีตลาดเกิดขึ้นหากปล่อยให้กลไกตลาดเสรีทำงานเอง ตัวอย่างได้แก่ สินค้าสาธารณสุขโลก สินค้าสาธารณสุข หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแก้ไขปัญหาล้มเหลวที่ไม่เป็นธรรมของการจัดสรรทรัพยากร เป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับประชาชนให้สามารถยืนด้วยลำแข้งของตนเองในระบบเศรษฐกิจแข่งขัน และการแก้ไขความเหลื่อมล้ำอันเป็นผลพวงจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล

ในการแก้ไขปัญหาล้มเหลวซึ่งรวมถึง โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการรักษาต้นน้ำลำธาร โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันน้ำทะเลกัดเซาะ โครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน ทรัพยากรแหล่งน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ โครงการต่างๆดังกล่าวนอกจากจะมีคุณูปการอันเกิด

^๕ ธรรมรัฐ (Good Governance) คือกระบวนการความสัมพันธ์ (interactive relation) ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม และประชาชน โดยทั่วไป ในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดิน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้

^๖ อ้างอิงถึงแล้วใน

จากการอนุรักษ์ทรัพยากรของประเทศชาติแล้ว ยังมีอานิสงค์ต่อการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างรุ่นอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า หลักการพัฒนาอันเป็นพื้นฐานของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นเน้นความพออยู่ พอกิน เน้นการพึ่งตนเองได้ มีการยึดถือความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเป็นหลัก พร้อมทั้งปรับรูปแบบการพัฒนา ดังจะเห็นได้จากความแตกต่างของโครงการในพระราชดำรินในพื้นที่ต่างๆ ที่มีรูปแบบแตกต่างตามสภาพทางสังคม ภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมชุมชนของท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนานั้นด้วย กล่าวคือ การพัฒนาต้องทำให้ชุมชนเข้มแข็ง-มั่นคง และเน้นความ “คุ้มค่า” มากกว่าความ “คุ้มทุน” การพัฒนาในลักษณะนี้จะก่อให้เกิด “ประโยชน์สุข” ต่อประชาชนโดยรวมในทางเศรษฐกิจก่อนเพราะเป็นการเติมเต็มพื้นฐานปัจจัย 4 ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และเมื่อมหาชนไม่ต้องเป็นห่วงภาวะปากท้องของตนแล้ว การก่อให้เกิดประโยชน์สุขในมิติอื่นๆ ทั้งทางด้านสังคมและการเมืองก็จะง่ายขึ้นตามลำดับ

๓. วิทยาศาสตร์แห่งความดี ถ้าวินด้วยความพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระปรีชาญาณ ในการนำกระบวนการความคิด และความรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับความไม่พอเพียงของมนุษย์ในด้านทรัพยากร โดยสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยคัดค้านทุนทางเศรษฐศาสตร์ และสามารถใช่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการผลักดันโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้สำเร็จลุล่วง หรือก่อประโยชน์ผลได้อย่างสูงสุด

ป่าไม้ เพื่อ ชีวิต

เนื่องจากพระองค์ทรงตระหนักว่า ป่าไม้ เป็นบ่อเกิดของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืช และสัตว์ ตลอดจนเป็นแหล่งปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค นอกจากนี้ป่าไม้ยังเป็นแหล่งสะสมอินทรีวัตถุ และน้ำในพื้นที่ป่าไม้ที่สามารถนำมาใช้ในพื้นที่การเกษตรอื่นๆ มากไปกว่านั้นป่าไม้ยังเป็นแหล่งช่วยดูดซับสารพิษในบรรยากาศ และป้องกันหรือชะลอความรุนแรงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นภัยพิบัติทางอุทกภัย วาตภัย รวมทั้งการพังทลายของดิน และหิน พระองค์ท่านจึงทางประมวลความรู้ไว้ในด้านต่างๆ แล้วถ่ายทอดเป็นตัวอย่างที่ง่ายแก่การปฏิบัติให้แก่พสกนิกรทั้งหลาย

ดังนั้นพระองค์จึงทรงมีวิริยะที่จะทดลองเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องตรงจุด จึงทรงเริ่มจากการทดลองด้วยตัวพระองค์เอง โดยทรงจัดตั้งโครงการส่วนพระองค์ขึ้นในบริเวณพระตำหนักสวนจิตรลดา เพื่อใช้เป็นห้องทดลองปฏิบัติการทางธรรมชาติ และใช้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา โดยมีการจำลองความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของราษฎรจากทุกภูมิภาคทั่ว

ประเทศ เพื่อดำเนินการทดสอบหาวิธีแก้ไขสารพันปัญหาที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกรของพระองค์ แล้วค่อยๆขยายผลไปสู่โครงการต่างๆเพื่อจะช่วยเหลือปัญหาของประชาชนได้อย่างถูกต้อง ครอบคลุม และตรงต่อความต้องการต่อไป

เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ โดยรถยนต์พระที่นั่ง ผ่านอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ทรงทอดพระเนตรเห็นต้นยางขนาดใหญ่ปลูกเรียงรายทั้งสองข้างทาง จึงได้มีพระราชดำริที่จะสงวนบริเวณป่ายางนี้ไว้เป็นสวนสาธารณะ แต่ในระยะนั้น ไม่อาจดำเนินการได้เนื่องจากจะต้องจ่ายเงินค่าทดแทนอัตราสูงเพราะมีราษฎรเข้าทำไร่ทำสวนในบริเวณพื้นที่นั้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้นพระองค์ท่านจึงทรงเริ่มทดลองปลูกต้นยางด้วยพระองค์เอง โดยทรงเพาะเมล็ดคางในกระถางบนพระตำหนักเป็ยมสุข พระราชวังไกลกังวล และได้ทรงปลูกต้นยางนั้นในแปลงป่าไม้ทดลอง พร้อมข้าราชการเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๔ จำนวน ๑,๒๕๐ ต้น ซึ่งแปลงทดลองดังกล่าวมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “แปลงป่าไม้สาริต” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงเป็นนักอนุรักษ์พื้นที่ป่ายางในยุคแรกๆ และในการนำต้นยางมาเพาะนั้น พระองค์ทรงลงมือปลูกต้นยางนี้ด้วยพระองค์เอง เพราะทรงมั่นใจว่าการที่จะทำให้ต้นไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นนั้น ต้องหาพื้นที่ที่เหมาะสม และลงมือปลูกต้นไม้ในที่ที่ ทรงคิดค้นนานาวิธีที่จะอนุรักษ์ป่าไม้ให้ยั่งยืน

พระองค์จึงทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะให้ประชาชนมีจิตสำนึกร่วมกันในการรักป่าไม้ โดยได้มีพระราชดำรัสให้แก่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ทุกคน เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๖ ความว่า

“...ควรปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน และรักษาต้นไม้ด้วยตัวเอง...”

ซึ่งนับได้ว่าเป็นทฤษฎีที่ทรงพระราชดำริขึ้น แฝงไว้ด้วยพระปรีชาญาณและปรัชญาในด้านการอนุรักษ์และพัฒนาป่าไม้ที่ยิ่งใหญ่โดยแท้จริง

เมื่อพระองค์ทรงทราบข้อเท็จจริงว่ามีราษฎรแผ้วถางป่าไม้ เพื่อทำไร่เลื่อนลอยของชาวไทยภูเขาเพียงเพื่อการยังชีพไปวันหนึ่งๆ จึงทรงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมถึงหมู่บ้านเหล่านั้น เพื่อรับทราบความต้องการและความเดือดร้อนของแต่ละหมู่บ้าน โดยทรงใช้กุศโลบายในการทำให้พวกเขาเหล่านั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นการหยุดยั้งมิให้ชาวไทยภูเขาทำไร่เลื่อนลอยอีก พระองค์ทรงแนะนำเส้นทางใหม่ในการดำรงชีวิต สร้างให้มีการทำการเกษตรเป็นหลักแหล่ง และมีการแจกพืชพันธุ์ให้เพาะปลูก โดยผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงสัตว์ ทำการประมง ปลูกพืช จะได้รับการรองรับผลผลิตทั้งจากทางภาครัฐเอกชน ในราคาที่เหมาะสม จนทำให้ชาวไทยภูเขาเปลี่ยน

ทัศนคติ เลิกการย้ายถิ่นฐานมาอยู่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่ม และทุกคนเริ่มมีความหวงแหนทรัพยากรป่า ไม้และทรัพยากรแหล่งน้ำมากขึ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในปัญหาปริมาณป่าไม้ที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง จึง ทรงพยายามค้นหาวิธีนานาประการที่จะเพิ่มปริมาณของป่าไม้ในประเทศไทย สิ่งที่สำคัญประการ หนึ่งคือ การไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่า เพราะตราบโคด้ายังมีการตัดไม้ทำลายป่าอยู่ ก็จะไม่ สามารถรักษาป่าไม้ไว้ได้ แต่การที่จะควบคุมโดยมิให้ราษฎรใช้สอยประโยชน์จากป่าไม้เลยคงเป็น วิธีการที่ผิดธรรมชาติความสำเร็จคงเป็นไปได้ยากเช่นกัน ดังนั้น ต้องให้ราษฎรเรียนรู้และสร้าง จิตสำนึกในการรักป่า หวงแหนป่า และให้มีการปลูกต้นไม้ลงในพื้นที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว ดังกระแสพระราชดำรัสที่มีต่อเจ้าหน้าที่ภาครัฐเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๐ ความว่า

“...ส่งเสริมให้ราษฎรนำไปช่วยปลูกในบริเวณที่ไม่ได้ใช้เป็นที่ทำกิน จะได้มีจิตสำนึกใน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ...”

ดร. พันธุ์ สัมพันธ์พานิช ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผลของพระวิริยะในการสร้างให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของทรัพยากรป่าไม้วา^{๑๑} ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกลของ พระองค์ จึงทรงให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะต้องสร้างความเป็นเจ้าของ ร่วมกันให้เกิดขึ้นให้ได้ เพราะถ้าราษฎรรู้สึกว่าทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้เป็น ของทุกคนแล้ว ก็ย่อมเกิดความรักหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ในที่สุด

ตามแนวพระราชดำริ ความพยายามในการเพิ่มป่าไม้ที่ถูกต้อง นอกจากจะต้องมีการ ควบคุมไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่าแล้ว ควรมีการปลูกป่าไม้ทดแทน โดยทรงดำริว่า การปลูกป่า ทดแทนนั้น เกิดขึ้นเพียงเพราะความต้องการของมนุษย์ ยังมีใช้การฟื้นฟูที่แท้จริง หากแต่การฟื้นฟู ป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ จะอาศัยเพียงธรรมชาติในการดูป่าไม้เท่านั้น ดังกระแสพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๗ ความว่า

“...ถ้าเลือกได้ทีที่เหมาะสมแล้ว ก็ทิ้งป่าไว้ไว้ตรงนั้น ไม่ต้องไปทำอะไรเลย ป่าไม้จะ เจริญเติบโตขึ้นมาเป็นป่าสมบูรณ์ โดยไม่ต้องไปปลูกเลยสักต้นเดียว...ไม่ไปรังแกป่าไม้หรือดอย แค้นไม้ เพียงแต่คุ้มครองให้ขึ้นเองได้เท่านั้น...”

^{๑๑} พันธุ์ สัมพันธ์พานิช “ธรรมนิกรชา นักคิด นักจัดการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ใน เอกสารประกอบการ ประชุมวิชาการ “ได้ร่วมพระบรมมหาราชวรมณเฑียรมาหาราช” ครั้งที่ ๑๐ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๕ ณ อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์ มหาวชิราวุธ หน้า ๖.

โดยตัวอย่างความสำเร็จตามแนวกระแสพระราชดำรินี้ ปรากฏผลในรูปของการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมใกล้ภูเขาโดยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม^{๑๒} ที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งประสบความสำเร็จด้วยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการเลือกใช้วิธีการที่เรียบง่าย เน้นความประหยัดในการดำเนินงานฟื้นฟูสภาพป่า ตลอดจนเป็นการส่งเสริมระบบวงจรป่าไม้ที่เสื่อมโทรมในลักษณะเป็นธรรมชาติดั้งเดิม

นอกจากนี้ ป่าไม้ที่เกิดจากการปลูกโดยฝีมือของมนุษย์นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญอย่างน้อยสามประการกล่าวคือ (๑) ป่าไม้ใช้ (๒) ป่าไม้ผล (๓) ป่าไม้พิน ดังกระแสพระราชดำริกล่าวว่า

“...สมควรที่จะปลูกแบบป่าใช้ไม้หนึ่ง ป่าสำหรับใช้ผลหนึ่ง ป่าสำหรับใช้เป็นพืนอย่างหนึ่ง...”

แต่เดิมวิธีการปลูกป่าไม้จะเริ่มจากปลูกพื้นที่ราบก่อนและขยายวงกว้างออกไปสู่พื้นที่เชิงเขาขยายระดับขึ้นไปสู่พื้นที่สูงนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าวิธีการดังกล่าวจะทำให้เกิดความสิ้นเปลืองทรัพยากร แรงงาน และใช้งบประมาณจำนวนมากในการดูแล ดังนั้น พระองค์ทรงมีพระราชดำริริเริ่มให้มีการเปลี่ยนวิธีการปลูกป่าจากที่สูงลงหาที่ต่ำ โดยหลักการใช้และวิธีการปลูกป่าจากยอดภูเขาสูงก่อนแทนที่จะปลูกป่าจากที่ต่ำหาที่สูง อันเป็นทฤษฎีและวิธีการที่อาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก และแรงลมตามธรรมชาติโยกย้ายพันธุ์ต้นไม้อย่างเรียบง่ายใช้งบประมาณและแรงงานไม่มากนัก หากแต่ได้ผลดี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความเข้าใจถึงชีวิตเป็นอย่างดี จึงทรงมีพระราชประสงค์ให้มีป่าไม้หมู่บ้าน คอกการสร้างป่าไม้ให้เปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต มิใช่มีเพียงแต่ต้นไม้สามอย่างเท่านั้น หากแต่จะต้องมีส่วนประกอบของชีวิต คือ ต้น ไม้ สัตว์ป่า และมนุษย์ อย่างครบถ้วนอีกด้วย

น้ำ เพื่อ ชีวิต

“...การที่จะมีต้นน้ำลำธารไปชั่วกาลนานนั้น สำคัญอยู่ที่การรักษาป่า และปลูกป่าบริเวณต้นน้ำซึ่งเป็นยอดเขาและเนินสูงนั้นต้องมีการปลูกป่าโดยไม้ยืนต้นและปลูกไม้พิน ซึ่งไม้พินนั้นราษฎรสามารถนำไปใช้ได้แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะ ส่วนไม้ยืนต้นจะช่วยให้อากาศมี

^{๑๒} พระองค์ทรงตั้งป่าเสื่อมโทรมบริเวณเขาชะงุ้มไว้โดยไม่ได้ทำอะไรเลยเป็นเวลา ๕ ปี พบว่า ป่าสามารถเจริญเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ได้

โดยไม่ต้องปลูกต้นไม้เพิ่มเติมแต่ต้นเดียว อานเพิ่มเดิมใน พันธุ์ศ สัมพันธ์พานิช. อ้างแล้วใน^๖ หน้า ๘.

ความชุ่มชื้นเป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนตกแบบธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย ซึ่งถ้ารักษาสภาพป่าไม้ไว้ดีแล้วท้องถิ่นก็จะมีน้ำใช้ชั่วกาลนาน...”

จากกระแสพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๐ ณ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เป็นสิ่งที่บ่งชี้และบอกย้ำให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ป่า น้ำ และดิน ที่มีต่อสมดุลในระบบนิเวศอยู่เสมอ โดยน้ำกับป่าไม้เป็นทรัพยากรที่เกื้อกูลกัน การพัฒนาป่าไม้และน้ำจึงเป็นสิ่งที่จำต้องเกิดควบคู่กันไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจัดระบบการพัฒนาทรัพยากรน้ำออกเป็น ๓ ส่วน คือ น้ำดื่ม น้ำจืด และน้ำประปว เพื่อเป็นการวางระบบให้พื้นที่ต่างๆสามารถมีน้ำใช้ได้ตลอดปี

พระองค์ทรงพัฒนาองค์ความรู้จากหลักฐานทางทฤษฎีและการพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ โดยใช้หลักความรู้เบื้องต้นทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาเป็นหลักการในการดำเนินการ เพื่อก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่สำคัญ พระองค์ท่านจึงทรงให้ความสำคัญต่อทรัพยากรน้ำ ตลอดจนการควบคุม ดูแลจัดการการใช้น้ำ ดังกระแสพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ความว่า

“...ควรสำรวจแหล่งน้ำเพื่อการพิจารณาสร้างฝายขนาดเล็กปิดกั้นร่องน้ำในเขตต้นน้ำลำธารทั้งนี้เพื่อแผ่กระจายความชุ่มชื้นออกไปให้กว้างขวางอันจะช่วยฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในบริเวณที่สูงให้สมบูรณ์ขึ้นบริเวณดังกล่าวจะได้กลายเป็นภูเขาป่า ในอนาคตซึ่งหมายความว่ามิได้มีต้นไม้ขนาดชนิดซึ่งปกคลุมดินในอัตราหนาแน่นที่เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศแต่ละแห่งต้นไม้เหล่านั้นจะมีผลช่วยรักษาระดับความชุ่มชื้นในธรรมชาติให้อยู่ในเกณฑ์พอเหมาะไม่แห้งแล้งเกินไป และยังช่วยยึดผิวดินอันมีค่าไม่ให้อุกน้ำเซาะ ทลายลงมายังพื้นที่ราบอีกด้วย...”

นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงมีกระแสพระราชดำรัสในการดำเนินการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ ซึ่งจะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ปัญหาน้ำขาดแคลน หรือปัญหาภัยแล้งได้ ดังนี้

“...หากประวิงเวลาต่อไปไม่ได้ทำ เราก็ต้องอดน้ำแน่จะกลายเป็นทะเลทราย และเราก็จะอพยพไปไหนไม่ได้ โครงการนี้คือ สร้างอ่างเก็บน้ำ ๒ แห่ง แห่งหนึ่งคือที่แม่น้ำป่าสัก อีกแห่งคือที่แม่น้ำนครนายก ๒ แห่งรวมกันจะเก็บน้ำเหมาะสมพอเพียงสำหรับการบริโภค การใช้น้ำในเขตกรุงเทพฯ และเขตใกล้เคียง ในที่ราบลุ่มของประเทศไทย...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีกลวิธีในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียที่ชาญฉลาด โดยการ
ใช้ “ระบบชักโครก”^{๑๓} ซึ่งเป็นหลักทฤษฎีที่มีวิธีการง่ายๆ ในการอาศัยหลักการธรรมชาติของแรง
โน้มถ่วงของโลกในการใช้น้ำคือน้ำเสียจนทำให้น้ำเสียเกิดการเจือจาง

สำหรับ โครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำที่มีความสำคัญกับพื้นที่
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งพื้นที่อื่นๆ อย่างโครงการแก้มลิง ทรงมีกระแสพระราช
ดำรัส เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ความว่า

“...เช่นเดียวกับแก้มลิง แก้มลิงเมื่อครั้งก่อนที่ เมื่อพุดถึงแก้มลิงคนก็หัวเราะ เด็ดขี้ไม่
หัวเราะแล้ว เพราะว่าลิงต้องมีแก้ม ถ้าลิงไม่มีแก้มเขาอยู่ไม่ได้ คนเขาก็ต้องมีแก้ม แต่แก้มคนเป็น
แก้มลิงได้ คือหมายความว่าต้องระวังรักษา อะไรที่กลัวเข้าไปก็เก็บไว้ได้ เป็นการประหยัด จะพูด
อะไรเก็บไว้ในแก้ม เก็บไว้ในแก้มก็ได้ ก็ประหยัด แก้มลิงก็เป็นการประหยัด...”

ดิน เพื่อ ชีวิต

“...ฝ่ายกรมต่างๆ ก็บอกว่าแล้วนี่ดินมันไม่ดีใช้ไม่ได้ ไม่ควรจะทำโครงการ ไม่คุ้ม แต่ว่าก็
พูดได้ว่า ดินไม่ดีนั่นเองมีอะแอะในประเทศไทย ถ้าหากว่าบอกว่าที่นี้ดินไม่ดี ไม่ช่วยทำ ลงท้าย
ประเทศไทยทั้งประเทศจะกลายเป็นทะเลทรายหมด...”

จากกระแสพระราชดำรัสที่เกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรดิน เมื่อพ.ศ. ๒๕๒๖ ช่างต้น
แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งเน้นสร้างสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ
ตลอดเวลาเช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ การทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ตามหลักเศรษฐกิจ
พอเพียง นั่นก็คือ ทำอย่างไรให้มนุษย์ได้อยู่กับธรรมชาติและทะนุถนอมโดยใช้ประโยชน์ค้ำนึ่งถึง
ความพอดี สำหรับพระราชดำริเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรดินมีอยู่หลายประการด้วยกันคือ
ประการแรก พระองค์ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้เกษตรกรได้เรียนรู้และเข้าใจวิธีการอนุรักษ์
ปรับปรุงดิน โดยการเริ่มปฏิบัติเอง

ประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรดินใน ๓ ประการ คือ การมีพื้นที่จำกัด การ
ตัดไม้ทำลายป่าที่เพิ่มสูงขึ้น การถูกชะล้างทำลายและเสื่อมโทรมของดิน จากปัญหาทั้ง ๓ ประการนี้
ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวพระราชดำริเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับ
ทรัพยากรดินขึ้น โดยสามารถสรุปสังเขปได้เป็น ๔ ประการ ดังนี้^{๑๔}

๑) พระองค์ทรงเน้นการทำเกษตรทดแทนวงจรธรรมชาติ ทรงแนะนำให้ปลูกพืชหมุนเวียน ใช้
ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดความสมดุลในวงจรธรรมชาติ

^{๑๓} อ่านเพิ่มเติมใน พันธวิศ สัมพันธ์พานิช, อ้างแล้วใน ^๖, หน้า ๑๕

^{๑๔} เพิ่งอ้าง.

๒) การอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อเป็นการป้องกันความเสื่อมโทรมของดินอันเกิดจากการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ทรงแนะนำให้ศึกษาหาวิธีการหรือมาตรการที่จะอนุรักษ์ดินตามสภาพนั้นๆ ให้เกิดความสมดุลในธรรมชาติเพื่อให้งังเกิดประโยชน์สูงสุด

๓) พระองค์ทรงเน้นเรื่องการฟื้นฟูและปรับปรุงดินที่เสื่อมโทรมที่มีปัญหา เช่น ดินพรุในภาคใต้เพื่อให้สามารถเพาะปลูกได้ผลที่คุ้มค่าและ

๔) การถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำให้ราษฎรได้รับความรู้ และนำไปใช้ในสภาพท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่

พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้ตั้งวงการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของดินในทุกประเภท ทั้งการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน การบำรุงดิน ปัญหาของดินในแต่ละพื้นที่ทั้ง ดินพรุ ดินเปรี้ยว ดินเค็ม และดินทราย พระองค์ทรงศึกษาการนำหญ้าแฝก^{๕๕} มาใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำตามระบบธรรมชาติของมันเอง การฟื้นฟูดินโดยการปลูกพืชที่มีความเหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศ การจัดตั้ง “โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” หรือ “โครงการแก่งดิน” ขึ้น เพื่อเร่งปฏิบัติการของแร่ไพไรท์ในดินที่มีผลทำให้ดินเปรี้ยวในเขตป่าพรุ^{๕๖} รวมถึงการจัดสรรที่ดินพร้อมสาธารณูปโภคให้แก่เกษตรกรที่ขาดที่ดินทำกิน

พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับแนวคิดที่ชาวบ้านที่อาศัยในบริเวณ โครงการเสนอและให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อให้ทราบถึงผลได้และผลเสียที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีพวกเขาอาศัยอยู่ ทรงหลีกเลี่ยงการที่โครงการอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับชาวบ้านบางกลุ่ม โครงการต่างๆ นั้นควรจะได้รับมติจากชาวบ้านในละแวกนั้นซึ่งจะมีผลต่อการทำงานของโครงการ เมื่อชาวบ้านได้มีมติออกมาแล้วก็จะได้ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานเพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จต่อไป

พลังงานทดแทน เพื่อ ชีวิต

จากภาวะวิกฤติด้านน้ำมันในตลาดโลก ประเทศไทยจึงเกิดความตื่นตัวที่จะต้องมองหา “พลังงานหมุนเวียน” (Renewable energy) หรือ “พลังงานทางเลือก” (Alternative energy) ในรูปแบบต่างๆ เพื่อทดแทนพลังงานที่ประเทศจะต้องนำเข้าจากต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักวิจัยด้านพลังงานทดแทนที่ทรงเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริง

^{๕๕} หญ้าแฝก *Pennisetum polyanthemum* เป็นพืชในตระกูลหญ้า มีลักษณะเป็นกอหนาแน่น ระบบรากขยายลงทางลึกมากกว่าออกด้านข้างจึงไม่แย่งอาหารพืชอื่น ทนความแห้งแล้งได้ดี เมื่อปลูกในพื้นที่ลาดชัน รากของหญ้าแฝกจะช่วยกักน้ำทำให้ดินชุ่มชื้น ดินของหญ้าแฝกจะดักตะกอนไว้ ทำให้หน้าดินที่มีธาตุอาหารสูงไม่ถูกพัดพาไป ดูเพิ่มเติมใน สุวัฒน์ ชาติานิติ. “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ธรรมิกราชาผู้พระราชทานความน่าอยู่ในสังคมไทย” ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์พระบรมมหาราชวัง” ครั้งที่ ๕ วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ณ อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า ๒๑.

^{๕๖} เพิ่งอ้าง.

โดยทรงคิดค้นหาพลังงานทดแทนอย่างต่อเนื่อง โดยพระองค์ทรงให้ความสำคัญพระราชหฤทัยในการหาพลังงานทดแทน โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำระบบผลิตพลังงานทดแทนมาติดตั้งใช้กับ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระองค์ เช่น การติดตั้งเซลล์แสงอาทิตย์ เพื่อใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า และช่วยในระบบการสื่อสาร การใช้กังหันลมสำหรับสูบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค และการเพาะปลูก และการติดตั้งระบบผลิตก๊าซชีวภาพจากมูลช้างและมูลโค เพื่อใช้ในการหุงต้ม ผลิตกระแสไฟฟ้าและสูบน้ำ ซึ่งแสดงถึงการที่ทรงเป็น นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย ที่แท้จริง ทรงทุ่มเทพระสติปัญญา ทุ่มเทพระวรกาย เสียสละเวลาเพื่อประโยชน์สุขของประชาราษฎร์ โดยทรงทำให้เห็นประจักษ์จริง ทดลองใช้ได้จริง ไม่เลื่อนลอย

โรงบดแกลบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้นำแกลบที่ได้จากโรงสีข้าวตัวอย่างสวนจิตรลดามาใช้ประโยชน์ในการทำเป็นปุ๋ยสำหรับปรับปรุงสภาพดิน ใช้ในงานก่อสร้าง ใช้เป็นฉนวนป้องกันความร้อน และนำมาทำเป็นเชื้อเพลิงอัดแท่งเพื่อเป็นการอนุรักษ์ต้นไม้ โดยมีการวิจัยค้นคว้าร่วมกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยจนเกิดเป็น **โครงการผลิตเชื้อเพลิงอัดแท่ง** ในเวลาต่อมา

โครงการผลิตเอทานอล จากการศึกษาวิจัยในกลุ่มพืชผลทางการเกษตรที่สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตแอลกอฮอล์ได้กว่า ๒๐ ปี ทำให้พระองค์ทรงพบว่า มันสำปะหลังและอ้อยจัดเป็นพืชที่มีแนวโน้มในการนำมาผลิตแอลกอฮอล์ได้มากที่สุด โดยหลังผ่านกระบวนการหมักและกลั่นจะ ได้ออกมาเป็นเอทานอลบริสุทธิ์ประมาณร้อยละ ๕๐ แล้วเมื่อนำมากลั่นใหม่อีกครั้งหนึ่งจะได้เอทานอลบริสุทธิ์ประมาณร้อยละ ๘๕ และมีการพัฒนา ร่วมกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและภาคเอกชน จนสามารถพัฒนาเป็นเอทานอลที่มีความบริสุทธิ์สูงถึงร้อยละ ๘๘.๕ ซึ่งในปัจจุบัน โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา ได้ร่วมกับบริษัท สุราทิพย์ ในการเพิ่มกำลังการผลิตเอทานอลความบริสุทธิ์ร้อยละ ๘๘.๕ นี้ให้มีปริมาณเพียงพอต่อการผสมกับน้ำมันเบนซินในอัตราส่วน ๑:๔ จนได้เชื้อเพลิงผสมที่เรียกว่า **แก๊สโซฮอล์** ที่มีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ทดแทนน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับรถยนต์ในปัจจุบัน ได้เป็นอย่างดี และเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้น้ำมันแก๊สโซฮอล์ในประเทศไทยที่ไม่เหมือนที่ใดในโลก และมีการพัฒนาต่อเนื่องมาจนถึง **โครงการน้ำมันดีเซล** สำหรับเครื่องยนต์ดีเซลในปัจจุบัน

โครงการ ใบโอดีเซล เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม จึงมีความจำเป็นจะต้องค้นหาแหล่งพลังงานทดแทน “น้ำมันดีเซล” ที่มีความจำเป็นต่อเครื่องจักรกลที่ใช้ในทางเกษตรที่มีใช้อยู่ทั่วไปในประเทศไทย ส่งผลกระทบให้เกิดความพยายามในการผลิตน้ำมันดีเซลในเชิงชีวภาพขึ้น โดยในโครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา ได้ทำการศึกษาแนวทางการนำน้ำมันพืช

โดยเฉพาะน้ำมันปาล์ม^{๑๑} มาใช้แทนน้ำมันดีเซลตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๘ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สร้างโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มขนาดเล็กที่สหกรณ์นิคมอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงสกัดน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ขนาดเล็กที่ศูนย์การศึกษาพัฒนาพิภพทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส จนสามารถพัฒนาเป็นน้ำมันปาล์มกลั่นที่มีความบริสุทธิ์ จนสามารถนำมาใช้เพิ่มกำลังแรงบิดให้กับเครื่องยนต์ดีเซล ช่วยลดมลพิษในไอเสียของเครื่องยนต์ และยังมีความสามารถในการเพิ่มการหล่อลื่น ทำให้เครื่องยนต์มีอายุการใช้งานได้นาน จนเกิดเป็นผลการประดิษฐ์ ที่มีการจดทะเบียนสิทธิบัตร ณ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ณ วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ในสิทธิบัตรเลขที่ ๑๐๗๖๔ ในชื่อที่แสดงถึงการประดิษฐ์คือ “การใช้ไขมันปาล์มกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงเครื่องยนต์ดีเซล” ซึ่งผลงานการคิดค้นของพระองค์นี้ได้รับเหรียญทองประกาศนียบัตรสดุดีพระเกียรติคุณ พร้อมถ้วยรางวัล ในงานนิทรรศการสิ่งประดิษฐ์นานาชาติ “Brussels Eureka 2001” ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ในเวลาต่อมา

โครงการเครื่องอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ เครื่องอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์แบบอุโมงค์ลมร้อน (Tunnel solar dryer) ที่ได้รับการน้อมเกล้าฯ กระหม่อมถวายจาก ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับ สถาบันวิศวกรรมเกษตรสำหรับเมืองร้อนและกึ่งร้อน มหาวิทยาลัยไฮเซนไฮม์ ภาคเอกชน สถาบันไอเชลเลน และบริษัทเกอสมิลเลอร์ ประเทศเยอรมนี เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๘ ในการอบผลิตผลทางการเกษตรต่างๆ เช่น เมล็ดธัญพืช เมล็ดถั่ว ผัก ผลไม้ พืชสมุนไพร ตลอดจนผลิตภัณฑ์เนื้อและผลิตภัณฑ์ประมง เพื่อเป็นการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในการอบแห้งของโครงการส่วนพระองค์ฯ

โครงการแก้ปัญหาการจราจรกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจราจรของกรุงเทพฯ มาตั้งแต่พ.ศ.๒๕๑๔ โดยทรงมองการณ์ไกลว่าเมื่อเมืองขยาย รถจะติด จึงทรงพระราชทานโครงการที่เป็นสาธารณประโยชน์ หรือมีความเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก นับแต่การมีพระราชประสงค์ให้สร้างถนนวงแหวนรัชดาภิเษก แทนการจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ ในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี เป็นวงแหวนสายแรกของประเทศไทย กระแสพระราชดำริของพระองค์ยังถือเป็นปรัชญาสำคัญต่อการกำเนิดของ โครงการก่อสร้างหรือปรับปรุงถนนสายต่างๆ ในกรุงเทพฯ หลายสาย เช่น โครงการก่อสร้างถนนเลียบริมทางรถไฟสายใต้ (สายบางกอกน้อย) โครงการก่อสร้างปรับปรุงขยายผิวจราจรถนนราชดำเนินกลาง (ถนนพหลโยธิน) โครงการขยายสะพานผ่านฟ้าลีลาศและก่อสร้างสะพานคู่ขนานมัฆวานรังสรรค์ โครงการก่อสร้างทางคู่ขนานลอยฟ้าถนนบรมราชชนนี โครงการโครงการข้ายจตุรทิศตะวันตก – ตะวันออก โครงการ

^{๑๑} เนื่องจากปาล์มเป็นพืชที่ให้ปริมาณน้ำมันต่อพื้นที่ปลูกสูงกว่าพืชชนิดอื่น และมีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุดในกระบวนการผลิตน้ำมันพืชในปัจจุบัน รวมถึงเป็นผลผลิตที่เกษตรกรสามารถผลิตขึ้นได้เองในประเทศ

สะพานพระราม๘ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบริเวณถนนพระราม๘ ซึ่งโครงการเหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยในการลดปัญหาการจราจรของกรุงเทพฯ ในปัจจุบัน และช่วยลดการสูญเสียพลังงานในหลากหลายทิศทาง

แนวทางในการค้นคว้าและวิจัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ถือเป็น “แบบอย่างของการทำงานวิจัยเพื่อประเทศ” ที่ช่วยเปิดโอกาสให้ประชาชนชาวไทยได้ทำความรู้จักและเรียนรู้กับกระบวนการความคิดของนักประดิษฐ์และพัฒนา ที่มีส่วนร่วมให้เกิดทิศทางในการใช้ทรัพยากรของชาติที่คุ้มค่าและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

กลยุทธ์สุดท้ายสู่ความสำเร็จ

ควบคุม ติดตาม ประเมินผล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญกับการควบคุมหรือประเมินโครงการ เนื่องจากการควบคุมจะช่วยตรวจสอบการทำงานของคนหรือหน่วยงานว่าสามารถทำได้ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้คาดหวังเอาไว้ตอนต้น โครงการหรือไม่ ซึ่งถ้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการก็จะต้องมีการตรวจสอบว่ามีข้อผิดพลาดอย่างไร ตรงจุดไหน เพื่อที่จะสามารถนำมาแก้ไขให้บรรลุไปสู่วัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ได้ หรือ อาจมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ถ้าจำเป็น โดยในโครงการพระราชดำริ เมื่อโครงการดำเนินไปได้ระยะหนึ่งแล้ว พระองค์จะทรงให้การติดตามและประเมินผลการทำงานเป็นระยะ เพื่อทรงทราบถึงความก้าวหน้าของการทำงาน รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วย โดยจะทรงหาวิธีแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ซึ่งถ้าโครงการใดมีความก้าวหน้าผลของงานเป็นไปด้วยดีแล้วจึงนำไปขยายผลต่อประชาชน แต่ถ้าหากเกิดความผิดพลาดหรือล้มเหลวของงานเกิดขึ้น พระองค์จะไม่ทรงถือว่าเป็นเรื่องผิด แต่ให้คิดว่าเป็นบทเรียนเพื่อครั้งหน้าจะได้ไม่ทำอีก ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“...การศึกษาใดๆก็ตาม จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขอให้บันทึกรายละเอียดไว้เพื่อจะได้เป็นข้อมูลให้ผู้อื่นได้รับทราบด้วย หากการทดลองนั้นจบสิ้นลงแล้วให้ทราบว่าไม่สามารถดำเนินการได้นั้น ก็ถือว่าการศึกษาดทดลองประสบความสำเร็จแล้วเช่นกัน เพราะทำให้ทราบว่า การดำเนินการเช่นนั้นดำเนินการไม่ได้และจะได้ไม่ทำการศึกษาอีก...”^{๑๘}

^{๑๘} คัดลอกพระราชดำรัสจาก อังฉรา จันทร์ฉาย. “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับยุทธศาสตร์การจัดการเชิงกลยุทธ์” ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “ได้ร่วมพระบารมีพระบรมมหาราชวัง” ครั้งที่ ๖ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ณ อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า ๘.

ย้อนกลับ เพื่อ ไปข้างหน้า

แม้ว่าการวางแผน และการพัฒนาการ โดยวัตถุประสงค์ จะสามารถทำให้โครงการหรือสิ่งที่คาดหวังมีความเจริญก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี หากแต่สิ่งหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่องนั้น คือ ความมีจิตใจเป็นนักบริหารและนักพัฒนาตัวจริง ผู้ที่มีความรักในการสร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการความคิดอยู่เสมอ นอกจากจะต้องมีความเข้าใจในหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต ย่อมเป็นผู้ที่มีความเข้าใจและตระหนักถึงคำว่าทรัพยากรอย่างแท้จริง โดยมองคนว่าเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรที่จำต้องมีความสัมพันธ์ในเชิงปฏิสัมพันธ์ต่อทรัพยากรด้วยกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความพยายามในการพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ดั้งเดิม ไปสู่กระบวนการคิดในการพัฒนาใหม่จะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการจัดการและพัฒนาที่ต่อเนื่องไปในระบบทรัพยากรแนวความคิดนี้จะเกิดขึ้นได้อย่างอิสระและเป็นธรรมชาติก็ต่อเมื่อทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของคน ในฐานะที่เป็นหนึ่งในผู้บริหารของสังคม ดังที่จะสามารถประมวลจากวิธีการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในการดำเนินพระราชกรณียกิจ โดยตลอดมา เป็นหลักสำคัญที่ประชาชนชาวไทยพึงยึดถือ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. ทำงานอย่างผู้รู้จริง และสร้างผลงานให้เป็นที่ประจักษ์
๒. อดทน มุ่งมั่น ยึดถือในธรรมะและความถูกต้อง
๓. อ่อนน้อม ถ่อมตน เรียบง่าย และประหยัด
๔. มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่มาก
๕. รับฟังความเห็นของผู้อื่น เคารพความคิดที่แตกต่าง
๖. ตั้งใจจริง และขยันหมั่นเพียร
๗. สุจริต และกตัญญู
๘. พึ่งตนเอง ส่งเสริมคนดี สร้างสรรค์คนเก่ง
๙. รักผู้อื่น
๑๐. เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

จากแนวความคิดข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นเจ้าของแผ่นดิน ผู้พัฒนา ผู้นำ ผู้ให้ และผู้บุกเบิก เนื่องมาจากคุณธรรมเบื้องต้นเป็นเหตุทั้งสิ้น โดยส่วนของการพัฒนานั้นเป็นผลที่ได้ตามมานั่นเอง ดังที่พระองค์ทรงใช้หลักการหรือวิธีการที่ถูกต้องในการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นั้น สามารถให้ผลประจักษ์เป็นความเจริญ ความดีงาม ความสุจริต ความสงบระงับไม่วุ่นวาย การที่พระองค์ทรงใช้ชีวิตแบบพอเพียงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยมิได้ทรงเน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจเพียงประการเดียว โดยนำความพอเพียงมาบูรณาการผสมผสานระหว่างกายและจิตใจให้พอเหมาะ พอดี และพอควร จนเกิดเป็นความสุขสมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางใจ

พระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรทั้งมวลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชล้วนเป็นกระจกสะท้อนถึงความเป็น “พระบรมธรรมิกมหาราช” ผู้ซึ่งเห็นประโยชน์สุขของประชาชนทุกหมู่เหล่าอยู่เหนือประโยชน์สุขของพระองค์เอง ด้วยพระมหากษัตริย์คุณสัจจกัมไทยจึงเป็นสังคัมร่่มเ็นนำอยู่ พสกนิกรอยู่ดีมีสุข เป็นสังคัมที่ประกอบเป็นธรรมรัฐแห่งบรมธรรมิกมหาราช สมดังพระปฐมราชโองการเนื่องในโอกาสวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันศุกร์ที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้อยู่ในหัวใจนักปกครอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาฬหาคินแดง. ๒๕๔๒.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ๓ คือผู้ให้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๓๕
- กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาการกสิกรรม. กรุงเทพฯ : หจก. มีเดียเพรส. ๒๕๓๕.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. ทรงเป็นพระบิดาแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม(๑) “ต้นน้ำลำธาร”. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. ๒๕๓๖.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. ชีวิตและทรัพยากรแห่งแผ่นดินใต้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ : บริษัท เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส จำกัด. ๒๕๔๐.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. ในหลวงกับสิ่งแวดล้อมไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชูวพร พรินต์ติ้ง. ๒๕๔๒.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. พระบิดาแห่งเทคโนโลยีของไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท อินทิเกรตเต็ด โพรโมชันเทคโนโลยี จำกัด. ๒๕๔๕.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย. คืบคลานป่าให้แผ่นดิน. กรุงเทพฯ : โอเอส พรินต์ติ้ง. ๒๕๓๗.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาการเกษตรไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง. ๒๕๓๕.
- กระทรวงคมนาคม. อัครมหาราช ปิ่นฟ้าคมนาคนม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. ๒๕๔๓.
- กองงานส่วนพระองค์. โครงการน้ำดื่มเพื่อเฉลิมฉลองมหามงคลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. เอกสารประชาสัมพันธ์ กองงานส่วนพระองค์. ๒๕๔๔.
- การจัดประชุมวิชาการ เนื่องในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. ได้ร่วมพระบารมีพระบรมชนกมหาราช ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- การจัดประชุมวิชาการ เนื่องในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. ได้ร่วมพระบารมีพระบรมชนกมหาราช ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

การจัดประชุมวิชาการ เนื่องในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. ได้ร่วมพระบารมีพระบรมชนกมหาราช ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

การจัดประชุมวิชาการ เนื่องในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. ได้ร่วมพระบารมีพระบรมชนกมหาราช ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

การจัดประชุมวิชาการ เนื่องในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. ได้ร่วมพระบารมีพระบรมชนกมหาราช ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

การจัดประชุมวิชาการ เนื่องในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. ได้ร่วมพระบารมีพระบรมชนกมหาราช ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

การจัดประชุมวิชาการ เนื่องในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. ได้ร่วมพระบารมีพระบรมชนกมหาราช ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

การจัดประชุมวิชาการ เนื่องในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. ได้ร่วมพระบารมีพระบรมชนกมหาราช ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

การจัดประชุมวิชาการ เนื่องในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. ได้ร่วมพระบารมีพระบรมชนกมหาราช ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

คณะกรรมการคินคู่เหย้าชาวจุฬาฯ. นวมินทร์มหาราช ๘ สถิตเหนือเกล้าชาวจุฬาฯ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง. ๒๕๕๒.

คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานการจัดการทรัพยากรน้ำ. ม.ป.ท. ๒๕๓๕.

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี. เสด็จพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการสื่อสาร. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง. ๒๕๓๕.

ธัญญาภรณ์ ภูทอง และพิมพ์ใจ สิริสุรศักดิ์. น้ำคือชีวิต ตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด. ๒๕๔๗.

นิวัตี เรืองพานิช. การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม. โครงการตำราชุดการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เล่มที่ ๑. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๓๓.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. ธรรมรัฐ-ธรรมราชา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
๒๕๔๘.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : อุษา
การพิมพ์. ๒๕๔๖.

พิสมัย เจนวนิชปัญจกุล. ไปโอดีเซล : พลังงานทางเลือก?. ฝ่ายสิ่งแวดล้อมนิเวศวิทยา และ พลังงาน
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.).

รวิวรรณ ชินะตระกูล. การศึกษากระบวนการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์. ๒๕๔๐.

รังสฤษฎ์ บุญชล. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ รัชกาลที่ ๕. กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์.
๒๕๔๒.

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ทฤษฎีใหม่ในแง่ของการบริหารการพัฒนา. (ม.ป.ท.). ๒๕๔๒.

สมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับสหประชาชาติ.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทคนิค. ๒๕๕๐.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.).
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชกับงานพัฒนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
กรุงเทพ. ๒๕๓๑.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
ประวัติศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพฯ : บริษัท รุ่ง
ศิลป์การพิมพ์ (๑๕๗๗) จำกัด. ๒๕๔๒.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. แนวคิดและ
ทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ ๒๑ เซ็นจูรี. ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. แนวคิดและ
ทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ :
บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด. ๒๕๔๐.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ในหลวงกับ
สิ่งแวดล้อมไทย. กรุงเทพฯ : บุรพพรrinting. ๒๕๔๑.

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน.
ทรงเป็นบิดาแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
การศาสนา. ๒๕๓๖.

สำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. ๕ สติในดวงใจไทย
ทั้งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ. ๒๕๔๔.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. จากฟ้า...สู่ดิน เล่ม ๑๐.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบญ. ๒๕๓๖.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. จากฟ้า...สู่ดิน เล่ม ๑๑.
กรุงเทพฯ : บริษัท อินเตอร์ พรีนติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด. ๒๕๔๐.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. จากฟ้า...สู่ดิน เล่ม ๑๓.
กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ จำกัด. ๒๕๔๔.

สุเมธ ตันติเวชกุล. "อันเนื่องมาจากพระราชดำริ" ได้เบื้องยุคลบาท พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : มติ-
ชน. ๒๕๔๓.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความวิชาการ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการบริหารจัดการทรัพยากร

นางสาวแทนวรรณ โตโพธิ์กลาง

คณะวิทยาศาสตร์

๔๖๓ ๒๐๕๐๔ ๒๓

นายนิธิสาร พงศ์ปิยะไพบูรณ์

คณะเศรษฐศาสตร์

๔๖๔ ๕๕๘๒๐ ๒๕

นางสาวพร้อมพันธ์ ศรีบตระกุลชัย

คณะนิติศาสตร์

๔๖๔ ๖๒๐๔๐ ๓๔

นายอมรศักดิ์ มาลา

คณะเศรษฐศาสตร์

๔๖๔ ๕๗๑๘๑ ๒๕

สถาบันนวัตกรรมการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายอัครราชย์ บุญญาศิริ

คณะเศรษฐศาสตร์

๔๖๔ ๕๗๒๔๕ ๒๕

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการบริหารจัดการทรัพยากร

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๕ และทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ตามโบราณราชประเพณี เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๗ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกนี้ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับเหนือพระที่นั่งพุดตานกาญจจินสิงหาสน์ บนพระราชบัลลังก์ภายใต้ต้นพญาลมहाเสวตฉัตร ทรงเปล่งพระราชดำรัส ขณะทรงหลังทักษิโณทก ตั้งพระราชสัตยาธิษฐาน เป็นพระปฐมบรมราชโองการว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

พระราชกรณียกิจตลอดระยะเวลากว่า ๖๐ ปีที่ผ่านมา ย่อมเป็นที่ประจักษ์ถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงพระวิริยะอุตสาหะ อุทิศกำลังพระวรกาย กำลังพระราชหฤทัย กำลังพระสติปัญญา และกำลังพระราชทรัพย์เพื่อความผาสุกของเหล่าพสกนิกรภายใต้พระบรมโพธิสมภาร สมดังพระบรมราชปณิธานนับตั้งแต่เสด็จครองราชย์ พระเกียรติคุณของพระองค์ได้ขจรขยายแผ่ไพศาลทั่วทิศานุทิศ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศหลายองค์การขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเพื่อสดุดีพระเกียรติคุณ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวโรกาสมหามงคลเฉลิมฉลองทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๕ องค์การสหประชาชาติได้ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ (Lifetime Achievement in Human Development) ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) โดยนายโคฟี อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติได้เดินทางมาทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลด้วยตนเอง นับเป็นครั้งแรกที่มีการจัดทำรางวัลเกียรติยศเพื่อมอบแด่บุคคลดีเด่นที่ได้อุทิศตนตลอดช่วงชีวิตและสร้างผลงานอันเป็นที่ประจักษ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้วยพระเมตตาคุณ พระปัญญาคุณ และพระบริสุทธิ์คุณ ทรงเป็นมิ่งขวัญและศูนย์รวมแห่งความสามัคคีของปวงชนชาวไทย ทรงนำประเทศผ่านพ้นอุปสรรคและภัยพิบัติตลอดมา โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า ๓,๐๐๐ โครงการ ทรงดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเป็นปึกแผ่น ด้วยพระปรีชาสามารถในการบริหารจัดการซึ่งสะท้อนออกมาจากหลักและวิธีการทรงงานที่ทำให้พระราชกรณียกิจอันมีเป็นเอกประการล้วนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี

ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชวิสัยทัศน์เป็นเลิศ ทรงพระอัจฉริยภาพในการเล็งเห็นการณ์ไกล จะทรงมีเป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน ทรงวางโครงการอย่างรอบคอบ กว้างขวาง และครบถ้วน

ซึ่งทรงอาศัยหลักวิชา แต่มิได้ทรงยึดติด เพราะมีพระราชดำริว่า ต้องดูสภาพของสิ่งที่จะไปทำใน
ท้องถิ่นด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ โดยทรงคำนึงถึงประโยชน์
สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง ก่อนพระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริโครงการใด
จะทรงศึกษาหาข้อมูลต่างๆ ทั้งจากตำรา เอกสาร แผนที่ และการเสด็จลงพื้นที่สอบถามคนใน
ท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ซึ่งเห็นความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมมาตลอด รวมถึงจากการ
ค้นคว้าวิจัย และการทดลองปฏิบัติเพื่อทรงแสวงหาแนวทางและวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด ด้วยพระราช
ทรัพย์ส่วนพระองค์ เมื่อทรงแนพระราชหฤทัยว่าแนวพระราชดำริต่างๆ นั้น ราษฎรสามารถนำไป
ปฏิบัติได้จริง จึงพระราชทานให้ดำเนินการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นให้การพัฒนาหรือการดำเนินการใดก็ตาม
ต้องสอดคล้องกับหลัก “ภูมิสังคม” คือการพัฒนาโดยยึดสภาพความเป็นจริงของภูมิประเทศ ทั้งใน
ด้านพื้นที่ที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ด้านลักษณะนิสัยประจำถิ่น อาทิ นิสัยใจคอ ความเคยชิน วิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ ศาสนาและความเชื่อ เป็นต้น ดังปรากฏในพระราชดำรัสพระราชทานกลุ่มส โมสร
โรตารีต่างๆ ทั่วประเทศ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๒๐ ความตอนหนึ่งว่า

“...มาพูดถึงภูมิประเทศคือที่ดิน หรือภูมิประเทศตามภูมิศาสตร์ แต่ว่าภูมิประเทศตามสังคม
วิทยาก็มีเหมือนกัน ภูมิประเทศตามสังคมวิทยาก็คือนิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิด
อย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ...”

ซึ่งการพัฒนาโดยยึดหลักภูมิสังคมนี้ เป็นหลักการหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การดำเนินงาน
ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ ศูนย์ทั่วประเทศเป็นตัวอย่างประการ
หนึ่งของการคำนึงถึงสภาพทางภูมิศาสตร์และทางสังคม และยังเป็นตัวอย่างของการทรงงานใน
ลักษณะบูรณาการคือ มีพระราชดำริให้ดำเนินงานแบบผสมผสานระหว่างส่วนราชการ โดยการ
ปฏิบัติงานร่วมกัน ระดมความคิด และแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน เช่น ที่ศูนย์ศึกษาการ
พัฒนาพิบูลทองฯ มีหน่วยงานราชการต่างๆ เข้ามาร่วมกันทำงานจำนวนมากถึง ๒๓ หน่วยงาน
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินับเป็นศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One-stop Service)
ที่ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป เปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต นำเสนอตัวอย่างของ
ความสำเร็จที่ทดลองปฏิบัติในพื้นที่และเห็นผลแล้ว ประชาชนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์
ได้อย่างแท้จริง

หลักการของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริประการสำคัญคือ การพัฒนาต้องเป็นไป
ตามขั้นตอน ตามลำดับความจำเป็น ประหยัด และพึ่งตนเอง ทรงเน้นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ
ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนาให้สัมภาษณ์ไว้ตอนหนึ่งว่า

“...กระบวนการของพระองค์นี้ง่าย ๆ ไม่ทรงใช้อุปกรณ์ไฮเทคราคาแพง ทุกอย่างเรียบง่าย
ใช้ธรรมชาติ ยิ่งหาอะไร ในบริเวณพื้นที่นั้น ได้ก็ยิ่งดีใหญ่ พื้นฟูป่านี้ก็ทำฝายชะลอน้ำ ก็เอาก้อนหินที่
อยู่ในนั้น ดินอยู่ในนั้น กิ่งไม้ท่อนไม้มาเกาะกันก็เป็นที่ยึดน้ำ...”

และแม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงดำเนิน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างรอบคอบ แต่มีพระราชดำริว่า บางครั้งจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าก่อนเพื่อที่จะทำให้สามารถแก้ไขในการดำเนินการในอนาคตได้

ในการดำเนิน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหรือ โครงการใด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยึดหลักความคุ้มค่ามากกว่าความคุ้มค่าคือ ต้องคำนึงถึงประโยชน์ได้เสียของสังคมด้วย มิใช่เฉพาะคำนวณเป็นตัวเงินเท่านั้น ได้พระราชทานแนวคิดที่ว่า ขาดทุนคือกำไร (Our loss is our gain) โดยทรงยกตัวอย่าง โครงการสมมุติแห่งหนึ่งที่ต้องลงทุน ๑๐ ล้านบาท ถ้าทำการศึกษารอบคอบแล้วมีการประกวดราคาตามระเบียบ ราคาอาจตก ๘ ล้านบาท แต่อาจต้องยอมเสียเงิน โดยไม่เสียเวลาสอบราคา เพราะถ้า โครงการสำเร็จภายในปีนั้น ประชาชนจะได้รับประโยชน์ทันที ซึ่งคิดเป็นมูลค่ามากกว่าเงิน ๒ ล้านบาทที่จะประหยัดได้ หลักการขาดทุนคือกำไรของพระองค์นี้ สอดคล้องกับทั้งเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่และพระพุทธศาสนา

ในแง่เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ มีการพัฒนาทฤษฎีผลภายนอกขึ้นมา (Externalities Theory) ใจความโดยสรุปคือ กิจกรรมระหว่างบุคคลที่หนึ่งและบุคคลที่สอง ส่งผลกระทบต่อบุคคลที่สามด้วย ทั้งๆ ที่บุคคลที่สาม ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ ผลกระทบนี้อาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ และบุคคลที่สาม ไม่จำเป็นต้องมีเพียงคนเดียว ขาดทุนคือกำไรหมายความว่า แม้บุคคลที่หนึ่งและสองจะขาดทุน แต่บุคคลที่สามจำนวนมากได้ประโยชน์จนชดเชยการขาดทุนของบุคคลที่หนึ่งและที่สอง ได้ทั้งหมด จึงเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ

ในแง่พระพุทธศาสนา การได้ การมี และการเป็นก่อให้เกิดความพอใจ จัดเป็นความสุขขั้นต้น เมื่อมนุษย์ได้พัฒนาจิตใจของตนเองแล้ว การให้จะก่อให้เกิดความพอใจในระดับที่สูงขึ้นมากกว่าการได้ เป็นความสุขที่ประณีตขึ้น การขาดทุนคือ การให้ โดยไม่ได้สิ่งตอบแทน ผู้รับย่อมมีความสุข ผู้ให้ย่อมมีความสุขเช่นเดียวกัน ความสุขที่เกิดขึ้นเหล่านี้ถือเป็นกำไรของทั้งสังคม

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรบุคคลในประเภทต่างๆ มีอยู่เป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริและปรัชญาเกี่ยวกับการจัดการที่เหมาะสม นำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน แสดงถึงพระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพในการบูรณาการความรู้รอบรู้หลากหลายในเชิงสหวิทยาการอย่างกลมกลืน เป็นผลให้ทุกโครงการล้วนประสบความสำเร็จด้วยดี โดยอาจจำแนกตามชนิดของทรัพยากรได้ดังนี้

ทรัพยากรดิน

ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทุกด้าน เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรกว่าร้อยละ ๘๐ ประกอบอาชีพเกษตรกร เนื้อที่ประมาณร้อยละ ๔๖ เป็นเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร ด้วยจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ต้องมีการเพิ่มผลผลิตทางเกษตรกรรมและรายได้ แต่การเพิ่มผลผลิตนี้ มาจากการ

ขยายพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ ประกอบกับต้องมีการเพิ่มที่อยู่อาศัย และผลผลิตทางอุตสาหกรรมด้วย พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรมจึงถูกใช้ไปจนเกือบหมด เกษตรกรได้พยายามหาพื้นที่ใหม่ โดยการอพยพเข้าไปอาศัยและทำกินอยู่ในเขตป่าสงวน พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายมากขึ้น ที่ดินที่มีอยู่จำกัดก็มีราคาแพง นายทุนเข้าถือครองที่ดินเพื่อเก็งกำไร เกษตรกรต้องเช่าที่ดินจากนายทุน บางรายต้องกู้หนี้ยืมสิน ปัญหาเหล่านี้ หากไม่ได้รับการแก้ไขย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยพระราชวิสัยทัศน์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อราษฎรระดับพื้นฐานจนถึงระดับชาติ งานจัดและพัฒนาที่ดินจึงเป็นงานแรกๆ ที่ทรงเอาพระทัยใส่

ระยะแรกของการพัฒนาที่ดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกิน ราวปีพ.ศ.๒๕๐๖ เสด็จแปรพระราชฐานมาประทับ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร ทรงทราบความเดือดร้อนของกลุ่มชาวสวนฝัก ท้องที่อำเภอชะอำ ๘๓ ครอบครัวว่าขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะนำไปประกอบอาชีพ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ พร้อมทั้งพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน ๓ แสนบาท ให้กู้ยืมไปลงทุน แต่ภายหลังไม่มีผู้ใดนำเงินจำนวนที่กู้ยืมไปทูลเกล้าฯ ถวายคืนแก่พระองค์ และความได้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่าเกษตรกรกลุ่มนี้ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ได้อาศัยเช่าของกรมประมงเพราะห้ โดยเฉลี่ยครอบครัวละไม่เกิน ๒ ไร่ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ประธานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในขณะนั้น จัดหาพื้นที่ในเขตจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นำมาจัดสรรให้ต่อไป ขณะเดียวกันรัฐบาลอิสราเอลได้น้อมเกล้าฯ ถวายความช่วยเหลือ จัดตั้งโครงการไทย-อิสราเอลเพื่อพัฒนาชนบท (หุบกะพง) และได้เลือกที่ดินบริเวณหุบกะพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เป็นที่ตั้งของศูนย์สาธิตและทดลองการเกษตร ที่ดินบริเวณนี้เป็นป่าคุ้มครองของกรมป่าจึงมีพระราชดำริให้กันพื้นที่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ ออกจากป่าคุ้มครองของกรมป่าไม้ ทรงจับจองพื้นที่โดยปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายป่าไม้ และกฎหมายที่ดินทุกประการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่วนราชการทำการพัฒนาที่ดิน การชลประทาน การผลิต ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการของสหกรณ์ โดยจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตรชื่อว่า “สหกรณ์การเกษตรหุบกะพง จำกัด” เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน โฉนดที่ดินบริเวณหุบกะพงแก่กรมส่งเสริมสหกรณ์ และสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง จำกัด เป็นผู้รับผิดชอบ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ชาวหุบกะพงก็มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยพระบารมีและพระปรีชาสามารถที่ทรงริเริ่มการนำที่ดินรกร้างว่างเปล่า ไม่อาจหาประโยชน์ได้ มาจัดสรรให้แก่เกษตรกรที่ยากไร้ และจัดให้รวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงนำโครงการหุบกะพงไปใช้เป็นแม่บทของโครงการพัฒนาอื่นๆสืบต่อไป

สำหรับที่ดินป่าสงวนเสื่อมโทรมและราษฎรได้เข้าไปทำกินอยู่แล้วนั้น ทรงเห็นว่ารัฐบาลน่าจะดำเนินการตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ เพื่อให้กรรมสิทธิ์แก่ราษฎรในการทำกินได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยควรออกใบหนังสือรับรองสิทธิทำกิน (สทก.) ที่เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทให้ทำกินได้ตลอดไป ด้วยวิธีการนี้จะช่วยให้ราษฎรมีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเองและครอบครัว แต่ไม่อาจนำที่ดินนั้นไปขาย และจะไม่ไปบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนอื่นๆ พระองค์มีพระราชดำริเพิ่มเติมอีกว่า ควรมีการประกาศเกี่ยวกับป่าสงวน ในกรณีที่ดินป่ายังไม่เสื่อมโทรมมากนัก ซึ่งเจ้าหน้าที่ควรวางมาตรการป้องกันมิให้มีการทำลายป่า และควรชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงความสำคัญของการมีป่า โดยให้เรียกว่า “ป่าเตรียมสงวน” เพื่อป้องกันมิให้มีผู้บุกรุกเข้ามาจับจองที่ดินในป่า หากเรียกว่า “ป่าสงวน” ผู้ที่อาศัยอยู่ในป่ามาก่อนจะถูกกล่าวหาว่าบุกรุกป่าสงวนและถูกไล่ที่ ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อทางราชการมากขึ้น ราษฎรที่อาศัยอยู่ในป่ามาเป็นเวลานานควรได้รับเอกสารสิทธิที่เรียกว่า สทก. เช่นเดียวกัน แนวพระราชดำรินี้ ทำให้ได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็ได้ประโยชน์ทางสังคม ช่วยลดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร ถือได้ว่าเป็นแนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้ และน้ำ ไปพร้อมกันอย่างหลักแหลม แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปที่ดินในประเทศไทยในปีพ.ศ.๒๕๑๘

ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน ยังอาจมีสาเหตุมาจากที่ดินที่มีอยู่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรม เนื่องจากความเสื่อมโทรมของดินซึ่งเกิดจากการชะล้างพังทลายของดิน และการขาดอินทรีย์วัตถุในดิน รวมทั้งสภาพธรรมชาติของดิน เช่น ดินเปรี้ยวในภาคกลางตอนล่าง ดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และดินพรุในภาคใต้ หลังจากงานจัดสรรที่ดินทำกินในระยะแรก แนวพระราชดำริในการบริหารทรัพยากรดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้ขยายขอบเขตไปสู่การพัฒนาและอนุรักษ์ดิน ทรงสนพระทัยการวิจัยและการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับลักษณะสภาพดิน ทรงแนะนำให้เกษตรกรทดลองใช้วิธีการต่างๆ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูดิน วิธีการส่วนใหญ่เป็นวิธีการตามธรรมชาติที่พยายามสร้างความสมดุลของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม

ในระยะต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งแก้ไขปัญหาดินที่เน้นเฉพาะเรื่องมากขึ้น โครงการในพระราชดำรินี้จะเป็นการรวบรวมความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติจากหลากหลายสาขา พระอัจฉริยภาพปรากฏอย่างเด่นชัดจากแนวคิดและตัวอย่างการจัดการทรัพยากรดินในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่ง อาทิ

การอนุรักษ์บำรุงรักษาดินที่มีสภาพขาดความอุดมสมบูรณ์ เป็นดินปนทราย มีการชะล้างพังทลายที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริว่า

“...การปรับปรุงที่ดินนั้นต้องอนุรักษ์ผิวดิน ซึ่งมีความสมบูรณ์ไว้ไม่ให้ไหล หรือลอกหน้าดินทิ้งไป สงวนไม้ยืนต้น ที่ยังเหลืออยู่ เพื่อที่จะรักษาความชุ่มชื้นของผิวดิน...”

การศึกษาวิจัยและพัฒนาดินพรุเพื่อแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ จังหวัดนราธิวาสที่รู้จักกันดีในชื่อวิธี “แก้งดิน” เมื่อปีพ.ศ.๒๕๔๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จแปรพระราชฐานมาประทับ ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศ จังหวัดนราธิวาส ระหว่างเสด็จ เยี่ยมเขียนราษฎร ทรงพบว่าหลังจากมีการชักน้ำออกจากพื้นที่พรุเพื่อจะได้มีพื้นที่ใช้ทำการเกษตร และเป็นการบรรเทาปัญหาอุทกภัยนั้น ดินในพื้นที่พรุแปรสภาพเป็นดินเปรี้ยวจัด พระองค์ทรง แนะนำให้ใช้วิธีแก้งดินคือ เริ่มจากการแก้งดินให้เปรี้ยวสุดขีด ด้วยการทำให้ดินแห้งและเปียก สลับกันเพื่อเร่งปฏิกิริยาทางเคมีของดินพรุที่มีสารประกอบของกำมะถันที่จะทำให้ดินมีสภาพเป็น กรดจัดเมื่อดินแห้ง จากนั้น จึงทำการปรับปรุงดินที่เป็นกรดจัดนั้นด้วยวิธีการต่างๆ ที่จะลดความ เป็นกรดลงมาให้อยู่ในระดับที่จะปลูกพืชเศรษฐกิจได้

การป้องกันการเสื่อมโทรมและการพังทลายของดิน โดยใช้วิถีธรรมชาติคือ การใช้หญ้าแฝก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาถึงศักยภาพของหญ้าแฝกซึ่งเป็นพืชพื้นบ้านของไทยที่มี คุณสมบัติพิเศษในการช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดินและอนุรักษ์ความชุ่มชื้นใต้ดิน มีวิธีการปลูกแบบง่ายๆ เกษตรกรสามารถดำเนินการได้เอง โดยไม่ต้องดูแลหลังการปลูกมากนัก รวมถึงประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าวิธีอื่น เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๓๔ พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริเป็นครั้งแรก โดยให้ทำการศึกษาทดลองปลูกหญ้าแฝก หลายโครงการ หญ้าแฝกนี้มีบทบาทในการอนุรักษ์และคืนธรรมชาติสู่แผ่นดินจนเป็นที่ประจักษ์ และยอมรับของนานาชาติ ในวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องหญ้าแฝกเพื่อการ อนุรักษ์ดินและน้ำแห่งธนาคาร โลก ได้ทูลเกล้าฯ ถวายแผ่นเกียรติบัตรเป็นภาพรากหญ้าแฝกชูป ลำริด ซึ่งเป็นรางวัลสดุดีพระเกียรติคุณในฐานะที่ทรงมุ่งมั่นพัฒนาและส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกใน การอนุรักษ์ดินและน้ำ ผลการดำเนินงานหญ้าแฝกในประเทศไทยยังได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ไปทั่ว โลก ทั้งนี้ ก็ด้วยพระวิริยะอุตสาหะและพระปรีชาญาณอันยาวไกลของพระองค์

ทรัพยากรน้ำ

“...หลักสำคัญต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำ คนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...”

น้ำเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดในบรรดาทรัพยากรทั้งหมด ครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณถึง ๓ ใน ๔ ของโลก อย่างไรก็ดี มีเพียงร้อยละ ๑ ถึงร้อยละ ๒ ของทรัพยากรน้ำทั้งหมดเท่านั้น ที่จัดเป็น น้ำจืดที่นำมาใช้อุปโภคบริโภคได้ การจัดการทรัพยากรน้ำให้มีเพียงพอแก่ประชาชนทั้งประเทศ อย่างสม่ำเสมอ ไม่มากหรือน้อยเกินไปจึงถือเป็นปัญหาที่มีความท้าทายเป็นอย่างยิ่ง

จากการเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเขียนพสกนิกรทั่วภูมิภาคต่างๆ พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่า ภัยแล้งทำให้ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะพื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่ทุกภาคของประเทศไทยเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่อยู่นอกเขต ของระบบชลประทาน พืชจึงได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอจากความไม่แน่นอนของปริมาณและคุณภาพน้ำ

๓. โครงการระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม เช่น การระบายน้ำออกจากพื้นที่เพาะปลูกขอบพรุ
บาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

๔. โครงการบรรเทาอุทกภัย เช่น

- โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำ ๒ แห่ง แห่งหนึ่งคือ ที่แม่น้ำนครนายก อีกแห่งหนึ่งคือ
ที่แม่น้ำป่าสัก ซึ่งทั้งสองแห่งรวมกันจะเก็บกักน้ำเหมาะสมพอเพียงสำหรับการบริโภคในเขต
กรุงเทพมหานครและเขตใกล้เคียงที่ราบลุ่มของประเทศไทย ในส่วนของโครงการเขื่อนคลองท่า
ด่านอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นการช่วยเหลือและบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนจากอุทกภัยใน
พื้นที่ลุ่มน้ำนครนายก ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำ รวมทั้งเป็นการช่วยเหลือราษฎรให้มีน้ำใช้ในการเกษตร
และ การอุปโภคบริโภค และในส่วนของโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำแม่น้ำป่าสัก จังหวัดลพบุรีและ
สระบุรี เป็นการจัดการทรัพยากรน้ำแบบอนเนกประสงค์ที่มุ่งพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการชลประทาน
และการผลิตน้ำประปา ตลอดจนช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมบริเวณใต้เขื่อนในภาคกลางและ
กรุงเทพมหานคร

- โครงการแก้มลิง เป็นแนวพระราชดำริเกี่ยวกับพื้นที่หนองน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำ
ท่วม มีแนวพระราชดำริพื้นฐานจากการที่ถึงอมกฉุยไว้ใ้ในกระพุ่มแก้มไว้ได้คราวละหลายๆ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสตอบว่า “ลิง โดยทั่วไปถ้าเราส่งกล้วยให้ ลิงจะรีบ
ปอกเปลือก เอาเข้าปากเคี้ยว แล้วนำไปเก็บไว้ที่แก้มก่อนลิงจะทำอย่างนี้จน กล้วยหมดหัวหรือ เต็ม
กระพุ่ม แก้ม จากนั้นจะค่อยๆ นำออกมาเคี้ยวและ กลืนกินภายหลัง” แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรง
สนพระทัยศึกษาสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติซึ่งผู้อื่นอาจมองข้ามไป ด้วยเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ทรง
เล็งเห็นประโยชน์จากการนำความรู้นั้น มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาใหญ่ของประเทศ

๕. การจัดการทรัพยากรน้ำในลักษณะ เขื่อนระบายน้ำ งานขุดลอกหนองและบึง และงาน
สระเก็บน้ำ เช่น เขื่อนระบายลำน้ำเขิน อำเภอยะรัง จังหวัดขอนแก่น งานขุดลอกหนองโสน ตำบล
ในเมือง จังหวัดนครราชสีมา และงานสระเก็บน้ำในท้องที่ต่างๆ ที่ไม่มีลำน้ำธรรมชาติ หรือสภาพ
ภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวยให้ทำการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำและที่เก็บกักน้ำประเภทอื่น เช่น งานสระเก็บ
น้ำในท้องที่บ้านฉัตรมงคล อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

๖. การจัดการทรัพยากรน้ำในบรรยากาศ นอกเหนือจากการจัดการทรัพยากรน้ำผิวดินที่
กล่าวไปแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยัง ได้ทรงคิดค้นวิธีการอันชาญฉลาดในการแก้ไขปัญหา
การขาดแคลนน้ำด้วยวิธีการอื่นๆ ในรูปของการจัดการน้ำในบรรยากาศ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

- การทำฝนเทียม หรือ “ฝนหลวง” ด้วยพระคุณลักษณะของนักวิทยาศาสตร์
ทรงสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต้น และพระราชทานพระราชดำริครั้งแรกในปีพ.ศ. ๒๕๔๘ ว่าจะ
ทรงค้นหาวิธีการที่จะทำให้เกิดฝนตกนอกเหนือจากที่จะได้รับจากธรรมชาติ ด้วยการนำเทคโนโลยี
สมัยใหม่มาประยุกต์กับทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีศักยภาพของการเป็นฝน “ฝนหลวง” หรือ “ฝนเทียม”
จึงถือกำเนิดขึ้น

- เครื่องดักหมอก ทรงศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากหมอกในอากาศว่าหมอกสามารถกลายเป็นหยดน้ำหล่อเลี้ยงต้นไม้ได้ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดทำแผงดักหมอกที่ทำขึ้นจากวัสดุพื้นบ้านง่ายๆ ใอน้ำที่อยู่ในรูปของหมอกเมื่อสามารถนำมาใช้ได้ เกิดประโยชน์อย่างมหาศาลด้านการเกษตรและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปลูกป่า เป็นต้น
ทรัพยากรการเกษตร

วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ผูกพันอยู่กับการเกษตรมาช้านาน จากการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบปัญหาต่างๆ ที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกร โดยเฉพาะด้านการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ และการประมง โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา จึงถือกำเนิดขึ้นในปีพ.ศ.๒๕๐๔ เพื่อทดลองเกี่ยวกับการเกษตร คล้ายกับจำลองความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของราษฎรจากภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศมาอยู่ในบริเวณที่ประทับ แล้วทดลองหาวิธีแก้ไขปัญหาทั้งหลายให้ถูกต้องและเหมาะสม เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยขั้นตอนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน อาศัยหลักวิทยาศาสตร์ ก่อนนำข้อมูลและผลที่ได้ ไปเผยแพร่เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนที่สนใจ

ทฤษฎีใหม่ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริให้ทดลองขึ้น ณ วัฒนภักดีพัฒนา อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี ในปีพ.ศ.๒๕๐๘ นับเป็นอีกหนึ่งโครงการที่เหมาะสมกับการจัดการที่ดินสำหรับการเกษตรเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของพสกนิกรชาวไทย จึงได้รับการสดุดีเทิดพระเกียรติคุณเป็นกรณีพิเศษ และได้รับรางวัล Gold Medal with Mention จากงานนิทรรศการสิ่งประดิษฐ์นานาชาติ Brussels Eureka 2001 ครั้งที่ ๕๐ ณ กรุงบรัสเซลส์ ราชอาณาจักรเบลเยียม พร้อมกับโครงการฝนหลวง และโครงการน้ำมันไบโอดีเซลสูตรสกัดจากน้ำมันปาล์ม

ทฤษฎีใหม่กล่าวถึงการจัดการสรรการใช้ที่ดินของเกษตรกรให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือแบ่งพื้นที่ดินทั้งหมดออกเป็นสี่ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ร้อยละ ๓๐ ปลูกสระน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร

ส่วนที่สอง ร้อยละ ๖๐ เป็นพื้นที่สำหรับการเกษตร โดยแบ่งที่ดินนี้เป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกร้อยละ ๓๐ ทำนาข้าวประมาณ ๕ ไร่ อีกส่วนหนึ่งร้อยละ ๓๐ ปลูกพืชไร่หรือพืชสวน หรือไรสวนผสม ตามแต่สภาพของพื้นที่และภาวะตลาด

ส่วนที่สาม พื้นที่ที่เหลือร้อยละ ๑๐ เป็นที่อยู่อาศัย โรงเรียนเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชสวนครัว

หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้คือให้เกษตรกรมีความพอเพียง เลี้ยงตัวเองได้แม้เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนน้อย โดยดำเนินการตามลำดับ ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น จะให้เกษตรกรมีความพอเพียงในระดับที่ประหยัดก่อน โดยต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น มีข้าวพอกินตลอดทั้งปี มีน้ำพอใช้ ทรงคำนวณปริมาณน้ำฝนในแต่ละปีและการระเหยของน้ำที่ต้องสูญเสียไปไว้เรียบร้อยแล้ว ในระยะแรกการการลงทุนจะค่อนข้างสูง เกษตรกรต้องได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ มูลนิธิและทางเอกชน เมื่อสามารถเลี้ยงดูครอบครัวตนเองได้ จึงเริ่มทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า ต่อไป

คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรงในด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ สังคมและศาสนา และการศึกษาภายในชุมชน และในขั้นสุดท้าย เมื่อเกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน ให้ติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงิน อาทิ ธนาคาร และแหล่งพลังงาน อาทิ บริษัทน้ำมัน จัดตั้งโรงสีและร้านสหกรณ์ โดยเกษตรกรสามารถขายข้าวในราคาสูง ไม่ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ซื้อเครื่องอุปโภค บริโภคในราคาต่ำหรือราคาขายส่งในรูปแบบร้านค้าสหกรณ์ ธนาคารกับบริษัทซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำเนื่องจากซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกร นับเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีแก่พสกนิกรชาวไทย

ทรัพยากรป่าไม้

“...เรื่องป่าไม้ จำได้เมื่ออายุ ๑๐ ขวบ ที่โรงเรียนมีครูคนหนึ่งซึ่งเดี๋ยวนี้ตายไปแล้ว สอนเรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องการอนุรักษ์ดิน แล้วให้เขียนว่าภูเขาต้องมีป่าไม้ ไม่อย่างนั้นเมื่อดฝนลงมาแล้วจะชะดินลงมาเร็วทำให้ไหลตามน้ำไป ไปทำความเสียหาย ดินหมดจากภูเขาเพราะไหลตามสายน้ำไป ก็เป็นหลักของป่าไม้ เรื่องการอนุรักษ์ดิน และเป็นหลักของชลประทานที่ว่า ถ้าเราไม่รักษาป่าไม้ข้างบน จะทำให้เดือดร้อนตลอด ตั้งแต่ดินบนภูเขาจะหมด ไปกระทั่งการที่จะมีตะกอนลงมาในเขื่อน มีตะกอนลงมาในแม่น้ำทำให้น้ำท่วม นี่นะเรียนมาตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ...”

ข้อมูลจากอดีตพบว่า ประเทศไทยสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ไปมากจากการเร่งรัดพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากปีพ.ศ.๒๕๐๔ ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๓ ราวสามทศวรรษเศษ พื้นที่ป่าไม้ลดลงถึงครึ่งหนึ่ง แต่ในปีพ.ศ.๒๕๔๖ พื้นที่ป่าไม้กลับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๓๓.๐๘ มีคำถามว่า เพราะเหตุใดในช่วงเวลาเพียง ๖ ปี ป่าไม้จึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คำตอบคือ การร่วมแรงร่วมใจปลูกป่าของทั้งภาครัฐและเอกชน ทว่า สิ่งเหล่านี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากปราศจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงชี้ให้เห็นความสำคัญ of ป่าไม้ พร้อมกันนั้น ได้พระราชทานแนวทางในการฟื้นฟูป่าหลากหลายแนวทาง ทำให้การปลูกป่าทดแทนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างรวดเร็ว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระอัจฉริยภาพและทรงพระปรีชาสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้การแก้ไขปัญหาสำเร็จลุล่วง ไม่ก่อปัญหาซ้ำซ้อนขึ้นมาอีก เช่น การรักษาป่าโดยกำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทางราชการได้ขีดเส้นแบ่งเขตป่าสงวนโดยรวมเอาบริเวณป่าที่ชาวบ้านอาศัยอยู่กันมาเป็นเวลานาน เจ้าหน้าที่ได้ใช้หลักนิติศาสตร์บังคับให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ซึ่งเกิดความขัดแย้งขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวินิจฉัยว่า ไม่ใช่กรณีที่ประชาชนไปบุกรุกป่า แต่เป็นป่าไปบุกรุกประชาชน ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกล ทรงประยุกต์หลักรัฐศาสตร์ในการแก้ปัญหา ทรงพระราชดำริถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะต้องสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันให้เกิดขึ้นให้ได้ เพราะถ้าราษฎรรู้สึกว่าการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้เป็นของทุกคนแล้ว ย่อมเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ อันจะนำไปสู่การดูแลรักษา การใช้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืนในที่สุด

เมื่อแก้ไขปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าได้แล้ว ต้องฟื้นฟูสภาพป่าและปลูกป่าทดแทน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นความสำคัญได้พระราชทานพระราชดำริไว้หลายแนวทาง ดังนี้

ทฤษฎีการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ดังพระราชดำรัสว่า

“...ถ้าเลือกได้ทีที่ที่เหมาะสมแล้ว ก็ทิ้งป่าไว้ตรงนั้น ไม่ต้องไปทำอะไรเลย ป่าไม้จะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นป่าสมบูรณ์ โดยไม่ต้องไปปลูกเลยสักต้นเดียว ไม่ไปตอแยป่าหรือตอแยต้นไม้ เพียงแต่คุ้มครองให้ขึ้นเองได้เท่านั้น...”

การปลูกป่าระบบภูเขาป่า หรือป่าเปียก เป็นระบบการปลูกป่าที่รวบรวมเทคนิควิธีการหลายอย่างเข้าด้วยกัน เช่น ให้ปลูกป่าบนภูเขาโดยเก็บกักน้ำไว้บนที่สูงให้มากที่สุด แล้วจ่ายปันลดหลั่นกันลงมาสู่ดินเขาเบื้องล่าง เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้น กลายเป็น “ป่าเปียก” ให้สร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นเป็นระยะเพื่อกักเก็บน้ำให้นานขึ้น ให้ปลูกต้นไม้ที่มีความสูงต่างระดับกัน ทั้งไม้ชั้นต้นที่มีความสูงและไม้ชั้นล่างหรือไม้คลุมดินเพื่อรักษาความชุ่มชื้น และให้ปลูกจากยอดเขาลงมาปลายเขา เป็นต้น

การปลูกป่าสามอย่าง ได้ประโยชน์สี่อย่าง ได้แก่ หนึ่ง ปลูกไม้ใช้ที่นำเนื้อไม้มาทำประโยชน์ใช้สอย เช่น สร้างบ้าน สร้างสิ่งของเครื่องใช้ หรือเป็นต้นไม้เศรษฐกิจ เช่น เต็ง รัง มะค่า ยางนา สอง ปลูกไม้พื้นที่ใช้เป็นที่ปลูกพืช และสาม ปลูกไม้ผลที่ใช้เป็นอาหาร เมื่อปลูกต้นไม้ทั้งสามประเภทจนเต็มพื้นที่แล้ว จะเกิดประโยชน์อย่างสี่อย่างคือ ได้ป่าต้นน้ำลำธารกลับมา สัตว์ป่าที่มีอยู่อาศัยอีกครั้งหนึ่ง หลักการนี้ได้นำไปสู่วิธีการทำเกษตรแบบใหม่ที่เรียกว่า “วนเกษตร” ซึ่งเกษตรกรสามารถทำเกษตรไปด้วย ปลูกป่าไปด้วย โดยได้ประโยชน์ทั้งจากแปลงเกษตรและแปลงป่าไปพร้อมๆ กัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเลือกใช้ถ้อยคำที่ง่ายและกะทัดรัด แต่ให้ความหมายที่ชัดเจน ชาวบ้านสามารถเข้าใจได้ทันที นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ต่อไป หลักการปลูกป่าสามอย่างให้ประโยชน์สี่อย่างสอดคล้องกับหลักเศรษฐศาสตร์ที่ว่า โดยทั่วไปแล้ว มนุษย์จะตอบสนองต่อผลประโยชน์ที่จะได้รับ นั่นคือ เมื่อการปลูกป่า การบำรุงรักษาป่าสร้างประโยชน์ให้แก่เขา เขาก็จะไม่ไปตัดไม้ทำลายป่า เพราะนั่นเท่ากับว่าเป็นการทำลายผลประโยชน์ของเขาเอง

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ โครงการหลวง ที่สามารถชักจูงชาวเขาให้เลิกปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอยได้สำเร็จ เนื่องจากมิได้ใช้วิธีห้ามโดยปราบปรามเพียงอย่างเดียว หากแต่สร้างทางเลือกที่ดีกว่า นั่นคือ มีการปลูกพืชผักเมืองหนาวและดอกไม้เมืองหนาวที่สร้างรายได้มากกว่าการปลูกฝิ่นหรือการทำไร่เลื่อนลอย

นอกจาก “ป่าต้นน้ำ” แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยการฟื้นฟูป่าชนิดพิเศษ ได้แก่ “ป่าชายเลน” และ “ป่าพรุ” เช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งสองแห่ง คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริพิบูลทอง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งศึกษาการพัฒนาในพื้นที่ป่าพรุโดยตรง หรือศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริอ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี ซึ่งศึกษาการพัฒนาในพื้นที่ป่าชายเลน

โดยตรง พระองค์ทรงแบ่งป่าออกเป็นสามเขตเพื่อให้เกิดเอกภาพในการบริหารจัดการ คือ เขต
สงวนที่จะรักษาธรรมชาติเอาไว้ให้บริสุทธิ์ เขตอนุรักษ์ที่จะรักษาและใช้ประโยชน์จากป่า และเขต
พัฒนาที่จะพัฒนาจากธรรมชาติที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนสมบูรณ์อีกครั้ง

ทรัพยากรประมง

"...ทรัพยากรด้านประมงจะต้องจัดเป็นระเบียบ ความสำคัญไม่ได้อยู่ที่ว่าปล่อยพันธุ์ปลาให้
ดี หรือเลี้ยงปลาให้เติบโตดี สำคัญที่ว่าธรรมชาติเราปล่อยปลาลงไปแล้ว มันจะผสมพันธุ์หรือไม่
ผสมพันธุ์ก็แล้วแต่ แต่ว่ามันก็เติบโตตามธรรมชาติใช้การได้ ปัญหาอยู่ที่ในด้านบริหารการจับปลา
ไม่ใช่ในด้านการเลี้ยงปลา ในด้านการเลี้ยงปลา สถานีประมงต่าง ๆ ก็ทำแล้ว แต่ที่จะต้องทำคือ
บริหารเกี่ยวกับการจับปลาให้ประชาชนได้ประโยชน์จริง ๆ ..."

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า การบริหารการจับปลา คือ การให้ความรู้ด้าน
การทำประมงที่ยั่งยืนซึ่งประกอบด้วย

๑. การรักษาพันธุ์ปลา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมประมงหาทางเพาะพันธุ์ปลาน้ำ
จืดที่อยู่ตามลำน้ำดั้งเดิมเพื่อป้องกันการสูญพันธุ์ ตัวอย่างเช่น ปลากระโห้ แต่กรมประมงหาพ่อพันธุ์
แม่พันธุ์จากธรรมชาติได้จำนวนน้อย จึงพระราชทานคำแนะนำให้กรมประมงลองใช้ปลากระโห้ใน
สระสวนจิตรลดาตามเพาะพันธุ์ เนื่องจากทรงพระราชอนุสรณ์ได้ว่ามีปลากระโห้ในสระดังกล่าวและ
น่าจะมียุ ๔๐-๕๐ ปี ซึ่งกรมประมงก็ประสบผลสำเร็จในการขยายพันธุ์ ดร.ปลอดประสพ สุรัสวดี
อธิบดีกรมประมงในขณะนั้นกล่าวได้ว่า "...เป็นสมมติฐานที่ปรึกษาสามารถอย่างยิ่งนะครับ และทรง
รู้ประวัติทุกสิ่งทุกอย่างในสวนจิตรลดา รู้ว่าปลาเมื่ออายุเท่าไร มาจากไหน และเดี๋ยวนี้ก็เลยทำสำเร็จ
อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งถ้าเราทำไม่ได้แบบนี้ละ ผมว่าคงจะแย่มากเหมือนกัน เพราะว่าไม่มีพ่อแม่ปลาอีก
แล้วนะครับ..."

๒. การวางระเบียบบริหารการจับปลาในแหล่งน้ำ รวมทั้งวิธีการในการควบคุมการจับปลา
มีพระราชดำริว่า ในเวลาเดียวกันกับที่มีการจับปลาควรมีการลงทุนเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงปลา ถ้า
สามารถศึกษาและทำให้การจับปลาเป็นระเบียบเรียบร้อยได้โดยไม่มีการแข่งขัน เค้าเปรียบเทียบ
ไม่ทำลายพันธุ์ปลา ปลาที่จะไม่สูญพันธุ์ สามารถจับปลาได้โดยตลอด

ทรัพยากรพลังงาน

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบริหารจัดการทรัพยากรพลังงาน
นั้น ส่วนใหญ่เป็นไปในเชิงพลังงานทางเลือกหรือพลังงานสะอาด แนวพระราชดำริต่างๆ ของ
ได้รับการนำมาปรับประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังงานทางเลือกเพื่อทดแทนพลังงานน้ำมัน ซึ่ง
ได้มีการค้นคว้าทดลองและวิจัย ภายใน โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา ในรูปแบบของ
โครงการกึ่งธุรกิจซึ่งมีสองส่วนหลักคือ

๑. การผลิตเอทานอล เพื่อนำมาใช้เป็นส่วนผสมในน้ำมันเบนซินหรือที่เรียกว่า แก๊ส
โซฮอล์ และผสมลงในน้ำมันดีเซลที่เรียกว่าดีเซลโซฮอล์ โครงการนำแอลกอฮอล์ มาใช้เป็นเชื้อเพลิงใน

โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา จึงเกิดขึ้นในปีพ.ศ. ๒๕๒๘ ในคราวนั้น ทรงเล็งเห็นว่า ประเทศไทยอาจประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำมันและปัญหาพิษผลทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ การนำอ้อยมาแปรรูปเป็นแอลกอฮอล์ เพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้ รัฐบาลไทยได้ขยายแนวพระราชดำริของพระองค์โดยนำแก๊สโซฮอล์เข้ามาแทนที่น้ำมันเบนซิน ๘๕ ทั้งหมดในปีพ.ศ. ๒๕๕๐

๒. ดีเซลปาล์มหรือไบโอดีเซล ทรงพระราชดำริให้โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา ร่วมวิจัยกับหน่วยงานต่างๆ ปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจดสิทธิบัตรการใช้น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ และน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ ผสมกับน้ำมันดีเซล เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ ดีเซลกับกรรมทรัพย์สินทางปัญญาไว้เรียบร้อยแล้ว

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หลักการของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ มิใช่การบริหารจัดการเพื่อเน้นอนุรักษ์ให้คงอยู่สภาพเดิม หากต้องเป็นการบริหารจัดการที่เข้าใจระบบนิเวศอันคำนึงถึงความเป็นอยู่ของคนในชุมชนและวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น ให้สามารถใช้ทรัพยากรได้ แต่ไม่เบียดบังเอาส่วนของลูกหลานในอนาคตมาใช้จนหมด^๑ จึงจำเป็นต้องใช้ความรู้จากสหสาขาวิชาทั้งด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์บูรณาการเข้าด้วยกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ ถูกออกแบบมาให้เอื้อต่อกัน มนุษย์ทำแค่เพียงมาบริหารจัดการเท่านั้น ทรงสามารถบูรณาการวิธีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกร อาทิ โครงการบำบัดน้ำเสียแหลมผักเบี้ย บริเวณหาดเจ้าสำราญและหาดบึงเคียน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการบำบัดน้ำเสีย กำจัดขยะมูลฝอย และรักษาสภาพป่าชายเลน แบ่งการบำบัดเป็น ๒ ส่วนคือ ระบบบำบัดหลักและระบบบำบัดรอง ระบบบำบัดหลักนั้น มีบ่อสำหรับตกตะกอนและปรับสภาพน้ำเสียจำนวน ๕ บ่อ ส่วนระบบบำบัดรอง อาศัยการบำบัดโดยธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น ระบบบึงชีวภาพ ให้พืชในบึงดูดซับสารพิษ ระบบกรองน้ำเสียด้วยพืช เช่น หญ้าแฝก กกกลม ระบบกรองด้วยป่าชายเลน เป็นต้น

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่แสดงถึงพระอัจฉริยภาพอย่างเด่นชัดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ “กึ่งหันน้ำชัยพัฒนา” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยเกี่ยวกับทฤษฎีบำบัดน้ำเสีย ด้วยวิธีการเติมอากาศ และทรงค้นคิดอุปกรณ์การเติมอากาศ โดยใช้วิธีทำให้อากาศสามารถละลายลงไปในน้ำเพื่อเร่งการเจริญเติบโตและการเพาะตัวอย่างรวดเร็วของจุลินทรีย์จึงมีจำนวนมากพอที่จะทำลายสิ่งสกปรกในน้ำให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว ทรงนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านเรียกว่า

^๑ ...To meet the needs of the present without compromising the ability of future generation to meet their own needs. (The Brundland Commission, Our Common Future, 1987)

“หลุก” มาเป็นต้นแบบในการพัฒนาเป็นเครื่องกลเติมอากาศที่เรียบง่าย ประหยัด หากแต่เต็มเปี่ยมไปด้วยประสิทธิภาพ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จดทะเบียนสิทธิบัตรในพระปรมาภิไธย พระราชทานชื่อว่า “กังหันน้ำชัยพัฒนา” นับเป็นสิ่งประดิษฐ์ประเภทเครื่องกลเติมอากาศเครื่องที่ ๕ ของโลกที่ได้รับสิทธิบัตร เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๖ พระอัจฉริยภาพเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังเช่น องค์การนักประดิษฐ์ที่เก่าแก่ที่สุดของยุโรปคือ The Belgian Chamber of Inventors ได้จัดงานนิทรรศการสิ่งประดิษฐ์นานาชาติ Brussels Eureka 2000 ครั้งที่ ๔๕ ณ กรุงบรัสเซลส์ ราชอาณาจักรเบลเยียม กังหันน้ำชัยพัฒนาได้รับรางวัลถึง ๕ รางวัลด้วยกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขยายขอบเขตของการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม เช่น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เผยแพร่ความรู้เรื่องจุลินทรีย์ไปยังราษฎรรอบพื้นที่ ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และผ่านพระภิกษุสงฆ์จากวัดกว่า ๖๐ แห่ง เพื่อแนะนำเกี่ยวกับการกำจัดขยะด้วยจุลินทรีย์ ด้วยทรงเล็งเห็นว่าวิถีชีวิตของชาวไทยอันเป็นชาวพุทธ มีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจและให้ความรู้มาแต่โบราณ ทรงเข้าพระราชหฤทัยถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีของคนไทย และทรงแก้ไขพร้อมกันไปอย่างเต็มรูปแบบ

ภาวะโลกร้อน เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมสำคัญระดับนานาชาติ โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศโลกมากขึ้นเกินภาวะสมดุล นำไปสู่สนธิสัญญาเพื่อการแก้ไขที่สำคัญ อาทิ พิธีสารเกียวโต โครงการอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหลายโครงการ มีส่วนช่วยลดปริมาณการเผาผลาญคาร์บอนไดออกไซด์และเพิ่มการสะสมคาร์บอนในรูปของป่าไม้อย่างยิ่งย่น

ทรัพยากรบุคคล

ในแนวทางการพัฒนาระดับสากล ทั้งปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนาและปฏิญญาเวียนนา และแผนปฏิบัติการ ต่างยอมรับถึงความสำคัญของคนว่า “คนเป็นประเด็นศูนย์กลางในการพัฒนา และด้วยเหตุเช่นนั้น นโยบายการพัฒนาคควรกำหนดว่า มนุษย์คือ ผู้มีฐานะหลักในการเป็นผู้เข้าร่วมและผู้รับประโยชน์จากการพัฒนา” ทรัพยากรบุคคลจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง จากรายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals-MDG) ในปีพ.ศ.๒๕๕๗ ได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของประเทศไทยแทบทุกด้านในการพัฒนาตามเป้าหมายหลักของปฏิญญาแห่งสหัสวรรษของสหประชาชาติซึ่งถือเป็นพันธกิจของโลกในการพัฒนาคน

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยได้บรรลุเป้าหมาย MDG จนริเริ่มแนวคิด “MDG Plus” โดยตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทในประเทศและมีความท้าทายมากขึ้นนั้น เพราะประเทศไทยได้ปฏิบัติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ ซึ่งได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ สายพระเนตรอันยาวไกลที่ทรงเล็งเห็นคุณค่าของ

ทรัพยากรบุคคลนับตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์ ได้สะท้อนผ่านพระราชกรณียกิจด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ดังนี้

การสาธารณสุข

ในช่วงต้นรัชกาล พระราชกรณียกิจระยะแรก ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่เป็นที่สวดของประชาชนก่อน คือ การสาธารณสุข เพราะทรงตระหนักว่าผู้ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ย่อมมีกำลังที่จะทำประโยชน์สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้อย่างเต็มที่ ในการเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร ถ้าได้ทอดพระเนตรเห็นผู้เจ็บป่วย ก็จะให้หน่วยแพทย์หลวงที่ตามเสด็จตรวจรักษารายจร และหากจำเป็นจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำส่งโรงพยาบาล โดยทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ สิ่งสำคัญที่ทำให้แสดงถึงพระปรีชาสามารถอย่างเด่นชัดคือ จะไม่ทรงหยุดอยู่ที่การช่วยเหลือเฉพาะตัวคนไข้ แต่ทรงเล็งเห็นความทุกข์ร้อนของครอบครัวคนไข้ที่อยู่เบื้องหลังด้วย โดยทรงส่งเสียมิให้ครอบครัวผู้ป่วยต้องเดือดร้อน และถ้ามีอันเป็นไปก็ทรงรับอุปการะบุตรไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่พระราชทานก็มีได้เพียงแต่เฉพาะการรักษาพยาบาล หากยังได้พระราชทานค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องใช้ทั้งหมดในช่วงเวลาที่เขายังเจ็บป่วยอยู่ รวมถึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “โครงการฟื้นฟูอาชีพผู้ป่วย” เพื่อให้ผู้ป่วยได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสม

ในเวลาต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน “เรือเวชพาหน์” แก่สภาอากาศชาติไทย เพื่อจัดเป็นหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ออกให้บริการแก่ประชาชน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดมูลนิธิพัฒนาอนามัยจังหวัด ให้จัดตั้งหน่วยพยาบาลที่บริเวณส่วนหน้าของเขตพระราชฐานในช่วงที่เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร และทรงจัดตั้ง โครงการพระราชดำริ หม่อมบ้าน เพื่อให้ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ผู้อบรมนำไปใช้ช่วยคนในหมู่บ้านของตนต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าเพียงเพราะการทอดพระเนตรเห็นผู้เจ็บป่วยระหว่างเสด็จพระราชดำเนิน ได้นำไปสู่การพัฒนาอันยิ่งใหญ่ จากการที่รักษาเฉพาะตัวบุคคลมาเป็นการดูแลสุขภาพเบื้องต้นกันเองภายในชุมชน

เมื่อโรค โปลิโอ หรือ โรค ไขสันหลังอักเสบระบาด ได้ทรงจัดตั้งทุนเพื่อการนี้ โดยพระราชทานเงินแก่โรงพยาบาลศิริราชและ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เมื่อหิวเวทกโรคเกิดขึ้น ทรงจัดรถยนต์เคลื่อนที่ไปฉีดยาให้ประชาชน พร้อมกับพระราชทานเงินส่วนพระองค์ตั้งเป็นทุนสำหรับต่อต้านหิวเวทกโรคและช่วยเหลือครอบครัวของผู้ที่ต้องเสียชีวิต เมื่อโรคเรื้อนระบาด ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ สร้างสถานที่ฝึกอบรมบุคคลและสถาบันวิจัยเกี่ยวกับโรคเรื้อนขึ้น และพระราชทานนามว่าราชประชาสมาสัย^๒ ต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนขึ้นสำหรับบุตรของผู้ป่วยโรคเรื้อนคือ โรงเรียนราชประชาสมาสัยในปัจจุบัน จาก

^๒ มีความหมายว่า “พระราชาและประชาชนต่างอาศัยซึ่งกันและกัน”

แผนงานเดิมขององค์การอนามัยโลกและกระทรวงสาธารณสุขที่จะขจัดโรคเรื้อนให้หมดไปในระยะเวลาถึง ๑๒ ปี พระองค์ทรงใช้เวลาในการขจัดโรคเรื้อนเพียง ๕ ปีเท่านั้น

ด้วยพระราชวิสัยทัศน์ของพระองค์ นอกจากแพทย์ประจำพระองค์ในขบวนเสด็จพระราชดำเนิน ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีโครงการแพทย์พิเศษตามพระราชประสงค์ โครงการแพทย์ หู คอ จมูก และ โรคภูมิแพ้พระราชทาน และโครงการหน่วยทันตกรรมพระราชทาน เพื่อช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

จากพระราชกรณียกิจนานาประการนี้ องค์การอนามัยโลกจึงได้ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญ HEALTH FOR ALL GOLD MEDAL แล้ว เพื่อเทิดพระเกียรติ เมื่อปีพ.ศ.๒๕๓๕

การศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริที่จะทรงใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยทรงมุ่งพัฒนาเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป ให้เป็นคนเก่งและดี สามารถใช้ความรู้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และทำงานสร้างสรรค์พัฒนาประเทศได้ต่อไป นอกจากนี้ พระองค์ทรงเน้นเรื่องความร่วมมือในสังคม ทรงต้องการให้ปวงชนชาวไทยมีความสามัคคี สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและมีคุณธรรมประจำใจ ด้วยทรงตระหนักดีว่า ทรายใดที่บุคคลยังเป็นคนดีไม่ได้ การพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองย่อมเป็นไปได้ยาก จึงทรงให้ความสำคัญแก่การศึกษาที่จะพัฒนาคนให้มีปัญญาและคุณธรรม ดังจะเห็นได้จากโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนที่แสดงให้เห็นว่าทรงพระอัจฉริยภาพและทรงมีความรอบคอบ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนครอบคลุมถึง ๘ สาขาวิชาที่มีการเชื่อมโยงกัน เนื่องจาก ทรงต้องการเน้นให้เห็นความสำคัญขององค์รวมทางวิชาการในการพัฒนาคนและสังคม นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงออกแบบวิธีการเขียนสารานุกรมให้มีชั้นความรู้เป็น ๓ ระดับ คือ สำหรับเด็กเล็ก เด็กอายุปานกลางและเด็กโต โดยพิมพ์เป็นตัวอักษรสามขนาด สามารถแบ่งกันอ่านได้สำหรับเด็กต่างระดับอายุ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงดำเนิน โครงการจัดตั้ง "โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน และการที่พระองค์พระราชทานที่ดินส่วนพระองค์ให้ "โรงเรียนสายปัญญา" พระราชทานทุนการศึกษาและรางวัลต่างๆ ให้แก่นักเรียนและ โรงเรียนดีเด่น พระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์ตั้งชื่อโรงเรียนและพระราชทานชื่อโรงเรียน เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมและประกอบพิธีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทรงจัดตั้งโรงเรียนพระคานาส โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียน

ความสำคัญแก่นักเรียนนักศึกษา ทรงเห็นว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่จะต้องทำตลอดชีวิต การศึกษาจะทำให้มีเหตุผล และพัฒนาให้ผู้เรียนพึ่งตนเองได้ในที่สุด

พระอัจฉริยภาพในการตระหนักถึงสิ่งที่จะต้องควบคู่กันไปกับการศึกษาของเด็กและเยาวชนคือ จะต้องมีการครูที่มีความเป็นครูอย่างแท้จริงในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนนั้น พระองค์ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ ทรงห่วงใยครู เห็นได้จากการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ครูที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูดีเด่นได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติและเงินช่วยเหลือของมูลนิธิช่วยครูอาวุโสในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นประจำทุกปี

อย่างไรก็ตาม การศึกษามีได้จำกัดแค่ในโรงเรียนเท่านั้น พระองค์ทรงริเริ่มจัดตั้ง “ศาลารวมใจ” ตามหมู่บ้านชนบทเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เป็นห้องอ่านหนังสือ โดยพระราชทานหนังสือประเภทต่างๆ แก่ห้องสมุด และยังได้ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือดีมากมายเพื่อเสริมความรู้ ข้อคิด และคุณธรรมให้แก่ผู้อ่าน การที่บทพระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหาชนกได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศกว่าสิบภาษา ย่อมแสดงถึงพระปรีชาสามารถในการถ่ายทอดทางภาษาได้เป็นอย่างดี

จากพระราชประสงค์ที่จะให้เด็กนักเรียนได้รับประโยชน์จากศาสนากับการศึกษาควบคู่กัน ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เป็นทุนริเริ่มในการก่อสร้างโรงเรียนตามวัดในชนบท เช่น โรงเรียนวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์ โรงเรียนวัดสันติการาม โรงเรียนวัดป่าไถ่ และโรงเรียนนันทบุรีวิทยา เพื่อสงเคราะห์เด็กยากจนและกำพร้าให้มีสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียน โดยอาราธนาพระภิกษุเป็นครูสอนในวิชาสามัญต่างๆ ที่ไม่ได้ขัดต่อพระธรรมวินัย ตลอดจนช่วยอบรมศีลธรรมแก่เด็กนักเรียน อันจะทำให้เยาวชนของชาติถึงพร้อมทั้งวิชาการและคุณธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชปณิธานอย่างแรงกล้าในการจัดการศึกษาปกติ การจัดการศึกษาพิเศษ และการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้รับการศึกษาโดยทั่วถึง ไม่ว่าจะยากดีมีจน หรือจะพิการ ตาบอดที่มีความตั้งใจจริงที่จะแสวงหาความรู้ ภายใต้วามพระบารมี คนไทยทุกคนจะมีหนังสือดีๆ อ่าน มีโรงเรียนเรียนและมีครูที่แท้จริงในการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อจะได้เป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรมใช้ความรู้ความสามารถที่มีเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ประเทศชาติต่อไป

การส่งเสริมอาชีพ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ได้เป็นอย่างดี ทรงใช้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริแต่ละแห่งทั่วประเทศในการศึกษา ทดลอง วิจัย แสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพของราษฎรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ เมื่อได้ผลเป็นที่น่าพอใจแล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินำผลที่ได้

ไปส่งเสริมการประกอบอาชีพ เผยแพร่ความรู้สู่ราษฎรในหมู่บ้านในบริเวณใกล้เคียงหรือที่เรียกว่า “หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ” โดยให้เกษตรกรเข้ามารับการอบรมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามหลักสูตรต่างๆ เช่น การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง การหัตถกรรม เป็นต้น หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมออกไปแนะนำส่งเสริมในหมู่บ้าน หรือเกษตรกร และผู้สนใจจากพื้นที่ห่างไกลเข้ามาดูงานเป็นหมู่คณะ

งานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริยังไม่สิ้นสุดเพียงเท่านั้น มีพระราชดำริให้เก็บข้อมูล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้ทุกขั้นตอนของการทำงานตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง เพราะในการทำงาน หลายครั้งผลลัพธ์อาจมิได้เป็นไปตามที่เห็นหรือที่ควรจะเป็นเสมอไป อาจมีเหตุแทรกแซงหรือผลที่ไม่อาจคาดคิดตามมาได้ ด้วยเหตุนี้ แม้จะวางแผนและศึกษาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนประสบความสำเร็จในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้วก็ตาม พระองค์ก็ได้ทรงลงเลยที่จะประเมินผลการทำงานของโครงการ เพราะการประเมินผลจะช่วยให้ทราบข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะหาทางแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป

การสังคมนาสงเคราะห์

คืนวันที่ ๒๕ ต่อกับวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๐๕ เกิดพายุโซนร้อนชื่อ “แฮเรียต” พัดผ่านทางภาคใต้ สร้างความเสียหายแก่จังหวัดภาคใต้ถึง ๑๒ จังหวัด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถานีวิทยุ อส. พระราชวังดุสิตประกาศโฆษณาเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยทรงรับและพระราชทานสิ่งของด้วยพระองค์เอง ความช่วยเหลือได้ลั่งไหลเข้าสู่สถานีวิทยุ อส. ช่วงระยะเวลา ๑ เดือน มีผู้บริจาคทรัพย์สินถึง ๑๑ ล้านบาท และสิ่งของประมาณ ๕ ล้านบาท นับเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่มีการจัดรายการการกุศล หลังเหตุการณ์นี้ ได้พระราชทานเงิน ๑ ล้านบาทเป็นทุนประเดิมก่อตั้งมูลนิธิ และพระราชทานนามว่า “มูลนิธิราชประชานุเคราะห์” และทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ พระราชวิสัยทัศน์และพระปรีชาญาณที่ทรงริเริ่มการรับบริจาคเป็นตัวอย่างนี้ ทำให้ในปัจจุบัน แม้จะมีภัยพิบัติที่คาดไม่ถึงเช่นน้ำท่วมหรือสึนามิ (Tsunami) คนไทยก็ไม่ทอดทิ้งกัน ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...อย่างไรก็ตาม เหตุต่างๆ ทั้งนั้น ได้ทำให้เห็นแจ้งถึงน้ำใจของพวกเราอย่างเด่นชัด ว่าทุกคนในผืนแผ่นดินไทย ทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือน มีความสามัคคีกัน ต่างห่วงใยกัน ด้วยใจจริง ได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข และเมื่อเกิดภัยพิบัติ คนไทยไม่ทิ้งกัน ต่างพร้อมเพรียงกันเข้าปฏิบัติช่วยเหลือทันที ด้วยความเสียสละและเมตตาจริงใจ ไม่เลือกว่าเป็นชาวไทย หรือชาวต่างประเทศ...”

“ มีความหมายว่า “พระราชทานและประชาชนต่างอนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน”

จากพระราชกรณียกิจในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรบุคคลดังกล่าวมา อาจสรุปปรัชญาการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ว่า ทรงปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๕๑๗ และทรงย้ำให้เห็นถึงความสำคัญอีกครั้งในปีพ.ศ.๒๕๔๐ หลังจากประเทศไทยเผชิญวิกฤติเศรษฐกิจครั้งรุนแรง ทรงชี้ให้เห็นว่าความพอเพียงหรือทางสายกลางในทุกๆ ด้าน จะสามารถนำไปสู่ความสงบ ความสุข ความมั่นคง และความร่มเย็นของประเทศได้ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับตัวอาคาร ใต้นั้นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคง ใต้อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...”

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนของผู้คนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับตัวบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ไปจนถึงระดับประเทศ ให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการปรับตัวให้เข้ากับ โลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ต้องอาศัยความรู้ รอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ ขณะเดียวกันจะต้องพัฒนาจิตใจของเจ้าหน้าที่รัฐ นักธุรกิจ ประชาชน ทุกคนทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เมื่อวิเคราะห์ต่อไป เศรษฐกิจพอเพียงคือ การปฏิบัติบนทางสายกลาง โดยมีคุณลักษณะ ๓ ประการ และเงื่อนไขอีก ๒ ประการ ดังนี้

ความพอเพียงประกอบด้วยคุณลักษณะ ๓ ประการพร้อมกันคือ

ความพอประมาณหมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผลหมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวหมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในอนาคตทั้งระยะสั้นและระยะยาว

การตัดสินใจและการปฏิบัติต่างๆ ต้องอยู่บนเงื่อนไข ๒ ประการคือ

เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วย ความรอบรู้วิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาเชื่อมโยงกัน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรมประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ สอดคล้องกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเน้นให้พึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว หากพสกนิกรชาวไทยทุกคนน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติอย่างจริงจัง แม้เพียง เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำทั้งหมด หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเริ่มให้ผลอย่างชัดเจน ใน ระดับส่วนบุคคลและส่วนรวม

หากเป็นเกษตรกรรายย่อย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน “เกษตรทฤษฎี ใหม่” ซึ่งเป็นรูปธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกร เน้นที่ความสามารถในการพึ่งตนเอง การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันกับกลุ่มอื่นๆ เช่น บริษัทธุรกิจ ตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหกแห่ง สามารถเป็นแนวทางสำหรับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี

หากเป็นชนชั้นกลาง ความพอประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ความมีเหตุผลในการลงทุน ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีจากการบริหารจัดการความเสี่ยง จะนำไปสู่ความมั่นคงในชีวิต เมื่อใช้คุณธรรม และความรู้ไปพร้อมกัน การงานต่างๆ ย่อมสำเร็จ นอกจากนี้ ความพอเพียงจะทำให้เราลดระดับการใช้ทรัพยากรลง พร้อมกันนั้นก็กลับมีความสุขได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

ในระดับส่วนรวม หากเป็นองค์กรธุรกิจหรือรัฐบาล ควรใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยการบริหารจัดการโดยคิดถึงผลกระทบในระยะยาว ไม่มองผลได้ในระยะสั้นเพียงอย่างเดียว คิดคำนึงถึง ผลได้ผลเสียของทุกฝ่ายทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพราะตระหนักว่าสังคมอยู่ได้ องค์กรหรือรัฐก็ อยู่ได้ หากสังคมอยู่ไม่ได้ องค์กรและรัฐก็อยู่ไม่ได้เช่นเดียวกัน การพัฒนาประเทศหรือบริษัทควร ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งราคาและคุณภาพ การเจริญเติบโตนั้นควรค่อยเป็นค่อยไป การเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งๆ ที่ไม่พร้อมทำให้เกิดความ เสี่ยง หากใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมแล้ว ย่อมบรรลุ หลักธรรมาภิบาลและ Corporate Environmental & Social Responsibility (CESR) อย่างแน่นอน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงกลั่นกรองจากประสบการณ์ตลอด ๖๐ ปีแห่งการทรงงาน นำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาจะมีความสมดุล และยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยีที่จะดาโถมเข้ามาในอนาคต พสกนิกรชาวไทยทั้งหลายจึงควรทำความเข้าใจ และ น้อมนำไปปฏิบัติเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคมส่วนรวม ทำให้มนุษย์ สามารถอยู่ร่วมกัน โดยบรรลุประโยชน์สุขในปัจจุบัน ประโยชน์สุขในอนาคต และประโยชน์สุข สูงสุดในชีวิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงแสดงเศรษฐกิจพอเพียงให้ปรากฏแก่โลก จึงเป็น พระมหาธรรมราชาผู้มีพระปรีชาสามารถ ทรงพระอัจฉริยภาพล้ำเลิศยิ่ง ควรแก่การแซ่ซ้อง สรรเสริญตลอดกาลนาน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. จอมปราชญ์ นักการศึกษา : สังเคราะห์ วิเคราะห์ และประยุกต์แนวพระราชดำริด้านการศึกษาและการพัฒนาคน. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชส มีเดีย, ๒๕๔๓.

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาการเกษตรไทย. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๕.

ไกรยุทธ ธีรชาตินันท์. แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษาและฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๘). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, คณะอนุกรรมการ. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ม.ป.ป.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, คณะอนุกรรมการ. เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๘.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. พัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, กลุ่ม. กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๖.

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงาน. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระอัจฉริยภาพในการบริหารจัดการ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๕.

คมนาคม, กระทรวง. อัครมหาราช ปิ่นฟ้าคนาคม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๓.

ปรัชญา อภิวังโส, พระภิกษุ. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช พระมหาราชผู้ครองแผ่นดินโดยธรรม. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ม.ป.ป.

พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์ และคณะ. “เจ้าแผ่นดิน...นักคิด...นักจัดการ...บริหารทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร” วารสารสิ่งแวดล้อม ๑๐ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๔๕) : ๑๓-๒๒.

พลาดิษฐ์ สิทธิชัยกิจ. “ในหลวงฯ” กษัตริย์นักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่. กรุงเทพมหานคร : ภูเก็ตไมล์, ๒๕๔๕.

พิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร), คณะกรรมการ. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชกับงานพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ (๑๙๘๔), ๒๕๓๐.

พิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร), คณะกรรมการ. ประวัติศาสตร์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ม.ป.ป.

เพ็ญศิริ จันทรประทีปฉาย, “๖๐ ปีครองราชย์” สารคดี ปีที่ ๒๒ (มิถุนายน ๒๕๔๙) : ๖๑-๑๓๒.

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน. จากฟ้า...สู่ดิน เล่ม ๓. กรุงเทพมหานคร : เรื่องแสงการพิมพ์, ๒๕๓๐.

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน. จากฟ้า...สู่ดิน เล่ม ๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คลองรัตน, ๒๕๓๕.

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน. จากฟ้า...สู่ดิน เล่ม ๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๖.

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน. จากฟ้า...สู่ดิน เล่ม ๙. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๗.

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน. จากฟ้า...สู่ดิน เล่ม ๑๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย, ๒๕๓๘.

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน. ๕ สถิติในดวงใจไทยทั้งชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๔.

วันชัย ดันติวิทยาพิทักษ์, “สัมภาษณ์ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา พระเจ้าอยู่หัวไม่เคยหยุดทรงงาน การทำงานคือชีวิตของพระองค์” สารคดี ปีที่ ๒๒ (มิถุนายน ๒๕๔๙) : ๑๓๔-๑๔๖.

วารีย์ อัมไพรวรรณ. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงของเรา. กรุงเทพมหานคร : ภัทรินทร์, ๒๕๓๗.

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, กระทรวง. ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กรม. ในหลวงกับสิ่งแวดล้อมไทย. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๑.

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, กระทรวง. ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กรม. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ม.ป.ป.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, ศูนย์. สองพระมหาราชนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป, ๒๕๓๑.

เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน. จัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญใน
 คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, คณะอนุกรรมการ. ทวยราษฎร์รักบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 บิตุรงค์. กรุงเทพมหานคร : ไอเดีย สแควร์, ๒๕๓๕.

สุนน อมรวิวัฒน์. “พระปรีชาญาณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้.”
 ราชบัณฑิตยสถาน. ๓๑ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๔๕) : ๓๑๖-๓๒๒.

สุเมธ ตันติเวชกุล. เลขานุการมูลนิธิชัยพัฒนา. ปาฐกถา, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๕.

๕ ธันวาคมหาราช, มูลนิธิ. ๕ ธันวาคมหาราช มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗๕ พรรษา.
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๔๕.

ภาษาอังกฤษ

De Groot, Rudolf S. , Wilson, Matthew A. and Boumans, Roelof M.J.. “SPECIAL ISSUE: The
 Dynamics and Value of Ecosystem Services: Integrating Economic and Ecological
 Perspectives: A typology for the classification, description and valuation of ecosystem
 functions, goods and services” *Ecological Economics* 41 (2002) : 393-408.

Field, Barry C. *Natural Resource Economics: An Introduction*. Singapore : McGrawHill,
 2000.

Field, Barry C., Field, Martha K- *Environmental Economics: An Introduction*. Singapore :
 McGrawHill, 2005.

National Identity Office. *King Bhumibol Strength of the land*. Bangkok : Amarin Printing and
 Publishing, 2000.

THAI Airways International. “Thailand’s Royal Project.” *Sawasdee*. 35 (December 2006) : 16-
 24.

เว็บไซต์

กรมป่าไม้ <http://www.forest.go.th>

กรมพัฒนาที่ดิน <http://www.ddd.go.th>

กรมส่งเสริมการเกษตร <http://www.doae.go.th>

เครือข่ายกาญจนาภิเษก <http://www.kanchanapisek.or.th/index.th.html>

โครงการข่าวสารทิศทางประเทศไทย <http://ttmp.trf.or.th>

งานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี <http://www.60thcelebrations.com/th/activities.html>

จังหวัดเพชรบุรี <http://www.phetchaburi.go.th>

ทศพิชราชธรรม: ราชธรรม ๑๐ ประการ <http://www.dhammadjak.net/ratchathum/index.php>

มูลนิธิชัยพัฒนา <http://www.chaipat.or.th>

มูลนิธิอานันทมหิดล <http://kanchanapisek.or.th/kp11>

รัฐสภาไทย <http://www.parliament.go.th>

รากฐานไทย ฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาประเทศ <http://www.rakbankerd.com/>

เศรษฐกิจพอเพียง: การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง <http://www.sufficiencyeconomy.org>

สรรพศิลป์ศาสตราธิราช เว็บเพจเกษตรศาสตร์ เฉลิมพระเกียรติ มหาราชภูมิพล พระชนมพรรษา

๖ รอบ http://web.ku.ac.th/king72/king72_01.html

สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ <http://www.thaisnews.com/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <http://www.nesdb.go.th>

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

<http://www.rpdb.go.th>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร <http://www.oae.go.th>

<http://www.belovedking.com>

http://ccapp.swu.ac.th/images/d490425_king60year/index.htm

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย